

Α.Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ

**ΘΕΜΑ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ
Η ανάπτυξη και εξέλιξή του στην Ελλάδα**



(Λουτρά Καϊάφα)

Φοιτήτρια: Κοσμάτου Διονυσία
Επιβλέπων καθηγητής: κ. ΡΙΓΓΑΣ

Μάιος 2007

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

A

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η εποχή μας συχνά αποκαλείται «μεταβιομηχανική», επειδή μετά την έντονη ανάπτυξη που παρουσίασε κατά τη διάρκεια του μεγαλύτερου μέρους του προηγούμενου αιώνα ο βιομηχανικός τομέας, η οικονομία βασίζεται πλέον όλο και περισσότερο στον τριτογενή τομέα, δηλαδή τις υπηρεσίες. Εξέχουσα θέση στον τριτογενή τομέα και μια από τις σημαντικότερες πηγές παραγωγής προστιθέμενης αξίας αποτελεί ο Τουρισμός.

1.1. Ορισμός και έννοια του τουρισμού

Ο όρος τουρισμός αρχικά προήλθε από την αγγλική λέξη TOURING, η οποία σημαίνει: *«πηγαίνω σε διάφορους τόπους για επίσκεψη αξιοθέατων και ψυχαγωγία»*. Ο αγγλικός αυτός όρος είχε την προέλευσή του από την γαλλική λέξη TOUR, η οποία σημαίνει *«τριγυρίζω»*. Στα ελληνικά ο όρος TOURING μεταφράστηκε ως *«περιηγητισμός»*, αλλά τελικά επικράτησε ο όρος *«τουρισμός»*.

Η Διεθνής Ένωση Επιστημονικών Εμπειρογνομόνων Τουρισμού υιοθέτησε την άποψη που είχαν εκφράσει οι καθηγητές HUNZIKER και KRARF, ότι: *«ως τουρισμός ορίζεται το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων, που προκύπτουν από την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού και τη διαμονή μη μόνιμων κατοίκων, εφόσον αυτά δεν οδηγούν σε μόνιμη διαμονή και δεν συνδέονται με καμιά κερδοσκοπική δραστηριότητα»*. Με βάση τον ορισμό αυτό, διακρίνουμε ότι η δραστηριότητα αυτή, περιλαμβάνει το ταξίδι και τη διαμονή των ατόμων σε προορισμούς μη μόνιμης κατοικίας για λόγους ψυχαγωγικούς, αλλά αποκλείει τους επαγγελματικούς λόγους, αφού αυτοί συνδέονται με κερδοσκοπική δραστηριότητα του ατόμου (Ηγουμενάκης, 1991).

Όμως, η βασική έννοια του τουρισμού με την σύγχρονη μορφή του διευρύνθηκε και θα μπορούσε σε γενικές μορφές να οριστεί σαν: *«η πρόσκαιρη μετακίνηση των ανθρώπων από τον τόπο της μόνιμης διαμονής τους, σ' έναν άλλο τόπο, με αποκλειστικό σκοπό την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών του, που όμως, δεν είναι πάντα ανάγκες ή επιθυμίες ξεκούρασης και αναψυχής, καθώς*

και η οργανωμένη προσπάθεια για την προσέλκυση, υποδοχή και καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση αυτών των ανθρώπων» (Καλφιώτης, 1976).



Από τον παραπάνω ορισμό διαπιστώνεται λοιπόν, ότι ο τουρισμός έχει δύο σκέλη. Το ένα είναι το **καταναλωτικό**, δηλαδή αυτό που αναφέρεται στην βραχύχρονη μετακίνηση των ανθρώπων για τουριστικούς λόγους και το δεύτερο είναι το **παραγωγικό**, που περιλαμβάνει τους ανθρώπους και τις υποδομές που προορίζονται

για την εξυπηρέτηση του καταναλωτικού σκέλους, δημιουργώντας μια αλληλοεξαρτώμενη αμφίδρομη οικονομική σχέση «**τουριστικής προσφοράς και τουριστικής ζήτησης**». Η τουριστική προσφορά και η τουριστική ζήτηση προϋποθέτουν την παροχή ορισμένων προϊόντων (ποσοτικών και ποιοτικών), που η κατανάλωσή τους ικανοποιεί τις τουριστικές ανάγκες και επιθυμίες του τουρίστα.

1.2. Σκοπός του τουρισμού

Τουρισμός είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων που συνδέονται με την μετακίνηση και παραμονή των ατόμων σε μέρη εκτός του συνηθισμένου περιβάλλοντός τους, για ικανό διάστημα, συνήθως μικρότερο του έτους. Οι λόγοι των τουριστικών μετακινήσεων περιλαμβάνουν την αναψυχή, την εργασία, την εκτόνωση από την καθημερινή πίεση στην εργασία, τη βελτίωση του μέσου εισοδήματος και την ανάγκη κατανάλωσής του, τη βελτίωση των εγκαταστάσεων υποδοχής τουριστών, κλπ. (Ηγουμενάκης, 1991)

Με βάση τα παραπάνω λοιπόν, θα μπορούσαμε να ορίσουμε τον τουρισμό, ως εξής: «ο τουρισμός αποτελεί την προσωρινή μετακίνηση ανθρώπων σε τουριστικούς προορισμούς εκτός των τόπων της μόνιμης κατοικίας τους, την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων στους τουριστικούς προορισμούς που επισκέπτονται και την χρησιμοποίηση των τουριστικών εγκαταστάσεων που έχουν δημιουργηθεί για την ικανοποίηση των αναγκών και επιθυμιών τους κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο».

Κατά συνέπεια, ο τουρισμός θα μπορούσε να οριστεί σαν το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων που προκύπτουν από την συνεργασία τουριστικών επιχειρήσεων, τόπων φιλοξενίας και διοικήσεων τόπων φιλοξενίας, στη διαδικασία

προσέλκυσης, υποδοχής και φιλοξενίας επισκεπτών, δηλαδή των τουριστών και εκδρομέων.

Με μια πρώτη ταξινόμηση και συνοψίζοντας τα παραπάνω, διακρίνουμε πέντε χαρακτηριστικά του τουρισμού, γενικά: (Ηγουμενάκης, 1991)

- Ο τουρισμός είναι αποτέλεσμα της ατομικής ή ομαδικής μετακίνησης των ανθρώπων και η διαμονή τους σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς με σκοπό την ικανοποίηση των αναγκών και επιθυμιών τους
- Οι διάφορες μορφές τουρισμού, περιλαμβάνουν δυο βασικά στοιχεία, δηλαδή, το ταξίδι και τη διαμονή στον τουριστικό προορισμό.
- Το ταξίδι και η διαμονή λαμβάνουν χώρα εκτός του τόπου της μόνιμης διαμονής των ανθρώπων.
- Η μετακίνηση και διαμονή έχουν προσωρινό και βραχυχρόνιο χαρακτήρα.
- Οι άνθρωποι επισκέπτονται διάφορους τουριστικούς προορισμούς για να γνωρίσουν νέους τόπους, διαφορετικές συνήθειες και διαφορετικές κουλτούρες.

Οι διάφορες μορφές τουρισμού διακρίνονται με βάση τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Το σκοπό της επίσκεψης (π.χ. αναψυχή και ψυχαγωγία, διακοπές, πολιτιστικός τουρισμός, τουρισμός υγείας, επίσκεψη φίλων και συγγενών, επιχειρηματικό – επαγγελματικό, συμπεριλαμβανομένων των συνεδρίων και των συναντήσεων)
- Τη διάρκεια της παραμονής (σαββατοκύριακο, επαγγελματικό ταξίδι, καθώς και οι παραδοσιακές διακοπές με μεγαλύτερη διάρκεια)
- Το είδος του ταξιδιού (προορισμός εντός ή εκτός συνόρων)
- Το είδος του προορισμού (αγροτικός, αστικός, παράκτιος ή ορεινός)
- Την απόσταση που θα καλυφθεί (μικρό ή μεγάλο ταξίδι)
- Τη φύση των ιδίων των τουριστών (νέοι, οικογένειες, κλπ.)

Για πολλούς, οι διακοπές αντιμετωπίζονται πλέον ως αναγκαιότητα και όχι ως πολυτέλεια και η τάση αυτή φαίνεται ότι θα αυξάνει διαρκώς.

Ο τομέας του τουρισμού θεωρείται γενικά ότι περιλαμβάνει έναν αριθμό διαφορετικών συστατικών μερών, και ιδιαίτερα:

- Τη διαμονή
- Τα αξιοθέατα

- Τους διοργανωτές των ταξιδιών και τους ενδιάμεσους

Τέλος, αν και η μεταφορά των επιβατών δεν αποτελεί μέρος του τομέα του τουρισμού, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα, δεδομένου ότι διαδραματίζει έναν αποφασιστικό ρόλο στην υλοποίηση οποιασδήποτε τουριστικής δραστηριότητας.

1.3. Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Υποτυπώδεις μορφές τουρισμού βρίσκουμε κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους, όπως και μετέπειτα μέχρι τον 19^ο αιώνα. Ο ψυχαγωγικός, μορφωτικός, θρησκευτικός και επαγγελματικός τουρισμός, κατά την περίοδο αυτή, ήταν ήδη διαδεδομένες μορφές τουρισμού. Αυτό επιβεβαιώνεται με βάση τις περιγραφές του Μάρκο Πόλο, του Επιφάνειου, του Ιωάννη Φωκά, κ.α. Ωστόσο, ο τουρισμός με την κανονική του μορφή, άρχισε να εξελίσσεται κατά τους 18^ο και 19^ο αιώνες, όταν ιδρύθηκαν στην Γαλλία, Αγγλία και σε άλλες χώρες, ειδικά σωματεία και υπηρεσίες σχετικά με τον τουρισμό.

Υπό την σημερινή του όμως μορφή, ο τουρισμός άρχισε να εμφανίζεται την περίοδο μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά και πάλι η συχνότητα και έκταση των τουριστικών διακινήσεων ήταν περιορισμένες. Κατά την εποχή εκείνη, αρκετά άτομα, ιδίως υψηλής εισοδηματικής στάθμης, ταξίδευαν σε διάφορες χώρες, για εκπαιδευτικές περιηγήσεις, προσκυνήματα, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία, καθώς και για τη μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος και του λαϊκού πολιτισμού και της τέχνης.

Η ανάπτυξη και η ταχεία πορεία του τουρισμού, άρχισε να σημειώνεται από το τέλος των εχθροπραξιών του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και μετά. Σήμερα, ο τουρισμός έχει σαφώς κοινωνικοποιηθεί και εκδημοκρατικοποιηθεί σε διεθνή κλίμακα και οι μετακινήσεις των ατόμων για τουριστικούς σκοπούς έχουν πλέον μαζικοποιηθεί και λαϊκοποιηθεί. Η συχνότητα των τουριστικών μετακινήσεων όλο και αυξάνεται, η επέκταση του τουρισμού από διάφορες κοινωνικές τάξεις είναι γεγονός και η μαζικοποίηση των τουριστικών μετακινήσεων γίνεται όλο και μεγαλύτερη (Καλφιώτης, 1976).

1.3.1. Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού στην Ελλάδα

Κάνοντας μια ιστορική αναδρομή για τον τουρισμό στη χώρα μας, βλέπουμε ότι χρονολογείται πολλές χιλιετίες πριν. Ίχνη του βρίσκονται σε όλες τις ιστορικές περιόδους, μέσα από τη μελέτη των γραπτών μνημείων (όπως τα ομηρικά έπη, τα

συγγράμματα του Πausανία, του Ηρόδοτου κ.α.) (Χιλιάδακης, 1948). Βέβαια η μορφή και το περιεχόμενο του «αρχαίου τουρισμού», καθώς και τα μέσα ικανοποίησης του τότε «τουρίστα» ήταν διαφορετικά.

(α) Η φιλοξενία στην Αρχαία Ελλάδα



Η φιλοξενία στην αρχαία Ελλάδα θεωρείτο πράξη αρετής και μάλιστα τους ξένους προστάτευαν ο Ξένιος Δίας, η Αθηνά η Ξενία, αλλά και οι Διόσκουροι Καστωρ και Πολυδεύκης. Η φιλοξενία ακολουθούσε μία ιεροτελεστία που παρεχόταν σε κάθε ξένο, ο οποίος ανεξάρτητα από την τάξη που ανήκε, μπορούσε να μείνει σε ειδικό δωμάτιο του σπιτιού που τον φιλοξενούσε, τον λεγόμενο «ξενώνα».

Στα χρόνια του Ομήρου, σε όποιο σπίτι και αν πήγαινε ένας ξένος, θα έβρισκε φιλοξενία. Κάτι τέτοιο αφορούσε όλες τις Πόλεις - Κράτη της Ελλάδας, αν και οι Θεσσαλοί και οι Αθηναίοι φημίζονταν ειδικά για τα φιλόξενα τους αισθήματα.

Ο ξένος βέβαια της εποχής του Ομήρου δεν ήταν τουρίστας, αλλά αγγελιοφόρος, εξόριστος, ταξιδιώτης, κλπ. Όταν εμφανιζόταν ένας ξένος, ο κύριος του σπιτιού ή ο «ξενοδόχος» ή «στεγανόμος», ή «εστιοπάμμων» (κατά τους αρχαίους Έλληνες), τον προσκαλούσε στο σπίτι του και παρέθετε γεύμα προς τιμή του. Η πρόσκληση σε γεύμα λεγόταν «επί ξενία καλείν». Ο ξένος μετά από το καθιερωμένο λουτρό, φορούσε τα πολυτελή ενδύματα που του προσέφερε ο οικοδεσπότης και στη συνέχεια καθόταν τιμητικά σε θρόνο για να απολαύσει το γεύμα ή το δείπνο, που είχε στηθεί προς τιμήν του (Γκικόκας, 1999).

Στους πρώτους ιστορικούς χρόνους βελτιώθηκαν οι συγκοινωνίες και αναπτύχθηκαν το εμπόριο, οι επιστήμες και οι τέχνες. Αυτά είχαν σαν αποτέλεσμα την ανάπτυξη των πόλεων – κρατών, ενώ τα ταξίδια απέκτησαν μαζικό χαρακτήρα. Τότε, οι ελληνικές πόλεις, σε περιπτώσεις εορτών, αθλητικών εκδηλώσεων και πανηγυρισμών, εκτός από το πλήθος των επισκεπτών, δέχονταν και αντιπροσωπείες από άλλες πόλεις. Έτσι, με τη μεσολάβηση της πολιτείας, η φιλοξενία ανατέθηκε σε ορισμένους πολίτες, οι οποίοι αντιπροσώπευαν την πόλη, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ο θεσμός της «δημόσιας φιλοξενίας». Την προστασία των ξένων σε κάθε πόλη επέβλεπαν οι «πρόξενοι», δηλαδή οι επίσημοι αντιπρόσωποι των άλλων

πόλεων, μετά από ειδική συνθήκη που υπογράφονταν για αυτό. Έτσι, δημιουργήθηκε ο θεσμός της «προξενίας» (Λαλούμης, 1998).

Ο θεσμός της προξενίας ισχυροποιήθηκε από την καθιέρωση των νομισμάτων σαν ανταλλακτικό μέσο και οδήγησε σε συνθήκες φιλίας πολλές ελληνικές πόλεις, αλλά και ελληνικές με ξένες πόλεις επίσης. Η συνθήκη προξενίας, γραφόταν σε μαρμάρινες στήλες, ενώ ορισμένες φορές οι εκπρόσωποι αντάλλασσαν σύμβολα αμοιβαίας αναγνώρισης, όπως συνηθιζόταν στην περίπτωση της ιδιωτικής ξενίας. Σταδιακά ο θεσμός της προξενίας έβαλε τις βάσεις για να διαμορφωθεί και να λειτουργήσει ένας τύπος διεθνούς δικαίου μεταξύ των πόλεων –κρατών (Γκιόκας, 1999).

Σε τουριστικά κέντρα της αρχαιότητας όπως η Αιδηψός, η Επίδαυρος, οι Δελφοί, κ.α., η υποδοχή των ξένων ήταν οργανωμένη και μεθοδευμένη τόσο εκ μέρους της πολιτείας (λήψη νομοθετικών μέτρων) όσο και εκ μέρους των ιδιωτών. Στις πόλεις αυτές, πήγαιναν πολλά άτομα είτε για λόγους υγείας, είτε για λόγους θρησκευτικούς, είτε για λόγους αθλητικούς. Αλλά και κατά την περίοδο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, τα ταξίδια γινόταν κυρίως για λόγους ψυχαγωγίας, για ιαματικά λουτρά, για θαλάσσια κολύμβηση, για προσκυνήσεις και παρακολούθηση αθλητικών αγώνων, ή γνωριμία ηθών, εθίμων, μνημείων κλπ. (Καλφιώτης, 1976).

Στην πορεία εμφανίστηκαν δημόσια και ιδιωτικά ξενοδοχεία, με την ονομασία «πανδοχεία» ή «καταγώγια». Τα καταγώγια ήταν πολυτελή πέτρινα διώροφα κτίρια και χτίζονταν δίπλα σε ναούς ή σε περιοχές όπου διοργανώνονταν εορτές και αγώνες, όπως στην Αρχαία Ολυμπία (το Λεωνίδιο με μήκος 154 μέτρων), στους Δελφούς, στην Επίδαυρο (με δυναμικότητα 200 κλινών), στην Μαγνησία, στο ναό της θεάς Αρτέμιδας, όπου πρόσφεραν «στέγη, άλας, έλαιον, όξος, λύχνος, κλίνη, στρώμα, τράπεζα». Την ίδια εκείνη εποχή εμφανίστηκε και το επάγγελμα του «εξηγητού», αντίστοιχο με του σημερινού ξεναγού (Λαλούμης, 1998).

Τα πανδοχεία ήταν ιδιωτικά και κερδοσκοπικά και διακρίνονταν σε διάφορες κατηγορίες, ανάλογα με την πολυτέλεια και τις παροχές που παρείχαν, ενώ τα καταγώγια ήταν συνήθως δημόσια και αφίλοκερδή και φιλοξενούσαν τους οδοιπόρους που πήγαιναν με τα πόδια στους αγώνες (π.χ. Αθήνα – Ολυμπία). Για τον λόγο αυτό χτίζονταν σε συγκεκριμένα σημεία των διαδρομών, ώστε να διευκολύνουν τους θεατές των αγώνων, μέχρι να φτάσουν στον προορισμό τους. Πάντως, τα πανδοχεία είχαν ασθενή οικονομικά πελατεία, εφόσον οι πλούσιοι της εποχής εκείνης ταξίδευαν με την συνοδεία βαστάζων και φρουρών, οι οποίοι κουβαλούσαν όλα τα

απαραίτητα για να σταματούν και να αναπαύονται σε όποιο σημείο ήθελαν, ενώ όταν έφταναν στον προορισμό τους, αναλάμβαναν την φιλοξενία τους οι αρχές της πόλης (Λαλούμης, 1998).

Οι ταξιδιώτες πλήρωναν «στο περίπου», το ποσό που ζητούσε «ο πανδοκέας» ή «η πανδοκεύτρια», για τις υπηρεσίες που τους είχε προσφέρει. Ακόμα, τα πανδοχεία χρησιμοποιούσαν διαφημιστικές επιγραφές με μηνύματα για την προσέλκυση των πελατών, όπως π.χ. «Ξένε εδὼ θα μείνεις ευχαριστημένος», ή ταμπέλες με διακριτικά σήματα του πανδοχείου, ενώ πολλές φορές έβγαιναν οι ίδιοι οι ιδιοκτήτες στο δρόμο και διαφήμιζαν το πανδοχείο τους, απευθείας στους πελάτες. Πάντως, αν και κατά τον Δ΄ αι. π.Χ. υπήρχαν πολλές «ξενοδοχειακές επιχειρήσεις» στην Αθήνα, στον Πειραιά και την Κόρινθο, κατά την περίοδο μεγάλων εορταστικών εκδηλώσεων, όπως ο εορτασμός των Διονυσίων στην Αθήνα, ούτε οι θεσμοί φιλοξενίας, ούτε τα ξενοδοχεία μπορούσαν να καλύψουν τη ζήτηση «κλίνης». Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθούν και να λειτουργήσουν «επιχειρήσεις ενοικίασης σκηνών» (Γκιόκας, 1999).

Όπως περιγράφει στο βιβλίο του ο Γκιόκας (1999), ένα ξενοδοχείο Α΄ τάξης ήταν διώροφο ή τριώροφο, στολισμένο με τοιχογραφίες, με έπιπλα κατασκευασμένα από ακριβά υλικά και σκεπάσματα από υπερπολυτελή υφάσματα. Τότε εμφανίστηκε και η ειδικότητα του «στρώτη», ειδικού υπηρέτη για στρώσιμο του κρεβατιού. Στις αίθουσες «γευμάτων», που ήταν



στο ισόγειο του κτιρίου, για κάθε συνδαιτημόνα αναλογούσε ένα τραπέζι που επάνω του έβαζαν ένα πιάτο και για τους άνδρες ένα ποτήρι. Τους ζωμούς (σούπες), τις έτρωγαν με κουτάλι, αλλά το πιρούνι ήταν άγνωστο και χρησιμοποιούσαν τα χέρια. Υπήρχαν πετσέτες φαγητού, αλλά πολλές φορές καθάριζαν τα χέρια με την ψίχα του ψωμιού. Υπήρχε πολυάριθμο προσωπικό και απόλυτη εξυπηρέτηση, ενώ τα προσφερόμενα εκλεκτά και πλούσια φαγητά, τα παρουσίαζαν σε ένα κατάλογο με το όνομα «γραμματείδιο». Ο φωτισμός το βράδυ γινόταν με δάδες και λυχνάρια και τους πελάτες διασκέδαζαν μουσικοί της εποχής. Το φιλοδώρημα στην Αρχαία Ελλάδα έπαιζε τον σημερινό του ρόλο, δηλαδή ήταν μία απόπειρα για εξασφάλιση επιπλέον εξυπηρέτησης (Γκιόκας, 1999).

(β) Η φιλοξενία στο Βυζάντιο

Στο Βυζάντιο δημιουργήθηκαν πολλά πανδοχεία και καπηλεία, διαφορετικών κατηγοριών. Η μορφή τους με την πάροδο του χρόνου είχε τροποποιηθεί και η κουζίνα τους ήταν ένα μίγμα ελληνικής, ευρωπαϊκής και ασιατικής κουζίνας, αν και το κρασί ποτέ δεν έχασε την αίγλη του. Τα διαθέσιμα καταλύματα στην Κωνσταντινούπολη και σε όλη τη Βυζαντινή επικράτεια, δεν επαρκούσαν για τη φιλοξενία των πολυάριθμων ξένων, έτσι, παράλληλα με την ιδιωτική ξενία, η εκκλησία στο Βυζάντιο, δημιούργησε τον θεσμό των «ξενώνων», οι οποίοι ήταν φιλανθρωπικά ξενοδοχεία κυρίως.

Οι ξενώνες λειτουργούσαν ως πτωχοκομεία, ως νοσοκομεία και ως ξενοδοχεία. Ορισμένες φορές χτίζονταν δίπλα σε νοσοκομεία, για να διαμένουν οι συγγενείς των ασθενών, ενώ σε άλλες περιπτώσεις μόνο για να προσφέρουν, χωρίς αμοιβή, κατάλυμα στους ξένους και στους ανήμπορους. Την εποχή εκείνη η ξενία αναδείχτηκε, για μία ακόμη φορά, σε θρησκευτική αρετή. Οι ξενώνες απλώθηκαν σε όλο το Βυζάντιο και ειδικά στη διαδρομή από την Κωνσταντινούπολη μέχρι του Αγίου Τόπου. Πολλοί από αυτούς όμως μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης, εξελίχθηκαν σε σταθμούς караβανιών, στα λεγόμενα «Καραβάν σεράγια». Τότε φάνηκε ότι ήρθε το τέλος των ξενώνων. Όμως ακόμη και σήμερα διατηρείται η παράδοση της αφιλοκερδούς φιλοξενίας σε ειδικό χώρο, το «*αρχονταρίκι των μοναστηριών*» (Λαλούμης, Ρούπας, 2000).

(γ) Τα χάνια και τα Καραβάν σεράγια την εποχή της Τουρκοκρατίας

Την εποχή της Τουρκοκρατίας, οι ξενώνες κατασχέθηκαν ή καταστράφηκαν και τα πανδοχεία σταδιακά έπαψαν να λειτουργούν. Τη φιλοξενία προσέφεραν τα «Χάνια» και τα «Καραβάν Σεράγια».

Τα «καραβάν σεράγια» ήταν αρχικά αξιόλογα διώροφα οικοδομήματα, στα οποία οι ταξιδιώτες πλήρωναν ελάχιστα για τον ύπνο και το φαγητό τους, ενώ αν ήταν φτωχοί δεν χρειαζόταν να πληρώσουν. Χτίστηκαν από θρησκευτική παρόρμηση, αλλά όταν αυτή ξεπεράστηκε, οδηγήθηκαν στην παρακμή και στην ερείπωση.

Τα χάνια ήταν φτωχικά και κακόφημα οικήματα. Παρόμοια κτίρια, όπως τα χάνια βρισκόταν σε πολλά μέρη της Ευρώπης. Τα δημιούργησαν οι Τούρκοι, μιμούμενοι τους Βυζαντινούς, δίπλα στα ιερά τους τεμένη, για να ξεκουράζονται οι ταξιδεύοντες προσκυνητές. Τα χάνια χτίζονταν στην ύπαιθρο, σε στρατηγικά σημεία διαδρομών. Οι συνθήκες διαμονής σ' αυτά ήταν τόσο άθλιες, που οι ταξιδιώτες

κοιμόντουσαν στο πάτωμα ή και πολλές φορές στο στάβλο, για να προφυλάξουν τα ζώα τους από την κλοπή (Λαλούμης, Ρούπας, 2000).

(δ) Τα πρώτα ξενοδοχεία στην Ελλάδα

Μετά την απελευθέρωση το 1828, ελάχιστα χάνια είχαν απομείνει στην ύπαιθρο και στις πόλεις. Έτσι, το 1834, ιδρύθηκε στο Ναύπλιο το πρώτο ελληνικό ξενοδοχείο, με την επωνυμία «Ξενοδοχείον του Λονδίνου», το οποίο φιλοξένησε τους πρώτους επίσημους ξένους του νεοϊδρυτού ελληνικού κράτους. Στη συνέχεια (1840), λειτούργησε επίσης στο Ναύπλιο το ξενοδοχείο «Αφθονία». Το 1835 η Αθήνα απέκτησε το δικό της ξενοδοχείο, με το όνομα «Νέον Ξενοδοχείον» ή «Albergo Νιουνο», του Ιταλού Καζάλι. Το 1878 λειτούργησε στο Σύνταγμα το ιστορικό και πρωτοποριακό ξενοδοχείο «Μεγάλη Βρετανία». Το 1917 λειτούργησε το «Ατενέ Παλλάς», το οποίο ήταν το πρώτο κτίριο της Αθήνας που κτίστηκε με μπετόν. Την ίδια εποχή στο Ν. Φάληρο κατασκευάστηκε το ξενοδοχείο «Ακταίον», που ήταν το πολυτελέστερο της εποχής με 80 δωμάτια. Άλλα γνωστά ξενοδοχεία της Αθήνας ήταν το «Ξενοδοχείον της Αγγλίας», το «Grand Hotel Magestic» το «Ξενοδοχείον της Αθήνας», το «Victoria» και το «Ξενοδοχείον των Ξένων» (Λαλούμης, 1998).

Σταδιακά, με την ανάπτυξη των μεταφορικών μέσων σε συνδυασμό με την κατάκτηση του εργατικού δικαιώματος των διακοπών, παρουσιάστηκε το φαινόμενο του «μαζικού τουρισμού» με αποτέλεσμα την αύξηση των τουριστικών επιχειρήσεων.

(ε) Ο Σύγχρονος Ελληνικός Τουρισμός

Μέχρι τα τέλη περίπου της προηγούμενης δεκαετίας και πριν την ανάληψη και διεξαγωγή από τη χώρα μας των Ολυμπιακών Αγώνων, όταν μιλάγαμε για τον ελληνικό τουρισμό, είχαμε ακόμα στο μυαλό μας το τρίπτυχο, «ήλιος – άμμος – θάλασσα». Αυτή η θεώρηση του ελληνικού τουρισμού από όλους μας, αλλά περισσότερο από τους τουριστικούς επιχειρηματίες είχε προέλθει από τις εξής κυρίως αιτίες:



1) Το μεγάλο ρεύμα τουριστών που ήρθε στη χώρα μας τις δεκαετίες του '70 και του '80 προερχόταν από τη Βόρεια Ευρώπη. Ήταν άνθρωποι που ανακάλυπταν

τον ζεστό ήλιο και τη γαλάζια θάλασσα, δηλαδή αυτά που έλειπαν από τις χώρες τους.

2) Η μακραίωνη πολιτιστική ιστορία της χώρας μας έχει αφήσει παντού τα ίχνη της. Δεν υπάρχει τόπος που να μην έχει κάτι σημαντικό να αναδείξει – από την προϊστορία μέχρι τον μεσαίωνα, καθώς και τον λαϊκό πολιτισμό των νεότερων χρόνων.

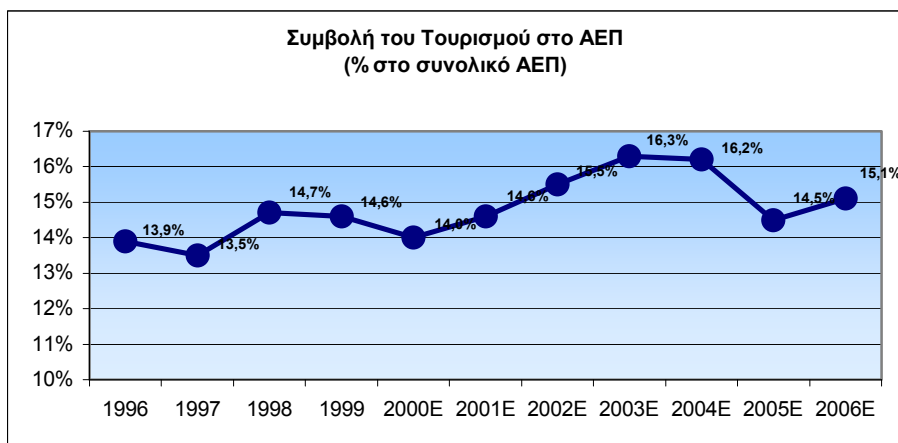
3) Η ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού, με την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των Ελλήνων, προσανατολίστηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό σε στοιχεία όπως το μπάνιο στη θάλασσα, η ηλιοθεραπεία και το φαγητό (παράλληλα με την αυθαίρετη δόμηση των «εξοχικών» και την καταστροφή ή μόλυνση του περιβάλλοντος) (*Λασιθιώτικο Στίγμα, 2007*).

Τα παραπάνω, και ιδιαίτερα μετά την ανάληψη και διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων από τη χώρα μας, αναθεωρήθηκαν, αφού έγινε κοινή συνείδηση σε όλους μας, ότι ο τουρισμός, με τα σημερινά του μεγέθη, αποτελεί ένα παγκόσμιο φαινόμενο που έχει ευεργετικά αποτελέσματα σε **οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντικό επίπεδο**.

Από πλευράς **οικονομικού μεγέθους**, ο τουρισμός αποτελεί, ειδικά για την χώρα μας την πιο συναλλαγματοφόρο πηγή. Το τουριστικό συνάλλαγμα που κάθε χρόνο εισρέει στην Ελλάδα καλύπτει ένα μεγάλο μέρος του παθητικού μας εμπορικού ισοζυγίου.

Η χώρα μας κατέχει τη 15^η θέση στην παγκόσμια κατάταξη τουριστικών προορισμών και, το 2006, προσέλκυσε περισσότερους από 14 εκατομμύρια επισκέπτες, αριθμός που υπερβαίνει κατά 30% τον πληθυσμό της χώρας. Οι δυτικοευρωπαίοι εξακολουθούν να αποτελούν τη μεγάλη πλειονότητα των τουριστών που επισκέπτονται τη χώρα, αν και οι προσπάθειες που καταβάλλονται για την προσέλκυση περισσότερων επισκεπτών από διαφορετικά μέρη του κόσμου, έχουν συντελέσει στη συνεχή αύξηση του αριθμού των τουριστών από την Ασία, την Αμερική και την Ανατολική Ευρώπη (*πηγή: EOT*).

Όπως έδειξαν οι κ.κ. Πατσουράτης και Αναστασόπουλος στην 5^η Conference Tourism and Development για τη θέση του τουρισμού στην ελληνική οικονομία και τη διεθνή σκηνή, η συμβολή του τουρισμού ανήλθε το 2006 στο 15,1% του συνολικού ΑΕΠ.

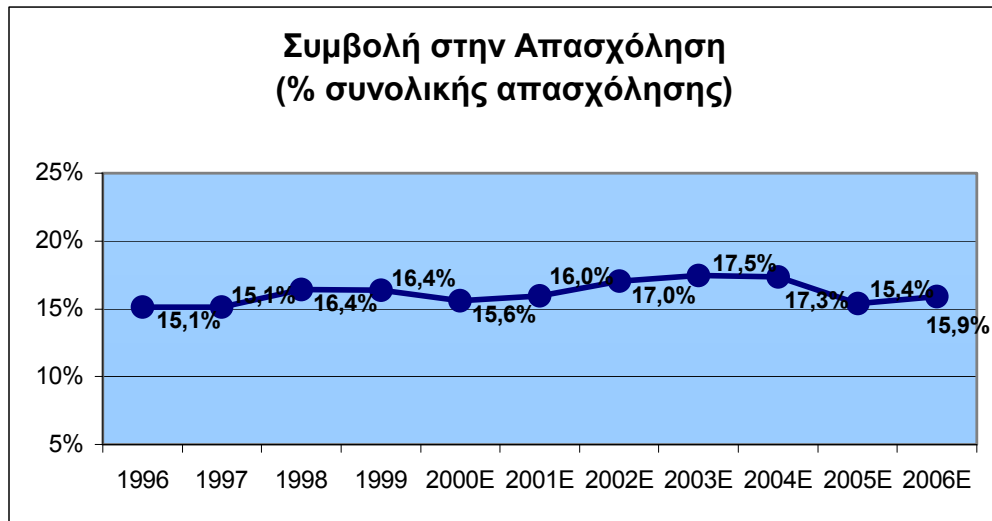


(πηγή: WTTC)

Επιπλέον, η χώρα μας κατέχει τη 15^η θέση στην παγκόσμια κατάταξη τουριστικών προορισμών και το 2006, προσέλκυσε περισσότερους από 14 εκατομμύρια επισκέπτες, αριθμός που υπερβαίνει κατά 30% τον πληθυσμό της χώρας. Οι δυτικοευρωπαίοι εξακολουθούν να αποτελούν τη μεγάλη πλειονότητα των τουριστών που επισκέπτονται τη χώρα, αν και οι προσπάθειες που καταβάλλονται για την προσέλκυση περισσότερων επισκεπτών από διαφορετικά μέρη του κόσμου, έχουν συντελέσει στη συνεχή αύξηση του αριθμού των τουριστών από την Ασία, την Αμερική και την Ανατολική Ευρώπη (πηγή: EOT).

Από **κοινωνικής απόψεως**, η ανάπτυξη του τουρισμού βοηθάει στο πρόβλημα της ανεργίας, εφόσον δημιουργεί θέσεις εργασίας εκεί που άλλοι οικονομικοί κλάδοι δεν είναι σε θέση να δημιουργήσουν. Επιφέρει δηλαδή σημαντικές αλλαγές στον τομέα απασχόλησης του εργατικού δυναμικού και βελτιώνει το επίπεδο διαβίωσης, με την αύξηση του εισοδήματος λόγω της πραγματοποίησης τουριστικών δαπανών από τους τουρίστες στους διάφορους προορισμούς.

Όπως δείχτηκε στην παραπάνω παρουσίαση, ο τουρισμός συνέβαλλε, κατά το 2006, κατά 15,9% επί της συνολικής απασχόλησης στη χώρα. Βέβαια όπως παρατηρούμε στο παρακάτω πίνακα, από το 1996 μέχρι και το 2004 (χρονολογία διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων), είχαμε μια σημαντική αύξηση του ποσοστού αυτού, το οποίο έφθασε, στο 17,5% της συνολικής απασχόλησης, αλλά τα επόμενα 2 χρόνια παρατηρήθηκε σημαντική μείωση, πράγμα που συζητήθηκε εκτενώς στην παρουσίαση, για να διερευνηθούν τα αίτια που συνέβαλλαν σ' αυτή.



(πηγή: WTTC)

Από *πολιτιστικής απόψεως*, οι ξένοι γνωρίζουν τους ντόπιους, μαθαίνουν τις συνήθειες τους, τα ήθη, τον πολιτισμό και την κουλτούρα τους. Αναπτύσσεται φιλία, αλληλοεκτίμηση, κατανόηση και συμπάθεια. Υπάρχει ανταλλαγή ιδεών και πνεύματος μεταξύ διάφορων λαών που έρχονται πιο κοντά και μειώνονται οι πολιτιστικές διαφορές. Επίσης, με το ενδιαφέρον που δείχνουν οι ξένοι προς την ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά των τουριστικών προορισμών και τον θαυμασμό τους για το τοπίο και την φύση, βοηθούν στη διαφύλαξη και την προστασία τους και διατηρούν το σεβασμό στην πολιτιστική κληρονομιά και τις παραδοσιακές αξίες (Καλφιώτης, 1976).



Όμως, όπως είναι φυσικό, η ανάπτυξη του τουρισμού δημιουργεί και σημαντικές δαπάνες για το κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση. Δαπάνες που έχουν σχέση με την κατασκευή έργων υποδομής αλλά και την συντήρησή τους, με οικονομικά επενδυτικά κίνητρα, με την τουριστική διαφήμιση και προβολή της χώρας και την προστασία των τουριστικών αρχαιολογικών τόπων και μνημείων. Η ελληνική κυβέρνηση, μέσα από θεσμούς όπως ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ), το Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων και τα Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε., εγκαθιδρύει πολιτικές και προγράμματα με στόχο την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών και υποδομών, την προσέλκυση επενδυτών σε νέα επιχειρηματικά σχέδια και την ποικιλομορφία των τουριστικών προϊόντων, έτσι ώστε

οι εναλλακτικές, υψηλής ποιότητας, μορφές τουρισμού να αποτελέσουν αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής τουριστικής ταυτότητας (Πηγή ΕΟΤ).

1.4. Οι σημερινές αλλαγές και τάσεις

Αποτελεί πια κοινή παραδοχή ότι ο τουρισμός «ήλιου και θάλασσας», ως μοντέλου ανάπτυξης, είναι ξεπερασμένος και μη βιώσιμος. Οι λόγοι που συντελούν στο ξεπέρασμά του είναι, μεταξύ άλλων και οι εξής:

- Ο μεγαλύτερος ανταγωνισμός από φθηνότερους προορισμούς (Τουρκία, Κροατία κλπ.), δηλαδή από περιοχές που βρίσκονται ακόμα σε χαμηλή οικονομική ανάπτυξη.
- Η καταστροφή του περιβάλλοντος και η εκτεταμένη αστικοποίηση.
- Οι κοινωνικές και πολιτιστικές αλλαγές που γεννούν την ανάγκη για νέα τουριστικά προϊόντα.
- Η περιορισμένη εποχικότητα και η πτώση του μέσου όρου των χρημάτων που δαπανούν οι τουρίστες.
- Η δημιουργία θέσεων εργασίας που απευθύνονται σχεδόν αποκλειστικά σε άτομα με χαμηλή εκπαίδευση (Λασιθιώτικο Στίγμα, 2007).

Έτσι, και σε συνάρτηση με την σύγχρονη, ευρείας κλίμακας, αναβάθμιση και βελτίωση των υποδομών, που συντελέστηκαν ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων, η Ελληνική Κυβέρνηση πρόσφερε κίνητρα για τουριστικές επενδύσεις, τα οποία κάλυψαν ένα μεγάλο εύρος περιοχών, κατηγοριών και αντικειμένων, με έμφαση στην ποιότητα και στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.



Πολλοί επενδυτές ενθαρρύνθηκαν και επένδυσαν σε πολυτελή ξενοδοχεία και θέρετρα και σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως στον τουρισμό αθλητικών

δραστηριοτήτων, τον οικοτουρισμό, τον επιχειρηματικό και συνεδριακό τουρισμό, τον ιαματικό τουρισμό, τη θαλασσοθεραπεία και το spa και σε συνδυασμούς αυτών.



Το εύκρατο κλίμα της Ελλάδας, που διαφέρει ωστόσο από περιοχή σε περιοχή, προσφέρεται για δραστηριότητες καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Την καλύτερη απόδειξη αποτελεί η ραγδαία αύξηση του ενδιαφέροντος για το τρέκινγκ και τα χειμερινά σπορ, τη γαστρονομία και την οινοπαραγωγή, ή τον φυσιολατρικό τουρισμό, καθώς και τις εναλλακτικές μορφές του ιαματικού τουρισμού (θαλασσοθεραπεία, spa, κλπ) (πηγή: EOT).

Ο ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

2.1. Ο μαζικός χαρακτήρας του τουρισμού



Ο μαζικός χαρακτήρας που έχει πάρει πια ο τουρισμός, τον κάνει να διαφοροποιείται από παλαιότερες μορφές του. Ο τρόπος με τον οποίο εκδηλώνεται σήμερα σε σχέση με παλαιότερα, διαφέρει στην ποιότητα και ποσότητα.

Ο μαζικός τουρισμός σαν οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο, άρχισε να γίνεται εμφανής προς το τέλος της δεκαετίας του '50 και είναι ένα από τα χαρακτηριστικότερα γνωρίσματα του σύγχρονου τουρισμού. Ορίζεται σαν η μαζική μετακίνηση των τουριστών, μέσα και έξω από την χώρα στην οποία διαμένουν μόνιμα. Ο μαζικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από ομαδικότητα συμμετοχής των τουριστών και αναφέρεται στον τρόπο οργάνωσης του ταξιδιού, στη συγκέντρωση των τουριστών στους τόπους διαμονής και τους τουριστικούς προορισμούς που θα επισκεφτούν (Καλφιώτης, 1976).

2.2. Οργάνωση του μαζικού τουρισμού

Την βάση στην ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού αποτελεί το σύστημα GIT (Group Inclusive Tours), το οποίο προσφέρει ολοκληρωμένα τουριστικά πακέτα, τα οποία περιλαμβάνουν τον τουριστικό προορισμό, το μεταφορικό μέσο, το κατάλυμα και το πρόγευμα ή ημιδιατροφή.

Ανάλογα με τις ανάγκες και επιθυμίες του, ο τουρίστας εντάσσεται σε ομάδες και εξασφαλίζει την καλή οργάνωση και την εκτέλεση του ταξιδιού εκ μέρους των TOUR-OPERATORS.

Το σύστημα αυτό παίζει μεγάλο ρόλο στην τουριστική ανάπτυξη ορισμένων περιοχών σε διάφορες χώρες, όπως για παράδειγμα στην Ισπανία, το Μαρόκο, την Τυνησία, την Ελλάδα, την Καραϊβική, κλπ. Η αναφορά που γίνεται σε κάποιες κατηγορίες φυσικών πόρων, όπως ο ήλιος, η θάλασσα, οι καθαρές ακτές, η πλούσια βλάστηση, κλπ., αποτελεί τον κυριότερο παράγοντα, σε σύγκριση με άλλους τουριστικούς πόρους όπως οι αρχαιολογικοί χώροι, τα μνημεία κλπ. Αυτό γίνεται

ολοφάνερο από τα δίκτυα τουριστικών ροών, όπου βλέπουμε ότι οι μεγάλες πολιτιστικές

πόλεις, όπως για παράδειγμα η Αθήνα, η Ρώμη, ή η Μαδρίτη, έχουν πάψει να είναι για το μαζικό τουρισμό τόσο μεγάλοι πόλοι έλξης, σε αντίθεση με την Κρήτη, τη Ρόδο, τη Σαντορίνη, τη Μύκονο, την Ίμπιζα, τη Μαγιόρκα, κ.α., που όσο περνάει ο καιρός τόσο πιο πολύ αυξάνει η τουριστική αύξηση, αφού συνδυάζουν με τον καλύτερο τρόπο, πολλές μορφές εναλλακτικού τουρισμού (Καλφιώτης, 1991).

2.3. Που οφείλεται ο μαζικός χαρακτήρας του τουρισμού

Ο μαζικός χαρακτήρας που έχει πάρει ο τουρισμός τα τελευταία χρόνια, οφείλεται ουσιαστικά στους εξής λόγους (Ηγουμενάκης, 1991):

- Στην μείωση του αριθμού των ημερών για διακοπές και στην ταυτόχρονη αύξηση της συχνότητας πραγματοποίησης διακοπών.
- Στα χαμηλά επίπεδα του κόστους αερομεταφοράς.
- Στην αύξηση των ναυλωμένων πτήσεων για να εξυπηρετηθεί όσο καλύτερα γίνεται ο μαζικός τουρισμός.
- Στο ενδιαφέρον των TOUR-OPERATORS για την αύξηση του μαζικού τουρισμού, γεγονός που τους αποφέρει μεγάλα κέρδη.
- Στην αύξηση συμμετοχής των εργαζομένων στον οργανωμένο ομαδικό τουρισμό, λόγω της ευνοϊκής συναλλαγματικής ισοτιμίας.
- Στην τάση για αύξηση του μαζικού τουρισμού που μετακινείται με τουριστικά λεωφορεία, λόγω της χαμηλής οικονομικής επιβάρυνσης του τουριστικού πακέτου.

2.4. Μειονεκτήματα του μαζικού τουρισμού

Σε ότι αφορά στο μαζικό τουρισμό θα πρέπει να παρατηρηθούν δυο σοβαρά μειονεκτήματα, που είναι:

1) Ο έντονος εποχιακός χαρακτήρας του, αφού ταυτίζεται μόνο με την περίοδο των θερινών διακοπών, και

2) Η άμεση εξάρτηση του από τους μεσάζοντες του διεθνούς τουρισμού, δηλαδή τους TOUR-OPERATORS, εφόσον αυτοί, κατευθύνουν την τουριστική ζήτηση εκεί όπου τα κέρδη είναι όσο το δυνατόν μεγαλύτερα.

Ο μαζικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από συγκέντρωση της προσφοράς και της ζήτησης και δείχνει λιγότερη ευαισθησία στους εγχώριους παραγωγικούς πόρους. Έτσι, λόγω της τουριστικής ανάπτυξης και της συμπεριφοράς των τουριστών που προσελκύονται από φθηνές αγοραστικές επιλογές, θεωρείται από πολλούς ως τουρισμός με αρκετές αρνητικές επιπτώσεις.

Αποτέλεσμα της παραπάνω αιτίας, είναι η αναζήτηση νέων μορφών τουρισμού, που να είναι αποδοτικότερες από οικονομικής άποψης, να μην συνδέονται μόνο με την θερινή περίοδο και να παρέχουν ποιότητα, ώστε να μειωθούν οι αρνητικές επιπτώσεις σε κοινωνικό, πολιτιστικό, οικονομικό, και περιβαλλοντικό επίπεδο, τις οποίες δημιουργεί η μαζικοποίηση της τουριστικής διακίνησης. Κατά συνέπεια εκδηλώθηκε ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για εναλλακτικές μορφές τουρισμού, με λιγότερες καταστροφικές επιπτώσεις στα επίπεδα που αναφέραμε παραπάνω, χωρίς να υποβαθμίζει της θετικές οικονομικές επιπτώσεις.



Γ

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3.1. Η έννοια του εναλλακτικού τουρισμού



Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μια σύγχρονη μορφή ανάπτυξης του τουρισμού και σύμφωνα με τον *Ανδριώτη (2006)*, ορίζεται με τον παρακάτω ορισμό, ο οποίος θεωρείται ως ο πιο αντιπροσωπευτικός της έννοιας του εναλλακτικού τουρισμού:

«Εναλλακτικός τουρισμός είναι μια μικρής κλίμακας και μη συμβατικής φύσεως διαδικασία ανάπτυξης τουριστικών προορισμών, που προωθεί μια ενεργητική μορφή ταξιδιού, προσφιλή στις φυσικές, κοινωνικές και πολιτιστικές αξίες των περιοχών υποδοχής τουριστών και που κάνει δυνατή την αλληλεπίδραση και την από κοινού συμβίωση μεταξύ των μελών διαφορετικών κοινωνιών (των τουριστών και των προορισμών υποδοχής τους) και αναπτύσσεται με τη σύμφωνη

γνώμη και συμμετοχή του εντόπιου κοινωνικού συνόλου στην παραγωγική διαδικασία.»

Διαπιστώνεται λοιπόν ότι, ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μια νέα μορφή τουρισμού, που εμπεριέχει αξίες, σέβεται το περιβάλλον, τα πολιτισμικά μνημεία και τις παραδόσεις του κάθε τόπου (τουριστικού προορισμού), δημιουργεί περισσότερες ευκαιρίες για τον ντόπιο πληθυσμό και ταυτόχρονα μειώνει τις αρνητικές επιδράσεις του μαζικού τουρισμού, εκμεταλλευόμενος με θετικό τρόπο τους φυσικούς πόρους του τουριστικού προορισμού και δείχνοντας έμπρακτο ενδιαφέρον για τις επιθυμίες των τουριστών.

3.2. Διαφορές μαζικού και εναλλακτικού τουρισμού

Αν και, τόσο ο εναλλακτικός όσο και ο μαζικός τουρισμός, είναι καινούργιες μορφές τουρισμού, σε σχέση με τις παλιότερες μορφές του, όμως, και βάσει όσων

προαναφέρθηκαν, μπορούμε να διακρίνουμε αρκετές διαφορές μεταξύ τους (Ηγουμενάκης, 1997). Οι διαφορές αυτές συνοψίζονται στα παρακάτω, και είναι:

- Ο εναλλακτικός τουρισμός ενδιαφέρεται και φροντίζει για την βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης του ντόπιου πληθυσμού, την προστασία της χλωρίδας και πανίδας, την αναβάθμιση της ντόπιας κουλτούρας, κλπ., ενώ στο μαζικό τουρισμό τα παραπάνω δεν είναι πρωτεύουσας σημασίας, αντιθέτως μπορούμε να πούμε ότι έχει αρνητικές επιδράσεις (περιβαλλοντολογική μόλυνση, εμπορευματοποίηση, κλπ.).
- Ο μαζικός τουρίστας θεωρείται «παθητικός», αφού οι δραστηριότητες του περιορίζονται στο τρίπτυχο ήλιος, θάλασσα και σεξ (τα αποκαλούμενα 3S's), ενώ ο εναλλακτικός τουρίστας θεωρείται «ενεργητικός», αφού έχει ενεργή συμμετοχή σε ποικίλες δραστηριότητες.
- Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι οργανωμένος ποιοτικά και ελεγχόμενος / σχεδιασμένος, σε σχέση με τον μαζικό που είναι οργανωμένος ποσοτικά και ανεξέλεγκτος / απροσχεδιάστος.
- Για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού, απαραίτητες προϋποθέσεις είναι οι επενδύσεις σε μικρού μεγέθους επιχειρήσεις, δηλαδή επενδύσεις που ευνοούν τα μικρομεσαία οικονομικά στρώματα, σε σχέση με τον μαζικό, όπου γίνονται επενδύσεις μεγάλης κλίμακας (πολυεθνικές κλπ.), που συγκεντρώνουν όλα τα κεφάλαια, αγνοώντας τις μικρές τοπικές οικονομίες.
- Στην ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού τον πρωταρχικό συμμετοχικό ρόλο έχουν οι ντόπιοι κάτοικοι, όπου συμμετέχουν ενεργά και με ποικίλους τρόπους στην παραγωγική διαδικασία του τουρισμού (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, κ.α.), ενώ στον μαζικό τουρισμό ωφελούνται μόνο οι «*all inclusive*» υπηρεσίες (όλες οι υπηρεσίες, από διανοκτέρευση ως διατροφή και ψυχαγωγία σε τιμή πακέτου), όπου οι τουρίστες μένουν καθ' όλη τη διάρκεια των διακοπών τους στο ξενοδοχείο, δεν ξοδεύουν τίποτα έξω από αυτό και επομένως δεν αφήνουν τίποτε στις τοπικές οικονομίες.

3.3. Αναγκαιότητα του εναλλακτικού τουρισμού

Για τον επαναπροσδιορισμό της τουριστικής πολιτικής και για να μπορέσουν να ξεπεραστούν τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο σύγχρονος τουρισμός,

κρίνεται αναγκαία η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, που θα δώσουν την λύση στα προβλήματα αυτά.

Στην χώρα μας ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ κ. Σουφλιάς (2007), έδωσε το στίγμα της αναγκαιότητας της ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αναφέροντας ότι: «*Η αναγκαιότητα διεύρυνσης και εμπλουτισμού της δραστηριότητας ή ακόμα και της εξαρχής ανάπτυξης άλλων μορφών τουρισμού, επιβάλλεται από το βαθμό ωρίμανσης του τουριστικού φαινομένου στην Ελλάδα, αλλά και από το διεθνή ανταγωνισμό. Ειδικότερα η ζήτηση για αγορά «τουριστικής κατοικίας» μέσα σε οργανωμένα συγκροτήματα τουρισμού, τα οποία περιλαμβάνουν πληθώρα ειδικών μορφών τουρισμού όπως γκολφ, κέντρα θαλασσοθεραπείας, κ.α., που ενισχύουν τη διάρκεια και την αποδοτικότητα του τουριστικού προϊόντος, συνεχώς αυξάνεται. Παράλληλα κερδίζουν έδαφος, διεθνώς, νέες μορφές διαχείρισης τουριστικών καταλυμάτων, όπως είναι τα λεγόμενα *condo hotels*».*

Σε δημόσια διαβούλευση (2/5/2007), τέθηκε από τον υπουργό το ειδικό χωροταξικό πλαίσιο για την κατεύθυνση, ανάπτυξη και κατηγοριοποίηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην Ελλάδα, που στοχεύει:

- Στην περιβαλλοντική αναβάθμιση περιοχών τουριστικού ενδιαφέροντος και την προώθηση της αειφόρου και ισόρροπης ανάπτυξης, σύμφωνα με τις φυσικές, πολιτιστικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής.
- Στη θεματική, χρονική και χωρική διεύρυνση της τουριστικής δραστηριότητας με πολιτικές που εμπλουτίζουν το προϊόν και ενθαρρύνουν ή αποθαρρύνουν τη συγκέντρωση των επενδύσεων στον τουρισμό.
- Στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του Ελληνικού τουριστικού προϊόντος, με την προσαρμογή του σχεδιασμού στις νέες προκλήσεις και πολιτικές και ειδική μέριμνα για την ανάδειξη και προβολή της ταυτότητας του.
- Στη προώθηση της υγιούς επιχειρηματικότητας, μέσα από τη δημιουργία σταθερού πλαισίου κανόνων που αφορούν στη χωροθέτηση επιχειρήσεων που σχετίζονται με τον τουρισμό και τη δημιουργία συνθηκών για την προσέλκυση σημαντικών, για την εθνική οικονομία, τουριστικών επενδύσεων.
- Στη διάχυση των αποτελεσμάτων του τουρισμού στους υπολοίπους τομείς της οικονομίας, με πολιτικές οι οποίες ενισχύουν τη διασύνδεσή τους.
- Στη βελτίωση του συνολικού οικονομικού αποτελέσματος της τουριστικής δραστηριότητας και του βαθμού απόδοσής της.

- Στην παροχή των αναγκαίων κατευθύνσεων προς τα υποκείμενα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού για την προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της αειφόρου, ισόρροπης, συνεκτικής και ολοκληρωμένης διαχείρισης του χώρου.

3.4. Μορφές εναλλακτικού τουρισμού

Οι περιοχές στις οποίες μπορούν να αναπτυχθούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού, διακρίνονται με βάση:

- την ένταση και το είδος της τουριστικής δραστηριότητας
- τη γεωμορφολογία και
- την ευαισθησία των πόρων.



Έτσι, χωρίζονται σε 10 επιμέρους κατηγορίες, δηλαδή:

- Τις Τουριστικά Αναπτυγμένες περιοχές
- Τις Αναπτυσσόμενες Τουριστικά περιοχές
- Τις περιοχές με κυρίαρχες χρήσεις άλλες από τον τουρισμό και δυνατότητα ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Τις μητροπολιτικές περιοχές
- Τα νησιά και τις παράκτιες περιοχές
- Τις ορεινές περιοχές
- Τις πεδινές και ημιορεινές περιοχές
- Τις περιοχές Natura
- Τους αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία
- Τους παραδοσιακούς οικισμούς.

Με βάση αυτή την παραπάνω κατηγοριοποίηση το Ειδικό Πλαίσιο δίνει τις κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης του τουρισμού. Οι κατευθύνσεις αυτές αφορούν στην προστασία, στην ανάδειξη και προβολή των τουριστικών πόρων, στον εμπλουτισμό και αναβάθμιση των υποδομών, στη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, στην οργάνωση και αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος, στην προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος, και εν γένει, στον εμπλουτισμό και αναβάθμιση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, διαφοροποιούνται δε, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε κατηγορίας

περιοχών, καθώς και την επιθυμητή μορφή, είδος και ένταση της τουριστικής δραστηριότητας για καθεμιά απ' αυτές (Κουμέλης, 2007).

Επίσης, το Ειδικό Πλαίσιο δίνει κατευθύνσεις για τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη συγκεκριμένων ειδικών μορφών τουρισμού. Οι μορφές αυτές έχουν επιλεγεί στο πλαίσιο της προσπάθειας για διάχυση της ανάπτυξης του τουρισμού σε περισσότερες γεωγραφικές περιοχές, εμπλουτισμό και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος καθώς και επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Πρόκειται για τις εξής μορφές:

- Μορφωτικός τουρισμός
- Αγροτουρισμός
- Κοινωνικός τουρισμός
- Αθλητικός τουρισμός
- Τουρισμός τρίτης ηλικίας



- Θρησκευτικός τουρισμός
- Οικοτουρισμός (οικολογικός τουρισμός)
- Πολιτιστικός τουρισμός
- Αστικός τουρισμός
- Τουρισμός περιπέτειας

- Περιηγητικός τουρισμός
- Χρονομεριστικός τουρισμός
- Τουρισμός κινήτρων
- Συνεδριακός τουρισμός
- Τουρισμός εκθέσεων
- Ορεινός (χειμερινός τουρισμός)
- Επιλεκτικός τουρισμός



- Κοσμοπολίτικος τουρισμός
- Οικογενειακός τουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός
- Τουρισμός υγείας (Ιαματικός Τουρισμός)

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια τάση



προς την υγιεινή διατροφή, τον φυσικό τρόπο διαβίωσης και προστασίας της φύσης το οποίο οδηγεί και σε φυσικές μεθόδους θεραπείας. Αποτέλεσμα αυτής της τάσης είναι η εμφάνιση στην επικαιρότητα των ιαματικών πηγών για τη θεραπεία και βελτίωση της υγείας των ανθρώπων. Με την τελευταία **εναλλακτική μορφή τουρισμού** θα ασχοληθούμε στα επόμενα κεφάλαια, δηλαδή, με τον Τουρισμό Υγείας (Ιαματικό τουρισμό).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Α

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (Π.Ο.Υ.), «Υγεία είναι η κατάσταση της πλήρους σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι η απλή απουσία της αρρώστιας ή της αναπηρίας». Ο Maslow (1970) ήταν από τους πρώτους που αναγνώρισε την σωματική υγεία και ασφάλεια, ως τη βάση της ιεραρχίας των αναγκών του ανθρώπου. Ο Lundberg (1980) πιστεύει ότι η υγεία και η καθαριότητα αφορούν τον κάθε τουρίστα πολύ περισσότερο από την ύπαρξη ενός περιβάλλοντος αξιοπρόσεκτου κάλλους ή ακόμη και το κόστος του ταξιδιού.



Υπάρχει ένα πλήθος προβλημάτων υγείας που συχνά αντιμετωπίζουν οι τουρίστες κατά τις διακοπές τους. Σύμφωνα με τον Ryan τα περισσότερα από αυτά τα προβλήματα συσχετίζονται με το φαγητό, τον ήλιο και το ποτό. Οι Cossar (1990) σημειώνουν ότι από μια έρευνα που πραγματοποίησαν κατά την περίοδο 1977-1985, το 36% των Σκωτσέζων τουριστών που επισκέφθηκαν την Ελλάδα ανέφεραν κάποιο μικροπρόβλημα υγείας που είχε σχέση με το ταξίδι.

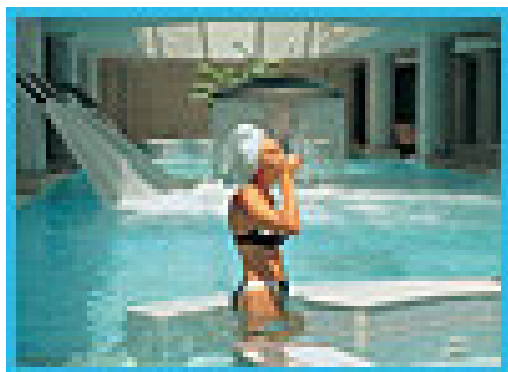
Η Wickens (1997) σε μια έρευνά της αναφέρει, ότι στην Χαλκιδική, η πιο συνηθισμένη αιτία ιατρικών επισκέψεων που κάνουν οι γυναίκες, είναι τα προβλήματα που σχετίζονται με την κολπική μόλυνση, εξαιτίας της συχνής και απρόσεκτης σεξουαλικής επαφής κατά την διάρκεια των διακοπών τους, αλλά και από τη μόλυνση της θάλασσας. Μια ακόμα πολύ συνηθισμένη αιτία είναι τα εγκαύματα από τον ήλιο, ενώ δεν λείπουν και τα έκτακτα προβλήματα που

αντιμετωπίζουν πολλοί τουρίστες, όπως δηλητηριάσεις, αλλεργίες, τροχαία ατυχήματα κλπ.

Αν και τα περισσότερα από αυτά τα τροχαία ατυχήματα είναι σχετικά ασήμαντα και απαιτούν υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας (ένα μικρό μέρος ατυχημάτων αυτών απαιτούν εξειδικευμένη θεραπεία και νοσοκομειακή περίθαλψη), από την παραπάνω έρευνα, γίνεται αντιληπτό, ότι ο κάθε τόπος υποδοχής τουριστών, θα πρέπει να διαθέτει την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή καθώς επίσης και το εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό που θα προσφέρει στον τουρίστα τις υπηρεσίες αυτές. Για την αντιμετώπιση των έκτακτων περιστατικών οι χώρες υποδοχής τουριστών είναι υποχρεωμένες να διαθέτουν αυτοδύναμες υγειονομικές μονάδες, δηλαδή νοσοκομεία, κλινικές, κέντρα υγείας και ιατρεία, που θα εξυπηρετούν τους τουρίστες, και βέβαια και τον ντόπιο πληθυσμό.

1.1. Η υγεία ως εναλλακτική μορφή τουρισμού

Τα τελευταία χρόνια, τόσο παγκόσμια όσο και στην Ελλάδα, έχει γίνει μια στροφή προς τις διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Έτσι, όλο και πιο πολλοί τουρίστες συνδυάζουν τις διακοπές τους με παράλληλη χρήση υπηρεσιών υγείας, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη και εξέλιξη του Τουρισμού Υγείας, που συνδυάζει τις διακοπές και την αναψυχή με την θεραπεία και τη βελτίωση της υγείας.



Το φαινόμενο αυτό δεν είναι σημερινό, καθώς ο τουρισμός και η υγεία συνδέονται μεταξύ τους από αρχαιοτάτων χρόνων. Η χρήση π.χ. των ιαματικών λουτρών, έχει τις ρίζες της στα βάθη της ιστορίας του τόπου μας, αφού από το 1500 π.Χ. οι αρχαίοι Έλληνες χρησιμοποιούσαν τα ιαματικά και μεταλλικά νερά τόσο για λόγους υγιεινής και κολύμβηση όσο και για την θεραπεία διαφόρων ασθενειών. Θεωρούνταν και μέρος του πολιτισμού των αρχαίων Ελλήνων, αλλά και των γιατρών της αρχαιότητας, που πρώτοι που ασχολήθηκαν με τις θερμές πηγές και τα μεταλλικά νερά.

Ο Τουρισμός Υγείας αποτελεί πλέον, έναν από τους σύγχρονους εναλλακτικούς τρόπους διακοπών, που βρίσκει ολοένα και περισσότερη ανταπόκριση. Οι λόγοι που συντελούν σε αυτό είναι η αύξηση του βιοτικού επιπέδου των ατόμων, οι επιτεύξεις της τεχνολογίας, η αυξανόμενη μετακίνηση ατόμων της

τρίτης ηλικίας που χρειάζονται περισσότερες υπηρεσίες υγείας, η ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού στα αναπτυγμένα κράτη και η επακόλουθη παροχή διακοπών σε άτομα με αναπηρίες και προβλήματα υγείας, καθώς και η τάση της εποχής για πιο υγιεινούς τρόπους διαβίωσης.

Ο Τουρισμός Υγείας, επίσης, απευθύνεται σε ανθρώπους που ακολουθούν, όσο τους επιτρέπει η καθημερινότητα της ζωής, έναν φυσικό τρόπο διαβίωσης με σωστή και υγιεινή διατροφή και που δίνουν σημασία στην φυσική τους κατάσταση. Πελάτες αυτής της κατηγορίας, απαιτούν ακόμα και στη διάρκεια των διακοπών τους, να βρουν προορισμούς και εγκαταστάσεις που να διαθέτουν τις ανάλογες υποδομές, δραστηριότητες και υπηρεσίες, που θα μπορούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες και επιθυμίες τους σε σχέση με τα παραπάνω. Άτομα που μετέχουν σε αυτού του είδους τον τουρισμό, έχουν σαν κύριο κίνητρο την διατήρηση της καλής υγείας τους και ακόμα την θεραπεία και ανάρρωσή τους από διάφορες ασθένειες (Σφακιανάκης, 2000).

Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της μορφής τουρισμού αναφέρονται σε παράγοντες που αφορούν: α) τη σύνθεση της πελατείας του τουρισμού υγείας και β) τον τόπο που προσφέρονται οι τουριστικές υπηρεσίες.

Όσον αφορά τους τόπους που προσφέρονται οι τουριστικές υπηρεσίες, προσδιορίζονται από την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων του τουριστικού προορισμού (π.χ. τις ιαματικές πηγές, κλπ.) και τις εν γένει παρεχόμενες ιατρικές υπηρεσίες (διάγνωσης, αποκατάστασης, περιποίησης, βελτίωσης, κλπ.), όπως αναλυτικότερα θα αναφέρουμε παρακάτω.

1.2. Παράγοντες που αφορούν στην σύνθεση της πελατείας του τουρισμού υγείας

Στην Ευρώπη και στην Αμερική παρατηρείται μια έντονη αλλαγή στο καθιερωμένο τουριστικό προϊόν, που πηγάζει από μια αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων των τουριστών, και ειδικότερα:

1) Η γενιά του '50, οι άνθρωποι δηλαδή που σήμερα διαθέτουν αναλογικά την μεγαλύτερη αγοραστική δύναμη και αρκετό ελεύθερο χρόνο, λόγω της σταδιακής τους αποχώρησης από την εργασία, αναζητούν περισσότερες ευκαιρίες διακοπών.



Ταυτόχρονα όμως, έχουν και έντονη συνείδηση της ηλικίας τους, των συνεπειών της γήρανσης και της ανάγκης που προκύπτει να διατηρηθούν ακόμη νέοι, όμορφοι και κυρίως υγιείς.

2) Τα σύγχρονα καταναλωτικά πρότυπα, προωθούν θέματα fitness και ομορφιάς. Οι εναλλακτικές μορφές θεραπείας (ομοιοπαθητική, βελονισμός, ρεφλεξολογία, ρέικι, αγιουβέρδα, κ.α.), γνωρίζουν μεγάλη άνθηση, καθώς η επικράτηση του στρες στον σύγχρονο τρόπο ζωής και εργασίας, ωθεί προς την αναζήτηση νέων τρόπων αντιμετώπισης και διαχείρισης του άγχους και των επιπτώσεών του.

3) Ο μαζικός τουρισμός άρχισε να φθίνει, καθώς ο κόσμος απομακρύνεται από τα μαζικά προϊόντα διακοπών. Ο σημερινός καταναλωτής, έχει ταξιδέψει αρκετά και αναζητά κάτι νέο και διαφορετικό για τις διακοπές του.

4) Το σύστημα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε πολλές χώρες ευνοεί την αναζήτηση θεραπείας σε άλλες χώρες. Στον Καναδά και στην Μ. Βρετανία για παράδειγμα, οι λίστες αναμονής είναι τόσο μεγάλες, που σπρώχνουν τους ασθενείς να ταξιδέψουν σε άλλη χώρα προκειμένου να βρουν θεραπεία.

5) Ένας άλλος βασικός παράγοντας είναι το κόστος. Στην Μ. Βρετανία για παράδειγμα μια εγχείρηση καταρράκτη μπορεί να στοιχίσει 4.500 δολ., στη Γαλλία 2.250 δολ., αλλά στην Ινδία μόνο 345 δολ. Υπολογίζεται ότι το 10% των Ευρωπαίων ασθενών, αναζητά θεραπεία εκτός της χώρας τους (πηγή *JBR Hellas, 2002*).

Έτσι, τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται και στην Αμερική και στην Ευρώπη, η ανάπτυξη υπερπολυτελών κέντρων θερέτρων υγείας (θαλασσοθεραπείας, spa, κ.α.), που συνδυάζουν έντεχνα ιατρικές υπηρεσίες ήπιας μορφής με αναψυχή, προσφέροντας ένα συνολικό «πακέτο» υπηρεσιών υγείας – χαλάρωσης – διακοπών.

Οι προσφερόμενες ιατρικές υπηρεσίες στα κέντρα αυτά, που σε καμία περίπτωση δεν συνιστούν ένα αμιγώς ιατρικό περιβάλλον είναι:

- Ακτινολογία
- Καρδιολογία
- Διαιτολογία
- Ουρολογία
- Δερματολογία
- Τεστ αλλεργιών
- Θεραπείες οστεοπόρωσης – οστεοπάθειας



- Ομοιοπαθητική
- Spa/θαλασσοθεραπεία
- Φυσιοθεραπεία – κινησιοθεραπεία
- Σεμινάρια διαχείρισης άγχους

1.3. Παράγοντες που αφορούν τον τόπο που προσφέρονται οι τουριστικές υπηρεσίες

Οι κυριότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες που οριοθετούν το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται ο τουρισμός υγείας είναι:

- Η φύση, που διαθέτει φυσικές πηγές (θερμομεταλλικά νερά για λουτροθεραπεία, ποσιθεραπεία, εισπνοθεραπεία, κλπ.), οι οποίες έχουν διάφορα θεραπευτικά χαρακτηριστικά που τις χαρακτηρίζουν, καθώς και το φυσικό περιβάλλον, το κλίμα, κλπ.
- Οι άνθρωποι-ασθενείς, που πιστεύουν στις ιδιότητες των ιαματικών υδάτων και τα χρησιμοποιούν για θεραπευτικούς σκοπούς.



- Οι σύγχρονες ξενοδοχειακές μονάδες που είναι προσαρμοσμένες στο πνεύμα του τουρισμού υγείας και έχουν την δυνατότητα να παρέχουν τις ανάλογες

θεραπευτικές υπηρεσίες (με εξειδικευμένο προσωπικό), αλλά και την ανάλογη ξενοδοχειακή υποστήριξη (διαμονή, διατροφή κλπ.) στους τουρίστες

- Η θεραπεία και βελτίωση της σωματικής και ψυχικής υγείας, που αποτελούν τα κυριότερα κίνητρα για την επιλογή του τουρίστα υγείας.



- Η επιστήμη, που εκφράζεται μέσα από γιατρούς και ειδικούς επιστήμονες της ορθόδοξης και εναλλακτικής ιατρικής, για την αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας των τουριστών.
- Η τεχνολογία, που είναι απαραίτητη για την εφαρμογή των διαφόρων μεθόδων και για την παραγωγή των αντίστοιχων προϊόντων και υπηρεσιών.
- Η ψυχολογία, που λόγω της ρουτίνας της ζωής, του άγχους και του στρες, κάνουν τη παραπάνω μορφή τουρισμού και τα ταξίδια υγείας «απολυτρωτικά» και αναγκαία για επιβίωση.

Με βάση τα παραπάνω, μπορούμε να καταλάβουμε πόσο σημαντικοί είναι οι προσδιοριστικοί παράγοντες για την ανάπτυξη και εξέλιξη του τουρισμού υγείας. Στο επόμενο κεφάλαιο θα δούμε πως ο τελευταίος προσδιοριστικός παράγοντας, δηλαδή η ψυχολογία, συνδέεται με τον τουρισμό υγείας.

1.4. Τα οφέλη του Τουρισμού Υγείας για τους τουριστικούς τόπους υποδοχής

Ο Τουρισμός Υγείας, όπως προαναφέραμε, είναι η προσπάθεια ενός τόπου να προσελκύσει τουρίστες, με την ανάπτυξη υπηρεσιών και εγκαταστάσεων υγείας, παράλληλα και επιπρόσθετα με το κύριο τουριστικό προϊόν. Με τον τρόπο αυτό αφενός συμβάλλει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και στην διατήρηση της απασχόλησης σε υψηλά επίπεδα κατά την διάρκεια των χειμερινών μηνών και αφετέρου απευθύνεται σε ηλικίες και άτομα υψηλού εισοδηματικού επιπέδου.

Είναι γεγονός ότι τα οφέλη για τη χώρα που υποδέχεται επισκέπτες που λαμβάνουν υπηρεσίες υγείας είναι πολλαπλά, καθώς:

(α) Οι υπηρεσίες αυτές δεν είναι εποχιακές, με αποτέλεσμα να υπάρχει η δυνατότητα επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου και αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για χώρες σαν τη δική μας, που δυστυχώς έχει καθιερωθεί μόνο ως καλοκαιρινός προορισμός.

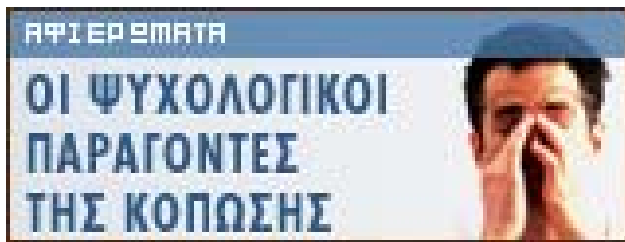
(β) Οι επισκέπτες που ζητούν υπηρεσίες υγείας αυξάνουν σημαντικά τα έσοδα για τη χώρα υποδοχής. Υπολογίζεται πως αυτοί οι επισκέπτες ξοδεύουν τα διπλάσια χρήματα από ότι ένας απλός τουρίστας, στις χώρες που επισκέπτονται.

(γ) Το τρίτο όφελος για τη χώρα υποδοχής είναι ότι γίνεται γνωστή και τοποθετείται στον παγκόσμιο χάρτη ως ιδιαίτερος προορισμός, χάρη στις υπηρεσίες αυτές (Μεταξωτός, 2007).

1.5. Η αναγκαιότητα του τουρισμού υγείας από ψυχολογική άποψη

Αν παρατηρήσουμε τον σημερινό πολιτισμό του οποίου και εμείς είμαστε μέλη του, θα καταλάβουμε πόσο σημαντικό ρόλο παίζει η ψυχολογία στον τομέα του τουρισμού υγείας. Σημαντικό ρόλο και προπάντων κίνητρο των τουριστών που επισκέπτονται ένα τουριστικό προορισμό είναι η ψυχολογική ανάγκη που αισθάνονται για αλλαγή. Μια αλλαγή προς κάτι νέο και διαφορετικό στην ζωή τους.

Το ψυχολογικό κίνητρο σε συνδυασμό με τις ανάγκες και επιθυμίες που έχει ο κάθε τουρίστας, επηρεάζει ολοένα και περισσότερο την απόφαση για την επιλογή και επίσκεψη του τουριστικού προορισμού. Άτομα που ζούνε σε μεγάλα αστικά κέντρα και βιομηχανικές περιοχές, είναι αυτά που δέχονται μεγαλύτερη ψυχολογική επιβάρυνση και παρουσιάζουν ψυχοσωματικές διαταραχές, μιας και οι κοινωνικές υποχρεώσεις και ανάγκες του κάθε ατόμου αυξάνονται, με αποτέλεσμα να αυξάνεται το άγχος και το στρες στην ζωή τους.



Η αναγκαιότητα του τουρισμού και των διακοπών, από καθαρά ψυχολογική άποψη, είναι κάτι παραπάνω από καθοριστική και πλέον δεν αμφισβητείται λόγω

της σπουδαιότητάς της, ούτε καν από αυτούς τους πολέμιους του τουριστικού θεσμού. Το άγχος και το στρες αποτελούν μια μόνιμη απειλή για τη σωματική και παράλληλα ψυχική υγεία του ατόμου. Η αντίδραση στο στρες, μέσα σε μια κοινωνική πραγματικότητα, σηματοδοτείται από ένα κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα, την αντίφαση ανάμεσα στις κοινωνικές ανάγκες του ατόμου και στις κοινωνικές απαιτήσεις.

Μια ακόμη έννοια-κλειδί για την ψυχολογία, που ενδιαφέρει τον τουριστικό τομέα, είναι η ρουτίνα, που μαστιάζει εκατομμύρια άτομα πάνω στον πλανήτη σε διαφορετικά επίπεδα. Άλλοτε στο επαγγελματικό επίπεδο, άλλοτε στο οικογενειακό, άλλοτε στον τρόπο χρησιμοποίησης του ελεύθερου χρόνου και άλλοτε σε καθαρά ψυχολογική βάση. Κυριότερες από αυτές τις έννοιες που αφορούν ψυχοσωματικές επιπτώσεις της ρουτίνας είναι:

- Η προσπάθεια του ατόμου να διαφοροποιήσει τους κοινωνικούς ρόλους.

- Η αδυναμία πραγμάτωσης προγραμματισμένων στόχων με αποτέλεσμα την ψυχική, αλλά συχνά και σωματική επιβάρυνση, η οποία με τη συσσώρευση της αναβλητικότητας διαταράσσει την ψυχική υγεία.
- Η εμφάνιση εξειδικευμένων νευρωσιακών συμπεριφορών, που έχουν αναδειχθεί σε σύγχρονη μάστιγα στην αναπτυγμένη κοινωνία της εποχής μας.

Η τουριστική διεργασία στο σύγχρονο αναπτυγμένο κόσμο, που μασιίζεται από μια σειρά ψυχοσωματικών επιβαρύνσεων, υποβοηθά σημαντικά στην καλύτερη αντίδραση του ατόμου απέναντι σ' αυτές τις επιβαρύνσεις. Έτσι διακρίνουμε την σημασία του τουρισμού υγείας στους ανθρώπους, αφού τους βοηθάει να λύσουν, όχι μόνο τα σωματικά προβλήματα, αλλά και τα ψυχολογικά.

Ο τουρισμός υγείας θεραπεύει ασθενείς ή τους ελέγχει ευεργετικά, γιατί τουρίστες υγείας δεν θεωρούνται μόνο τα άτομα που πάσχουν από σωματικές ασθένειες, αλλά και εκείνοι οι οποίοι παρουσιάζουν διάφορες νευρολογικές ή ψυχολογικές παθήσεις, όπως η αϋπνία, το άγχος και το στρες, κλπ.

Ο τουρισμός υγείας χρησιμοποιεί ένα συνδυασμό διαφόρων μεθόδων, όπως την ψυχανάλυση, την υπνοθεραπεία, το μασάζ, κλπ., (που ηρεμούν και χαλαρώνουν το σώμα και το πνεύμα) και τα SPA (που ξεκουράζουν και αναζωογονούν) για την επίλυση των οργανικών και ψυχολογικών προβλημάτων του ανθρώπου.

Τα ταξίδια υγείας, έχουν αναδειχθεί πολύ σημαντικά σε παγκόσμια κλίμακα. Περιπτώσεις όπου άτομα ταξιδεύουν σε άλλες πιο προηγμένες χώρες για θεραπείες ή δύσκολες εγχειρήσεις, ή που κατευθύνονται σε κατάλληλους προορισμούς (θερμά κλίματα, κλπ.), για να αναρρώσουν από κάποια δύσκολη ασθένεια (π.χ. άσθμα, φυματίωση, κλπ.), έχουν γίνει καθημερινό φαινόμενο.

Αλλά και άτομα, που ζουν και εργάζονται κάτω από υπερβολική πίεση και στρες, χρειάζονται ένα διάλειμμα από την πνευματική και φυσική καταπίεση που έχουν στην καθημερινότητά τους, προκειμένου να μην καταρρεύσουν και υποστούν ανεπανόρθωτες βλάβες στην υγεία τους. Έτσι, αποφασίζουν να ταξιδέψουν, σε προορισμούς που θα τους βοηθήσουν να συνέλθουν από το καθημερινό σωματικό και ψυχολογικό στρες. Αυτά τα «απολυτρωτικά» ταξίδια δεν είναι λιγότερο αναγκαία για επιβίωση (*Λύτρας, 1993*).

Εύκολα, λοιπόν, αντιλαμβανόμαστε την αναγκαιότητα του τουριστικού φαινομένου υγείας. Το γεγονός ότι τα ταξίδια αυτά, μπορεί να μην λύνουν όλα τα προβλήματα που δημιουργεί η καθημερινότητα και ο σύγχρονος τρόπος ζωής, δεν

σημαίνει ότι δεν υποβοηθούν σημαντικά το άτομο, να τα αντιμετωπίσει καλύτερα. Η αλλαγή των παραστάσεων, η δραπέτευση από την αγχωτική καθημερινότητα, η αλλαγή των συνηθισμένων κοινωνικών ρόλων και η απομάκρυνση από τα κέντρα ατμοσφαιρικής μόλυνσης και ηχορύπανσης, οι καινούργιες γνωριμίες και τα φλερτ, και η επίδραση των θεραπευτικών ιδιοτήτων, των διαφόρων συνισταμένων του θεραπευτικού – ιαματικού τουρισμού, βελτιώνουν τους καταπονημένους οργανισμούς και χαρίζουν στα άτομα ευεξία και καλή ψυχολογική διάθεση.

Για παράδειγμα, σε διάφορες λουτροπόλεις με ιαματικές πηγές, βλέπουμε ότι άνθρωποι της τρίτης ηλικίας τις επισκέπτονται κάθε χρόνο ανελλιπώς. Αυτό συμβαίνει, γιατί εκεί συναντούν ανθρώπους σαν κι αυτούς, με τα ίδια προβλήματα, τις ίδιες ανάγκες, τα ίδια ενδιαφέροντα και σχετικά με την ίδια ηλικία, με αποτέλεσμα να αναπτύσσουν φιλικούς δεσμούς και να γίνονται μια μεγάλη παρέα, που τους βοηθά να ξεφύγουν από την απομόνωση, τις στενοχώριες, αλλά και την αποξένωση που αντιμετωπίζουν στους τόπους διαμονής τους. Με τον τουρισμό υγείας, τους δίνονται κίνητρα και η δυνατότητα να ξεφύγουν από το παλιό τους περιβάλλον, να δραπετεύσουν από την μονοτονία και να αναζητήσουν καινούριες εμπειρίες, ενώ ταυτόχρονα βελτιώνουν την σωματική και ψυχική τους υγεία, με αποτέλεσμα να μπορέσουν να αντέξουν τις μακριές και καταθλιπτικές ημέρες και νύχτες του χειμώνα.

Με βάση τα παραπάνω, καταλαβαίνουμε ότι το «ταξίδι», οποιαδήποτε μορφή και αν έχει, ικανοποιεί πολλές κοινωνικές και ψυχολογικές ανάγκες του ατόμου, πόσο μάλλον ο τουρισμός υγείας που ασχολείται τόσο με την σωματική όσο και με την ψυχική υγεία.

Η ψυχολογία από την άλλη πλευρά μας βοηθάει να αντιληφθούμε, τι ζητάνε οι τουρίστες – καταναλωτές των τουριστικών υπηρεσιών και προϊόντων, ώστε με το σχηματισμό του ψυχολογικού προφίλ του «τουρίστα υγείας», να μπορέσουμε συνακόλουθα να προσαρμόσουμε τις παρεχόμενες τουριστικές υπηρεσίες και τα τουριστικά προϊόντα ανάλογα, πραγματοποιώντας πλήρως το «τουριστικό όνειρο».

1.6. Η μελέτη της αγοράς του τουρισμού υγείας

Ο τουρισμός υγείας συγκαταλέγεται στους τομείς της ευρωπαϊκής οικονομίας που διαθέτουν τις καλύτερες προοπτικές για το μέλλον. Σύμφωνα με τις προβλέψεις, παρατηρείται συνεχής άνοδος του τουρισμού στην Ευρώπη, εντονότερη από τη μέση οικονομική ανάπτυξη. Όμως ο τουρισμός αυτός, είναι ένας τομέας παροχής

υπηρεσιών, με εξαιρετικά περίπλοκο προϊόν το οποίο εξαρτάται από μια υπερβολικά κατακερματισμένη προσφορά. Ο τουριστικός προορισμός είναι ο κύριος τύπος κατανάλωσης των εν λόγω υπηρεσιών και, κατά συνέπεια, ο τύπος εγκατάστασης και δραστηριοποίησης των τουριστικών επιχειρήσεων υγείας. Ο τουρίστας συνδέει το προϊόν τόσο με τις επιχειρήσεις που του το παρέχουν όσο και με τον προορισμό που επισκέπτεται. Εφόσον το μεγαλύτερο ποσοστό της τουριστικής δραστηριότητας δεν ικανοποιεί κάποια ζωτική ανάγκη, η συμπεριφορά του τουρίστα είναι ιδιαίτερα εύθραυστη, υποκειμένη σε ψυχολογικές και κοινωνικές επιρροές, προσωπικές ευαισθησίες και βραχυπρόθεσμες αντιδράσεις.

Η μελέτη της αγοράς του τουρισμού υγείας απαιτεί την τμηματοποίηση της, δηλαδή την υποδιαίρεση της σε μικρότερα τμήματα, που το καθένα αποτελείται από μια μικρότερη εξειδικευμένη αγορά. Μια σωστή τμηματοποίηση της αγοράς μας δίνει την δυνατότητα να γνωρίσουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτού του τμήματος, ώστε να προσαρμόσουμε το προϊόν μας ή τις υπηρεσίες μας και έτσι να έχουμε το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Τα κριτήρια που συνήθως χρησιμοποιούμε για την τμηματοποίηση της αγοράς του τουρισμού υγείας, διακρίνονται σε *γεωγραφικά, δημογραφικά και ψυχογραφικά*. Και όπως και για τις άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, έτσι και στον τουρισμό υγείας είναι σημαντικό να λαμβάνουμε υπόψη μας τα κριτήρια αυτά, γιατί έτσι θα μπορούμε να παρέχουμε καλύτερες και πιο ποιοτικές υπηρεσίες. Αν γνωρίζουμε γιατί ο τουρίστας έχει επιλέξει κάποια ιδιαίτερη μορφή του τουρισμού υγείας, π.χ. θεραπεία κάποιου νοσήματος, ή για αναζωογόνηση και ομορφιά, ή για προληπτικούς λόγους, θα γνωρίζουμε αντίστοιχα και ποιες υπηρεσίες χρειάζεται να του παρέχουμε, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Έτσι τελικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο τουρισμός και η υγεία σχετίζονται μεταξύ τους με δυο τρόπους: Ο ένας είναι, ότι οι υφιστάμενες υποδομές υγείας ενός τουριστικού προορισμού υποδοχής τουριστών καλύπτουν τα έκτακτα περιστατικά που μπορεί να προκύψουν κατά την διάρκεια των διακοπών και ο άλλος, ότι υπάρχει μια αυξανόμενη ζήτηση για τον τουρισμό υγείας, όπου οι τουρίστες προγραμματίζουν παράλληλα με τις διακοπές τους, να κάνουν και τις ανάλογες θεραπείες που μπορεί να έχουν ανάγκη ή να ασχοληθούν με άλλες δραστηριότητες που θα βοηθήσουν στην καλύτερευση της υγείας τους.

Αναφορικά με τον τουρισμό υγείας έχουν δημιουργηθεί διάφορα κέντρα που μπορούν να καταταχθούν σε δυο γενικές κατηγορίες ανάλογα με το προϊόν που

προσφέρουν. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τα κέντρα ιαματικού τουρισμού (spa) και η δεύτερη τα κέντρα τουρισμού υγείας (health resorts) που και τα δυο συνδυάζουν την υγεία και την αναψυχή.

1.7. Ευρωπαϊκός Τουρισμός Υγείας

Πολλά κέντρα Τουρισμού υγείας λειτουργούν σήμερα στην Ευρώπη και συγκεκριμένα στην Γερμανία, Ιταλία, Ελβετία, Αυστρία, στο Βέλγιο, Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα, Ολλανδία, Φιλανδία, Σουηδία. Επίσης λειτουργούν πολλά τέτοια κέντρα στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, όπου ο ιαματικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της οικονομίας τους, π.χ. Ουγγαρία, Τσεχία, Σλοβακία, Ρουμανία, Ρωσία, Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία. Στο χώρο της Μεσογείου εκτός της Ιταλίας, Ισπανίας, Ελλάδας και Πορτογαλίας, ιαματικό τουρισμό και τουρισμό υγείας έχουν επίσης αναπτύξει το Ισραήλ, η Τουρκία, η Τυνησία, το Μαρόκο και η Κύπρος.

Συγκεκριμένα:

Η Γερμανία διαθέτει 250-300 κέντρα ιαματικού τουρισμού υγείας και το 1988, 7 εκατ. άτομα επισκέφθηκαν τα κέντρα αυτά, στα οποία τα 2,3 εκατ. υποβλήθηκαν σε ιαματική θεραπεία και τα υπόλοιπα 4,7 εκ. σε θαλασσοθεραπεία, σε κινήσιοθεραπεία και σε κλιματοθεραπεία.

Στην Ιταλία λειτουργούν γύρω στα 200 κέντρα τουρισμού υγείας, και κατά το ίδιο παραπάνω έτος, τα επισκέφθηκαν 2,3 εκατ. άτομα. Επίσης υπολογίστηκε ότι το 10% των εισπράξεων από τον αλλοδαπό τουρισμό προερχόταν από τους επισκέπτες των 12 μεγαλύτερων κέντρων τουρισμού υγείας της χώρας.

Στην Γαλλία λειτουργούν γύρω στα 50 κέντρα τουρισμού υγείας, από τα οποία τα περισσότερα ειδικεύονται στη θαλασσοθεραπεία και περίπου τα 20 στον ιαματικό τουρισμό, ενώ το ποσοστό του ντόπιου πληθυσμού που επισκέπτεται τα κέντρα αυτά δεν υπερβαίνει το 1%.

Στην Ελβετία λειτουργούν 22 ιαματικά κέντρα που ειδικεύονται περισσότερο στην πρόληψη και στην ανάρρωση, παρά στην θεραπεία. Το κλίμα και το υψόμετρο της Ελβετίας, είναι ιδανικά για την προσφορά προϊόντων που προορίζονται για ανάρρωση και χαλάρωση.

Στην Αυστρία λειτουργούν 100 ιαματικά κέντρα από τα οποία τα 20 είναι αποκλειστικά για υδροθεραπεία. Η ανάπτυξη της στον τομέα αυτό είναι τόσο μεγάλη, ώστε να παρουσιάζεται διεθνώς ως προορισμός αναζωογόνησης κατά της καθημερινής ρουτίνας.

Στην Ισπανία λειτουργούν 92 κέντρα ιαματικού τουρισμού και ένα κέντρο τουρισμού υγείας ενώ ο κλάδος του τουρισμού υγείας δεν είναι αναπτυγμένος και δεν προωθείται.

Στην Πορτογαλία λειτουργούν 40 κέντρα ιαματικού τουρισμού και για τον κλάδο του τουρισμού υγείας συμβαίνει το ίδιο με την Ισπανία.

Στην Βόρεια Ευρώπη και συγκεκριμένα στη Σουηδία και τη Φιλανδία τα προϊόντα του τουρισμού υγείας που προσφέρονται είναι υψηλών προδιαγραφών, τόσο από άποψη κοινωνική όσο και ιατρική.

Στην Αγγλία, τόπους τουρισμού υγείας αποτελούν οι «φάρμες υγείας», ενώ τα κέντρα ιαματικού τουρισμού έχουν ατονήσει. Μόνο δυο τέτοια κέντρα λειτουργούν.

Στην Βόρεια Αμερική, ο τουρισμός υγείας παρέχει μόνο ξεκούραση και αναζωογόνηση, αλλά όχι θεραπεία και προσφέρεται σε ειδικευμένα κέντρα, τα Health Resorts ή Spa Resorts που είναι ιδιωτικές επιχειρήσεις και λειτουργούν σε πολυτελή ξενοδοχεία.

Στη Ρωσία, ένας στους δεκαπέντε Ρώσους πηγαίνει σε ιαματικά κέντρα.

Για την Ελλάδα θα αναφερθούμε ειδικότερα σε ξεχωριστό κεφάλαιο.

Σήμερα οι λουτροπόλεις αυτές προσελκύουν άτομα όλων των ηλικιών, λόγω της στροφής προς τις παραδοσιακές μορφές φυσικής θεραπείας, που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια. Οι φυσικοί τρόποι θεραπείας ή όπως λέγεται της «αφαρμάκου ιατρικής» κερδίζουν συνεχώς έδαφος με τα νέα δεδομένα, δηλαδή την επιβάρυνση του περιβάλλοντος, το άγχος της καθημερινής ζωής, το κάπνισμα, κλπ., που θεωρούνται υπεύθυνα για τις περισσότερες ασθένειες και το πρόωρο γήρας.

Επιστημονικά έχει αποδειχθεί ότι τα προϊόντα του τουρισμού υγείας αποτελούν προάσπιση για καλή υγεία και έχουν επίσης σημαντική συμβολή στην προληπτική ιατρική. Σημειώνεται εδώ ότι στη Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία, η προληπτική ιατρική στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό στη υδροθεραπεία από τις μικρές ηλικίες.

Τα πακέτα διακοπών προορισμού σε αυτά τα κέντρα συνδυάζονται τις περισσότερες φορές και με προσφορά άλλων τουριστικών υπηρεσιών αναψυχής, αναζωογόνησης, σπορ (όπως σκι, ιστιοπλοία, ιππασία, τένις, κλπ.) και πολιτιστικών δραστηριοτήτων της υψηλής κοινωνικής ζωής (όπως κινηματογράφο, θέατρο, φεστιβάλ μουσικής κλπ.) γιατί απευθύνονται όχι μόνο σε ασθενείς αλλά και στους συνοδούς των ασθενών, καθώς και σε άλλους επισκέπτες συνήθως ανωτέρου εισοδηματικού επιπέδου. Εξάλλου, απαιτείται η μακρά παραμονή των ατόμων σε

αυτά τα θέρετρα, μεγαλύτερη από τα συνήθη τουριστικά θέρετρα, προκειμένου να φανούν τα αποτελέσματα μιας ορισμένης θεραπείας στην οποία υποβάλλονται, ιδίως αν πρόκειται για ειδικές θεραπείες (όπως αντικαπνική θεραπεία, θεραπεία του άγχους, ψυχοθεραπεία, κινησιοθεραπεία, χαλάρωση, διαιτητική, εκμάθηση ύπνου, έρευνα της σωστής γραμμής-στάσης του σώματος, αισθητικής κλπ.). Επομένως η αναγκαστική παραμονή των επισκεπτών για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα στα κέντρα του τουρισμού υγείας, απαιτεί να δημιουργηθεί, όχι μόνο η κατάλληλη ατμόσφαιρα για την χαλάρωση και την αναζωογόνηση του οργανισμού, αλλά και η δημιουργία και άλλων δραστηριοτήτων και τόπων έλξης των τουριστών που θα τους απασχολούν κατά τις ελεύθερες ώρες.

Έτσι δημιουργούνται συγκροτήματα που διαθέτουν όλη τη γενική και ειδική υποδομή και το κατάλληλο περιβάλλον που απαιτείται για τον τουρισμό μακράς παραμονής όπως πάρκα πρασίνου, κήποι, ποταμοί, λίμνες, κλινικές, κέντρα θεραπείας, κατάλληλος εξοπλισμός, ειδικευμένοι γιατροί, στέγαση σχετική με τη θεραπεία, ελεγχόμενη διαίτα κλπ., που βοηθά στην αποτελεσματικότητα της συγκεκριμένης θεραπείας.

B

ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΥΓΕΙΑΣ

Για να φτάσει ο τουρισμός υγείας να θεωρείται μια από τις σημαντικότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, με σημαντική οικονομική και κοινωνική σημασία, πέρασε από αρκετά στάδια εξέλιξης. Ανάλογη εξέλιξη βέβαια, υπάρχει και στην ορολογία και στην χρήση των ιαματικών πηγών στο σύνολο τους.

Όπως προαναφέρθηκε, Τουρισμός Υγείας είναι αυτός, κατά τη διάρκεια του οποίου οι τουρίστες συμμετέχουν σε προγράμματα υγείας ή σε προγράμματα που σχετίζονται με την υγεία και την υγιεινή. Τα προγράμματα αυτά, είναι προγράμματα διατήρησης, πρόληψης, θεραπείας, ανάρρωσης και αποκατάστασης της υγείας, με σύγχρονες ιατρικές μεθόδους και με φυσικές μεθόδους, καθώς και προγράμματα που βελτιώνουν την υγεία, όπως προγράμματα υγιεινής διαβίωσης, υγιεινής διατροφής, ενεργητικής άθλησης, ψυχικής ισορροπίας, ομορφιάς, αδυνατίσματος, κοινωνικής επανένταξης, κλπ. Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω, ο τουρισμός υγείας παίρνει μια ειδικότερη μορφή και ονομάζεται **Θεραπευτικός Τουρισμός**.

Ο Θεραπευτικός Τουρισμός περιλαμβάνει προγράμματα θεραπείας, με σύγχρονες ιατρικές μεθόδους της Ορθόδοξης Ιατρικής, καθώς και με φυσικές μεθόδους θεραπείας της Εναλλακτικής Ιατρικής. Εκτός από τις λούσεις σε ιαματικές πηγές περιλαμβάνει και άλλες φυσικές μεθόδους θεραπείας όπως, εισπνοθεραπείες, αεροθεραπείες, σπηλαιοθεραπείες, θαλασσοθεραπείες, πηλοθεραπείες, κ.λ.π. Ανάλογα δηλαδή με το υλικό θεραπείας που χρησιμοποιείται, ο θεραπευτικός τουρισμός παίρνει και μια ειδικότερη ονομασία με στενότερη έννοια.

2.1. Ιαματικός Τουρισμός:



Είναι η πρώτη μορφή τουρισμού υγείας, γνωστή από αρχαιοτάτων χρόνων. Στη χώρα μας, η μέχρι τώρα πορεία του, δείχνει ότι απευθύνεται κυρίως σε άτομα τρίτης ηλικίας και συνταξιούχους. Περιλαμβάνει δηλαδή ένα ταξίδι τουριστών με διάφορα προβλήματα υγείας, σε τουριστικούς προορισμούς στους

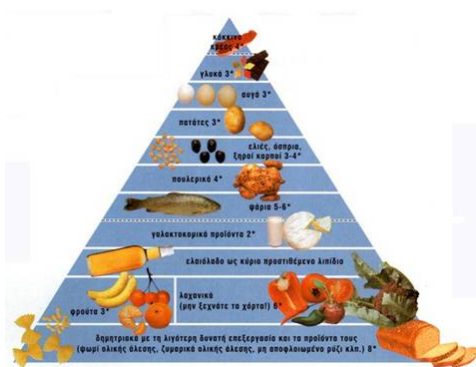
οποίους υπάρχουν Ιαματικές Πηγές, για να κάνουν χρήση ιαματικών νερών, συνήθως θερμομεταλλικών, που έχουν θεραπευτικές ιδιότητες. Σε κάποιες περιπτώσεις ο λόγος επίσκεψης μπορεί να είναι η πρόληψη και η συντήρηση και όχι απαραίτητα η θεραπεία.

2.2. Τουρισμός Φυσικοθεραπείας:

Είναι ο τουρισμός κατά την διάρκεια του οποίου γίνεται χρήση των φυσικών μεθόδων θεραπείας της Εναλλακτικής Ιατρικής για διατήρηση, πρόληψη, θεραπεία και αποκατάσταση της υγείας. Ανάλογα με την θεραπεία που χρησιμοποιείται παίρνει και την ανάλογη ονομασία π.χ. Τουρισμός Κινησιοθεραπείας, κλπ.



2.3. Τουρισμός Υγιεινής Διαβίωσης:



Είναι ο τουρισμός κατά τη διάρκεια του οποίου οι τουρίστες, ανεξάρτητα από την κατάσταση της υγείας τους, ακολουθούν ένα πρόγραμμα υγιεινής και φυσικής ζωής, που περιλαμβάνει υγιεινή διατροφή, ενεργητική άθληση, διαίτα, ωράριο παράλληλο με τους φυσικούς βιορυθμούς, δραστηριότητες διαφόρων μορφών του Υπαίθριου Τουρισμού, όπως για παράδειγμα Περιπατητικού, Αγροτικού, Αθλητικού, Φυσιογνωστικού κλπ., αλλά και προγράμματα ψυχικής ισορροπίας και καταστολής του άγχους.

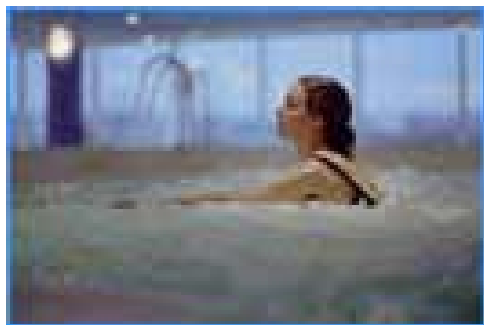
2.4. Τουρισμός Ομορφιάς:

Είναι ο τουρισμός κατά την διάρκεια του οποίου ακολουθούνται διάφορα προγράμματα ομορφιάς, όπως αισθητικής, κομμωτικής, τοπικού η



ολικού αδυνατίσματος, σύσφιξης μυών, περιποίησης προσώπου, αποτρίχωσης, ενδυματολογίας, πλαστικής χειρουργικής σε σύγχρονα τουριστικά Κέντρα Υγείας και ακόμη μαθημάτων κοινωνικής παρουσίας που συμπληρώνει την εικόνα της ομορφιάς.

2.5. Θερμαλισμός:



Είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων του Ιαματικού Τουρισμού, μαζί με τις διευρυμένες δραστηριότητες αναψυχής και αναζωογόνησης, που μπορούν να έχουν και μη ασθενείς τουρίστες, που επισκέπτονται τις Ιαματικές Πηγές. Ο Θερμαλισμός περιλαμβάνει ακόμη την ενεργειακή

αξιοποίηση των θερμομεταλλικών νερών, τη γενικότερη χρήση της γεωθερμικής ενέργειας και την χρήση των μεταλλικών νερών. Από την άποψη του τουρισμού, ο Θερμαλισμός ταυτίζεται με τον Ιαματικό Τουρισμό και οι δυο έννοιες συχνά χρησιμοποιούνται αδιακρίτως.

Γ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΥΓΕΙΑΣ

3.1. Το προφίλ του τουρίστα υγείας

Ως τουρίστας υγείας μπορεί να χαρακτηριστεί, όπως έχει προαναφερθεί, είτε κάποιος που ταξιδεύει με προορισμό ένα Spa για χαλάρωση και ξεκούραση, είτε κάποιος που ταξιδεύει προς αναζήτηση νέων εναλλακτικών θεραπειών, πλαστική χειρουργική ή διαγνωστικό έλεγχο.

Έτσι, για την τουριστική βιομηχανία διαφαίνεται η ανάπτυξη μιας αγοράς οικονομικά εύρωστων ανθρώπων, που επιθυμούν να συνδυάσουν το «τερπνό με το ωφέλιμο», δηλαδή να διατηρήσουν μια καλή υγεία και φυσική κατάσταση και χαμηλά επίπεδα άγχους, σε συνδυασμό με τις διακοπές τους σε πολυτελή ξενοδοχεία, που βρίσκονται σε περιοχές με θαυμαστό φυσικό κάλλος και διαθέτουν πλούτο αξιοποιήσιμων φυσικών πόρων.

Τέτοια άτομα είναι οι διαβητικοί, άτομα που υποφέρουν από παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος, άτομα με χρόνιες ρευματικές και κινητικές παθήσεις, νεφροπαθείς, άτομα που αντιμετωπίζουν μετατραυματικά και μετεγχειρητικά

προβλήματα, οφθαλμολογικά προβλήματα, αλλεργίες, κλπ., με αποτέλεσμα οι περιοχές που τους φιλοξενούν, να καθιερώνουν την ιατρική τους φήμη σε συγκεκριμένους τομείς υγείας, σε συνδυασμό με την παροχή ξενοδοχειακών υπηρεσιών υψηλού επιπέδου.

3.2. Το προσωπικό

Τα άτομα που εργάζονται για τον τουρισμό υγείας, πρέπει να έχουν ειδικές επαγγελματικές ικανότητες και στάσεις. Πρέπει να έχουν την ικανότητα να κάνουν τον επισκέπτη να αισθάνεται ευπρόσδεκτος, αξιοπρόσεκτος και πεπεισμένος ότι απολαμβάνει την καλύτερη εξυπηρέτηση. Γενικά, η επαγγελματική σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ πελάτη – τουριστικού υπαλλήλου, είναι μια αμφίδρομη σχέση «δούναι και λαβείν», όπου ο πελάτης δίνει τα χρήματά του και περιμένει να λάβει καλή διαμονή, εξυπηρέτηση, ευγένεια, προθυμία και ένα χαμόγελο που θα ομορφαίνει τις μέρες του.

Ειδικότερα όμως, στην περίπτωση του τουρισμού υγείας, το φάσμα των εργαζομένων δεν στηρίζεται απλά στην ξενοδοχειακή υποστήριξη, αλλά πρέπει να έχει και τις ανάλογες επιστημονικές γνώσεις και ικανότητες, αφού συχνά, τα άτομα που επιλέγουν αυτή την μορφή εναλλακτικού τουρισμού, έχουν επιβαρυσμένη σωματική και ψυχική υγεία, που σημαίνει ότι χρειάζονται επιπλέον φροντίδες, περιποιήσεις και κατανόηση, ώστε να μπορέσουν αν ξεπεράσουν τα προβλήματά τους.

Η ικανότητα της καλής επικοινωνίας με το πελάτη, είναι σημαντικό προσόν για τους εργαζομένους στον τουρισμό υγείας. Η ψυχολογία του τουρίστα υγείας είναι διαφορετική από αυτήν του κοινού τουρίστα, που ενδιαφέρεται αποκλειστικά και μόνο για την ψυχαγωγία και διασκέδασή του. Η σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ πελάτη – εργαζομένου, στην περίπτωση αυτή, είναι πολύ εύθραυστη και ένα μικρό «στραβοπάτημα» αρκεί για να την κλονίσει. Οι ανησυχίες και τα ερωτηματικά του πελάτη, βρίσκουν απαντήσεις δια μέσου του προσωπικού, το οποίο πρέπει να έχει ιδιαίτερες ικανότητες επικοινωνίας και άρτια επιστημονική κατάρτιση για να μπορέσει να τις δώσει.

Πέρα όμως από τις εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις, το προσωπικό του τουρισμού υγείας, πρέπει να έχει και ευρύτερη μόρφωση και παιδεία, ώστε να μπορεί να δίνει απαντήσεις σχετικές με τον πολιτισμό, τις παραδόσεις, την ιστορία του τόπου ή των ιαματικών πηγών ή των spa. Ακόμα, το προσωπικό, θα πρέπει να γνωρίζει όλες

τις εναλλακτικές φυσικές μεθόδους θεραπείας που εφαρμόζονται σήμερα, τα διάφορα προγράμματα ομορφιάς και περιποίησης σώματος και προσώπου, τα προγράμματα σχετικά με την υγιεινή διατροφή, κλπ., και να έχει την ικανότητα και την άνεση να προτείνει στους πελάτες τα προγράμματα που είναι πραγματικά ωφέλιμα γι' αυτούς.

Αν πάρουμε για παράδειγμα μια οργανωμένη τουριστική επιχείρηση υγείας, π.χ. θαλασσοθεραπείας, παρατηρούμε ένα ευρύτατο φάσμα εμπλεκόμενων ατόμων και ειδικοτήτων που το στελεχώνουν. Το προσωπικό μιας τέτοιας επιχείρησης, χωρίζεται σε δυο κατηγορίες:

- 1) Στο προσωπικό ξενοδοχειακής υποστήριξης
- 2) Στο προσωπικό υγιεινής υποστήριξης

Το προσωπικό ξενοδοχειακής υποστήριξης είναι το κλασσικό που εργάζεται σε όλες τις σύγχρονες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, δηλαδή διοικητικό προσωπικό, ξεναγοί, μάγειροι, σερβιτόροι, καμαριέρες, καθαριστές, κλπ.

Το προσωπικό υγιεινής υποστήριξης, χωρίζεται σε ειδικές κατηγορίες, ανάλογα με τις υπηρεσίες που προσφέρει η επιχείρηση.

Έτσι, υπάρχουν γιατροί, νοσοκόμοι, κλπ., για την θεραπεία, φροντίδα και παρακολούθηση ασθενών, ενώ παράλληλα υπάρχουν γυμναστές, διαιτολόγοι, αισθητικοί, μασέρ, κλπ., που παρέχουν υπηρεσίες υγιεινής διαβίωσης, ομορφιάς και χαλάρωσης/ξεκούρασης/αναζωογόνησης.

Επιπλέον, επειδή σχεδόν όλες αυτές οι επιχειρήσεις έχουν πισίνες, γήπεδα τένις, μπάσκετ κλπ., υπάρχει και αθλητική υποστήριξη (δάσκαλοι κολύμβησης, τένις, κλπ.).

Τα παραπάνω άτομα, σε συνεργασία με το προσωπικό ξενοδοχειακής υποστήριξης, συνεργάζονται αρμονικά, παρέχοντας στον πελάτη ολοκληρωμένες υπηρεσίες.

Συνοψίζοντας, αντιλαμβανόμαστε ότι, κάθε τουριστική επιχείρηση που ασχολείται με κάποια μορφή του τουρισμού υγείας, πρέπει να στελεχώνεται από υπεύθυνους και καταρτισμένους επαγγελματίες, που θα έχουν την ικανότητα να καλύπτουν όσο το δυνατόν πληρέστερα τις ανάγκες υγείας, και ιδιαίτερα της ψυχικής υγείας των τουριστών-πελατών και επίσης, θα του παρέχουν ποιοτικές ξενοδοχειακές υπηρεσίες, ώστε να ικανοποιείται σε όλα τα επίπεδα ο τουρίστας – καταναλωτής.

3.3. Εγκαταστάσεις του τουρισμού υγείας

Οι εγκαταστάσεις των μονάδων τουρισμού υγείας, περιλαμβάνουν εκτός από την κεντρική ξενοδοχειακή μονάδα και επιπλέον εγκαταστάσεις σχετικές με τα προγράμματα που παρέχουν.

Αντιπροσωπευτικές μορφές εγκαταστάσεων του τουρισμού υγείας, είναι τα Τουριστικά Κέντρα Υγείας, που αναπτύσσονται κυρίως σε περιοχές όπου υπάρχουν Ιαματικές Πηγές, αλλά και σε άλλες περιοχές, όπου εκμεταλλεύονται άλλους φυσικούς πόρους.

Στην δεύτερη περίπτωση τα κέντρα αυτά εγκαθίστανται σε περιβάλλον ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Η πιθανή έλλειψη ιαματικών νερών από τα Κέντρα Υγείας, δεν αποκλείει τη χρήση της υδροθεραπείας, η οποία μπορεί να γίνει με ψυχρά ή ζεστά λουτρά τα οποία έχουν εμπλουτιστεί με διάφορες φαρμακευτικές προσμίξεις, αρωματικές ουσίες και ειδικής δράσης χημικά στοιχεία, παραπλήσια με τα φυσικά ιατρικά λουτρά.

Τα Τουριστικά Κέντρα Υγείας, αποτελούν γέφυρα μεταξύ της Εναλλακτικής Ιατρικής, που εφαρμόζεται με τον Ιαματικό Τουρισμό και της Ορθόδοξης Ιατρικής, που εφαρμόζεται στα σύγχρονα Ιατρικά Κέντρα Αποκατάστασης ή ειδικής νοσηλείας του τουρισμού υγείας. Τα διάφορα προγράμματα υγείας που εφαρμόζονται σ' αυτά, έχουν σχέση με την διάγνωση, ανάρρωση, πρόληψη, βελτίωση και αποκατάσταση της υγείας, με σύγχρονες ιατρικές μεθόδους, σε συνδυασμό με φυσικές μεθόδους, όπως π.χ. προγράμματα υγιεινής διαβίωσης, υγιεινής διατροφής, ψυχικής ισορροπίας, καταπολέμησης του άγχους, κλπ.

Τα σύγχρονα Τουριστικά Κέντρα Υγείας είναι ο ιδανικός τουριστικός προορισμός για άτομα με ειδικές ανάγκες, αφού αφενός παρέχουν τις υπηρεσίες υγείας που χρειάζονται τα άτομα αυτά και αφετέρου μπορούν να ικανοποιήσουν τις τουριστικές και ψυχαγωγικές τους ανάγκες. Ακόμα, επειδή ιδρύονται συνήθως σε φυσικό περιβάλλον και μακριά από κατοικημένες περιοχές, έχουν την δυνατότητα να αναπτύξουν και να συνδυάσουν και άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως ο Συνεδριακός Τουρισμός, ο Αθλητικός Τουρισμός, ο Θρησκευτικός Τουρισμός κ.α.

Κάθε σύγχρονο Τουριστικό Κέντρο Υγείας, ανάλογα με το βασικό τουριστικό προϊόν υγείας που παρέχει, μπορεί να διαθέτει, εγκαταστάσεις Λουτροθεραπείας, Ιατρικές Εγκαταστάσεις και Κλινικές Πανεπιστημιακού Επιπέδου, Ιατρικές Μονάδες αποκατάστασης και επανένταξης, Σταθμό Πρώτων Βοηθειών, Εξωτερικά Ιατρεία και επιπλέον εγκαταστάσεις κέντρων αδυνατίσματος και ομορφιάς, ξενοδοχείο,

εστιατόρια, ταβέρνες, αθλητικές εγκαταστάσεις (πισίνες, γήπεδα, κλπ.), αλλά και χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων.

Συνοψίζοντας, βλέπουμε ότι ο τουρισμός υγείας είναι μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού, η οποία πλαισιώνει και καλύπτει σημαντικά τις ανάγκες υγείας και τουρισμού με πλήρη οργάνωση, επαγγελματικότητα και συνείδηση, που εξελίσσεται ραγδαία στην σημερινή εποχή.

Στο μέλλον μάλιστα, όπως παρατηρεί και ο *SWARBROOKE* «ο τουρισμός υγείας θα παρουσιάσει μεγάλη ανάπτυξη λόγω της μεγάλης πίεσης-στρες που παρατηρείται στην ζωή των ανθρώπων αδιακρίτως ηλικίας και θα καλύπτει όχι μόνο τον τομέα της σωματικής αλλά και της πνευματικής-ψυχικής υγείας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Α

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1. Ιαματικός Τουρισμός – Θερμαλισμός

Ο **Ιαματικός Τουρισμός** είναι αναπόσπαστο κομμάτι του τουρισμού υγείας, μια που με την χρήση του ιαματικού νερού αποσκοπεί στην ίαση διαφόρων παθήσεων και στην αναζωογόνηση του ανθρώπινου οργανισμού.

Ο **Θερμαλισμός** είναι ένα σύνολο οργανωμένων και αλληλοσυμπληρούμενων δράσεων με κυρίαρχο στοιχείο αυτό της χρήσης του ιαματικού νερού με στόχο την πρόληψη, διατήρηση και αποκατάσταση της σωματικής ή και ψυχικής ευεξίας και υγείας του ανθρώπου. Ο όρος «thermalisme» που είναι η λατινική απόδοση της Ελληνικής λέξης «Θερμαλισμός», έχει μπει στις μέρες μας για τα καλά στο διεθνές

τουριστικό λεξιλόγιο, εξαιτίας της ανάπτυξης του και της ιδιαίτερα σημαντικής παρουσίας του στην τουριστική αγορά. Πρόκειται για όρο ο οποίος επικράτησε στο σχετικό διεθνές σεμινάριο της Πορτογαλίας το 1992. Εισάγει ένα νέο πνεύμα στη μέχρι τώρα γνωστή πρακτική και δεν απευθύνεται μόνο στους ασθενείς και στην τρίτη ηλικία, αλλά και σε άτομα που ενδιαφέρονται για τη διατήρηση της καλής τους υγείας και φυσικής τους κατάστασης (Σωτηριάδης, 1994).

Η Ελλάδα έχει αμέτρητες φυσικές ιαματικές πηγές, οι περισσότερες από αυτές γνωστές από την αρχαιότητα. Πολλές από αυτές ήκμασαν κατά τους Ρωμαϊκούς χρόνους όταν εξελίχθηκαν σε κοσμοπολίτικα κέντρα προσελκύνοντας πολύ κόσμο για λουτροθεραπεία και ψυχαγωγία. Το λουτρό μάλιστα σε ιαματικές πηγές ήταν γνωστό από τον 13ο αιώνα στα Ασκληπιεία.

Στη χώρα μας ο τουρισμός υγείας ήταν μέχρι πρότινος συνυφασμένος με τον ιαματικό τουρισμό και τις επισκέψεις των ηλικιωμένων, στα ιαματικά λουτρά. Τα τελευταία χρόνια η κατάσταση αυτή έχει αρχίσει να διαφοροποιείται, καθώς πρόσφατες πανεπιστημιακές μελέτες έδειξαν ότι **η Ελλάδα διαθέτει τις καλύτερες περιβαλλοντικές και κλιματολογικές συνθήκες και φυσικούς πόρους** για την ανάπτυξη του **Τουρισμού Υγείας** και μάλιστα υποδεικνύουν αρκετές περιοχές της χώρας, που διαθέτουν ήδη μεγάλο μέρος της υποδομής που απαιτείται, όπως ικανό αριθμό κατάλληλων ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων (spa-resorts), πανεπιστημιακό νοσοκομείο, ύπαρξη εκπαιδευμένου προσωπικού στην παροχή τέτοιων υπηρεσιών κλπ. (Κουμέλης, 2005).

1.2. Η εξέλιξη του ιαματικού τουρισμού από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα

Τόσο οι αρχαίοι Έλληνες όσο και οι Ρωμαίοι γνώριζαν για την σημασία των λουτρών και την τουριστική αξία τους. Οι ιστορικές πηγές που αναφέρονται στη γνώση αυτού του είδους τουρισμού είναι πολλές και μιλούν για την αξιοποίηση των «Θερμών λουτρών του Κορνηλίου Σίλα» της Αιδηψού, των λουτρών των Θερμοπυλών κ.λ.π. Στους Μυκηναϊκούς χρόνους είχε διαδοθεί και η χρήση των θαλάσσιων λουτρών.

Στην πορεία, γύρω στον 5^ο π.χ. αιώνα τα λουτρά εξυπηρετούσαν όχι μόνο τους εύπορους πολίτες αλλά και τα λαϊκά στρώματα. Δημιουργήθηκαν κοινά λουτρά, δημόσια και ιδιωτικά, τα λεγόμενα «βαλάνεια» όπου υποχρεωτικά υπήρχαν σε κάθε χώρο γυμνασίων των νέων, ενώ τον 13^ο π.χ. τα ιαματικά λουτρά άρχισαν να αποτελούν μέρος της θεραπείας των ασθενών που επισκέπτονταν τα Ασκληπιεία.

Ο ιστορικός Ηρόδοτος αρχικά και ο Ιπποκράτης στη συνέχεια ασχολήθηκαν με τα ιαματικά λουτρά και συνιστούσαν την υδροθεραπεία για διάφορες παθήσεις. Μετά τον μεσαίωνα και μέχρι τον 15^ο αιώνα η λουτροθεραπεία με ιαματικά νερά δεν παρουσιάζει καμία νέα εξέλιξη και οι λουτροπόλεις γίνονται τουριστικοί προορισμοί που προσφέρουν αναψυχή και διασκέδαση μάλλον, παρά λουτροθεραπεία. Το 1480 εκδίδεται η πρώτη νομοθετική πράξη για τα λουτρά στην Γερμανία, ενώ τον 16^ο αιώνα γιατροί της Γαλλίας εμφανίζουν σημαντικές μελέτες σε σχέση με τα ιαματικά λουτρά. Τότε άρχισε και η επιστημονική έρευνα για τα συστατικά και τις θεραπευτικές ιδιότητες των θερμομεταλλικών νερών (Λύτρας, 1993).

Εν τω μεταξύ η πρόοδος της ορθόδοξης Ιατρικής και της Φαρμακευτικής με τα θεαματικά θεραπευτικά αποτελέσματα, παραμέρισε τις φυσικές θεραπευτικές μεθόδους, οι οποίες όμως δεν έπαψαν ποτέ να υπάρχουν και να χρησιμοποιούνται. Σήμερα στο σύνολο τους αποτελούν την Εναλλακτική Ιατρική και περιλαμβάνουν 60 περίπου τρόπους θεραπείας.

Το 17^ο αιώνα παίρνει σημαντικές διαστάσεις η ποσιθεραπεία και τον 19^ο αιώνα άρχισε η εξάπλωση των ιαματικών λουτρών στην Ευρώπη. Τον 20^ο αιώνα τα ιαματικά λουτρά εξελίσσονται και δημιουργείται μια σχέση μεταξύ της υγείας και της αναψυχής, που απετέλεσε τη βάση του σημερινού τουρισμού υγείας.

Στη χώρα μας η υδροθεραπεία σταμάτησε ουσιαστικά από το τέλος των βυζαντινών χρόνων, αν και αναφέρονται περιπτώσεις χρησιμοποίησης των ιαματικών νερών από τους Τούρκους κατακτητές. Μετά την τουρκοκρατία ξαναρχίζει το ενδιαφέρον της πολιτείας για τις Ιαματικές πηγές.

Στις αρχές του 20^{ου} αι., αρχίζει η εκμετάλλευση των ιαματικών πηγών σε θέρετρα όπως Λουτράκι, Αιδηψός, Υπάτη, Κύθνος, Κυλλήνη και τα λουτρά του Καϊάφα. Οι χρονολογίες των σημαντικότερων γεγονότων που αφορούν τις πηγές είναι το 1840, που αναφέρεται ο διορισμός ιατρών υδρολόγων στις Ελληνικές λουτροπόλεις, το 1920 που δεσμεύονται οι ιαματικές πηγές από το κράτος και το 1928 που ιδρύεται η Υπηρεσία Ιαματικών Πηγών στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (Σφακιανάκης, 2000).

Στη συνέχεια, το 1936 οι ιαματικές πηγές περιήλθαν στην αρμοδιότητα του Υφυπουργείου Τύπου και Τουρισμού, το 1938 ιδρύθηκε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών η πρώτη έδρα Κλινικής υδροθεραπείας και Ιατρικής κλιματολογίας. Το 1945 η αρμοδιότητα των Ιαματικών Λουτρών περνάει στην Γενική Γραμματεία Τουρισμού.

Από το 1950 μέχρι και σήμερα το ζήτημα των Ιαματικών Πηγών υπάγεται στον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.).

Μετά το 1950 αρχίζουν να εμφανίζονται στις ΗΠΑ και στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης τα Sanatoriums, δηλαδή εγκαταστάσεις που προσφέρουν θεραπεία, προγράμματα υγιεινής διατροφής και ασκήσεις, ως ινστιτούτα ανάπαυσης και ανάρρωσης. Αυτά ήταν οι πρόδρομοι των σημερινών Τουριστικών Κέντρων Υγείας. Τα κέντρα αυτά είναι διαφορετικά βέβαια από τα Αστικά Κέντρα Υγείας που είναι τα νοσοκομεία.

Τελικά, ο τουρισμός υγείας εξελίχθηκε μέχρι σήμερα σε πολλές χώρες και περιλαμβάνει όλες τις υπηρεσίες που έχουν σχέση με τη θεραπεία και πρόληψη της υγείας, καθώς και με την αποκατάσταση της καλής φυσικής κατάστασης του ανθρώπινου οργανισμού, όπως τον ιατρικό έλεγχο, την ειδική διαιτητική αγωγή, τις βοτανοθεραπείες, τη γυμναστική και τις ειδικές θεραπείες (αντικαπνιστική, θεραπεία κατά του άγχους, ψυχοθεραπεία, κ.α.).

Αυτή η μορφή τουρισμού, εκτός από ειδικές εγκαταστάσεις υδρολουτρο-θαλασσο-αεροθεραπείας και καταλύματα αξιώσεων με συμπληρωματικές εγκαταστάσεις, όπως για παράδειγμα εστιατόρια, χώρους ψυχαγωγίας, χώρους άθλησης κλπ., απαιτεί και ειδικές ιατρικές και φυσιοθεραπευτικές υπηρεσίες όπως για παράδειγμα διάγνωση, θεραπεία, δίαιτα, κλπ.

1.3. Ιαματικά Λουτρά – Λουτροθεραπεία

Όπως αναφέρθηκε και στα προηγούμενα κεφάλαια, η θεραπευτική δράση των ιαματικών λουτρών ήταν γνωστή από την αρχαιότητα. Οι αρχαίοι Έλληνες γνώριζαν καλά τις ιδιότητες των ιαματικών νερών και λουτρών τα οποία χρησιμοποιούσαν όχι μόνο για θεραπευτικούς λόγους, αλλά και για να διατηρούνται σε καλή φυσική κατάσταση.

Οι θεραπευτικές ιδιότητες των ιαματικών λουτρών αποδίδονται στην παρουσία μεταλλικών αλάτων μέσα στο νερό των πηγών, και στην μεταξύ τους ένωση, καθώς και σε ορισμένες κολλοειδείς ουσίες που περιέχουν στη σύστασή τους και στην διάσπαση των αερίων. Άλλες έρευνες αποδίδουν την θεραπευτική ιδιότητα των ιαματικών νερών στην ακτινοβολία (ραδιενέργεια), την οποία αντλούν από τα βάθη της γης.

Μία πιο σύγχρονη αντίληψη όμως είναι ότι η λουτροθεραπεία περιέχει την έννοια μιας ερεθιστικής θεραπείας σε ορισμένα όργανα όπως το ιώδιο στον θυρεοειδή αδένα και το θείο στους αρθρικούς χόνδρους.

1.4. Πηγές και Ιαματικά Ύδατα

Ιαματικά ονομάζονται τα νερά των φυσικών ή ιαματικών πηγών, που πηγάζουν μέσα από πετρώματα και βράχους και βγαίνουν από τα έγκατα της γης. Ονομάζονται και μεταλλικά, από τα διαλυμένα μεταλλικά συστατικά που περιέχουν στη σύστασή τους (*Αγωγή Υγείας, 2002*).

Τα πιο συχνά περιεχόμενα υδατοδιαλυτά μεταλλικά στοιχεία των νερών αυτών είναι: το νάτριο, το κάλιο, το ασβέστιο, το μαγνήσιο, το ράδιο, ο σίδηρος, το ιώδιο, το φώσφορο και το θείο. Επίσης περιέχονται και αέρια στοιχεία, όπως το διοξείδιο του άνθρακα, το υδρόθειο, το άζωτο, το οξυγόνο και το υδρογόνο, που δίνουν και την χαρακτηριστική οσμή, που διακρίνει τα νερά της κάθε περιοχής.

Επίσης από το διαφορετικό βαθμό οξύτητας που έχουν τα νερά (όξινα, αλκαλικά, ή ουδέτερα) χαρακτηρίζεται αντίστοιχα και η πηγή, ως θειούχος αλκαλική, χλωρονατριούχος, οξυπηγή, ραδιούχος κλπ.

Η θερμοκρασία του νερού στις διάφορες ιαματικές πηγές είναι διαφορετική και μπορεί να φτάσει μέχρι και τους 70 βαθμούς ή ακόμη περισσότερο.

Στην Ελλάδα, οι ιαματικές πηγές είναι διασκορπισμένες σ' όλη τη χώρα, στις παράκτιες περιοχές, στο εσωτερικό της, αλλά και σε πολλά νησιά. Στα νησιά υπάρχουν 229 πηγές, ακολουθεί η Στερεά Ελλάδα με 156, η Μακεδονία με 115, η Πελοπόννησος με 114, η Θεσσαλία με 57, η Ήπειρος με 56 και η Θράκη με 25.

1.5. Κατηγοριοποίηση των Ιαματικών Πηγών

(α) Ανάλογα με τη σημασία τους και τους φορείς εκμετάλλευσής τους οι ιαματικές πηγές διακρίνονται σε:

1. Πηγές Τουριστικής Σημασίας
2. Πηγές Τοπικής Σημασίας που εμφανίζουν σημαντική κίνηση
3. Πηγές Τοπικής Σημασίας που εμφανίζουν περιορισμένη κίνηση
4. Πηγές Πόσιμου Μεταλλικού Νερού.

Από τις επίσημα χαρακτηρισμένες ιαματικές πηγές, οι 23 χαρακτηρίζονται σαν Ιαματικές πηγές τουριστικής σημασίας και οι 53 σαν Ιαματικές πηγές τοπικής σημασίας.



Από τις 23 ιαματικές πηγές τουριστικής σημασίας, **οι 11 λειτουργούν για λουτροθεραπεία με επιστασία του Ε.Ο.Τ.**, ο οποίος εκδίδει τις άδειες λειτουργίας τους, ασκεί τον έλεγχο λειτουργίας τους και καθορίζει τις τιμές και είναι οι εξής:

- Αιδηψού Νομός Ευβοίας
- Ελευθερών Νομός Καβάλας
- Θερμοπυλών Νομός Φθιώτιδας
- Καϊάφα Νομός Ηλείας
- Κύθνου Νομός Κυκλάδων
- Κυλλήνης Νομός Ηλείας
- Λουτρακίου Νομός Κορινθίας
- Μεθάνων Νομός Αττικής
- Νιγρίτας Νομός Σερρών
- Πλατύστομου Νομός Φθιώτιδας
- Υπάτης Νομός Φθιώτιδας

Από τις υπόλοιπες 12 Ιαματικές Πηγές τουριστικής σημασίας, οι 3 ανήκουν στους τοπικούς Δήμους (Λαγκαδά, Σμόκοβου, Ικαρίας), η 1 ανήκει στην Α.Ξ.Ε. – ΑΣΤΗΡ στα Καμένα Βούρλα, η μία της Βουλιαγμένης είναι νοικιασμένη σε ιδιώτη, οι 4 υπολειτουργούν και οι 3 χρησιμοποιούνται σαν εμφιαλωτήρια μεταλλικών νερών (Σουρωτή, Ξινό Νερό, Νιγρίτα).

Οι 53 ιαματικές πηγές τοπικής σημασίας, ανήκουν στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και στον Σύνδεσμο Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας (ΣΥΔΚΙΠΕ), ο οποίος περιλαμβάνει ήδη 48 Δήμους και Κοινότητες, στις περιοχές των οποίων υπάρχουν ιαματικές πηγές. Από τις πηγές αυτές λειτουργούν συστηματικά μόνο οι 36 και υπάγονται στη Διοικητική Εξουσία των Νομαρχών, που

έχουν ανάλογες διοικητικές αρμοδιότητες όπως αυτές του Ε.Ο.Τ. (Σφακιανάκης, 2000).

Παρακάτω αναφέρονται οι πηγές, όπου η εκμετάλλευση τους έχει παραχωρηθεί με νόμο στους Οργανισμούς Τοπικής Διοίκησης, στις Νομαρχίες και τα Νομαρχιακά Ταμεία.

Πηγές τοπικής σημασίας με σημαντική κίνηση

- Αριδαία Νομός Πέλλης
- Γενησαία Νομός Ξάνθης
- Δρανίτσα Νομός Καρδίτσας
- Θερμή Μυτιλήνης Νομός Λέσβου
- Λαγκαδάς Νομός Θεσσ/νίκης
- Μαρτσιάνου Νομός Αιτωλ/νίας
- Νέα Απολλωνία Νομός Θεσσ/νίκης
- Παληοσάραγα Νομός Πρέβεζας
- Σέδες Νομός Θεσσ/νίκης
- Σιδηρόκαστρον Νομός Σερρών
- Τραιανούπολις Νομός Έβρου

Και στις παρακάτω πηγές τοπικής σημασίας με περιορισμένη κίνηση, ισχύει ο ίδιος νόμος :

Πηγές τοπικής σημασίας με περιορισμένη κίνηση

- Αγ. Παρασκευή Νομός Χαλκιδικής
- Αγιάσματα Νομός Χίου
- Πλάκα Θήρας Νομός Κυκλάδων
- Θερμά Κουρτζή Νομός Λέσβου
- Καβάσιλα Νομός Ιωαννίνων
- Αραχωβίτικα Νομός Αχαΐας
- Βρομονέρι Νομός Μεσσηνίας
- Έχινος Νομός Ξάνθης
- Πολύχνιτος Νομός Λέσβου
- Κόκκινο νερό Νομός Λάρισας
- Σελιανίτικα Νομός Αχαΐας
- Λουμπιναρε Νομός Χανίων
- Φρασινια Νομός Ηλείας

- Ψάθι Νομός Αρκαδίας
- Αμάρυνθος Νομός Ευβοίας
- Αγ. Ειρήνη Νομός Δωδεκανήσων

Επίσης υπάρχει και η κατηγορία των πηγών πόσιμου μεταλλικού νερού αλλά και αυτές που θεωρούνται ως οι κυριότερες υδροθεραπευτικές πηγές (radioactive spas) στην Ελλάδα, που είναι:

Πηγές πόσιμου νερού

- 1) Σάριζα
- 2) Πλατύστομο
- 3) Καριτσά
- 4) Λουτράκι
- 5) Ξινό Νερό
- 6) Καϊάφας
- 7) Σουρωτή
- 8) Δουμπία
- 9) Μεταλλικό
- 10) Νιγρίτα

Υδροθεραπευτικές πηγές

- 1) Λουτράκι
- 2) Ικαρία
- 3) Αιδηψός
- 4) Καμένα βούρλα
- 5) Λαγκαδάς
- 6) Νιγρίτα
- 7) Σουρωτή

(β) Ανάλογα με την χωροταξική τους διάταξη και το αναπτυξιακό τους μέγεθος οι ιαματικές πηγές διακρίνονται σε:

1. **Λουτροπόλεις:** που είναι πόλεις οργανωμένης λουτροθεραπείας, όπως των Λουτρακίου, Κορινθίας, Αιδηψού, Ικαρίας, Μεθάνων, Πρέβεζας και Ν. Απολλωνίας.
2. **Λουτρικά Πολυλειτουργικά Κέντρα:** που είναι χώροι με εγκαταστάσεις οργανωμένης λουτροθεραπείας και αναψυχής, όπως των Πηγών Ελευθερών Καβάλας, Θέρμης Λέσβου και Λουτρών Γέρας Λέσβου.
3. **Πολυλειτουργικά Συγκροτήματα θεραπευτικού τουρισμού:** που είναι οργανωμένες εγκαταστάσεις λουτροθεραπείας και αναψυχής, που έχουν χαλαρή σχέση με το οικιστικό δίκτυο της περιοχής και μέσα στους οποίους

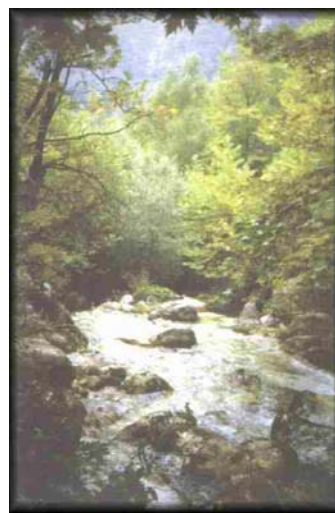
αναπτύσσεται αποκλειστικά ο ειδικός θεραπευτικός τουρισμός, όπως είναι οι πηγές Υπάτης και Θερμοπυλών, Φθιώτιδας, Σμόκοβου και Νέας Κέσανης.

4. **Λουτρικοί Σταθμοί:** που είναι οι χώροι με οργανωμένες εγκαταστάσεις λουτροθεραπείας σε μικρούς περιφερειακούς οικισμούς και καθαρά τοπικής εμβέλειας, όπως οι πηγές Πικρολίμνης Κιλκίς, Άγγιστρου Σερρών, Κρηνίδων Καβάλας και Καριτσάς Λάρισας.



(γ) Ανάλογα με τη θερμοκρασία των νερών τους οι ιαματικές πηγές διακρίνονται σε:

1. **Ψυχρές Ιαματικές Πηγές:** που είναι οι πηγές των οποίων τα νερά έχουν θερμοκρασία μέχρι 20°C και χρησιμοποιούνται κυρίως για εμφιάλωση και πόση, όπως της Σουρωτής, Ξινού Νερού, κλπ.
2. **Υπόθερμες Ιαματικές Πηγές:** που είναι οι πηγές των οποίων τα νερά έχουν θερμοκρασία από $20-40^{\circ}\text{C}$ και είναι συνήθως οι χλωρονατριούχες πηγές των αλκαλικών γαιών, όπως των Κρηνιδών, Υπάτης, Λουτρακίου Αριδαίας, κλπ.
3. **Μεσόθερμες Ιαματικές Πηγές:** που είναι οι πηγές των οποίων η θερμοκρασία των νερών τους κυμαίνεται από $35-50^{\circ}\text{C}$, όπως των Καμένων Βούρλων, Αιδηψού, Γέρας Λέσβου, Σιδηροκάστρου κ.α.
4. **Υπέρθερμες Ιαματικές Πηγές:** είναι οι πηγές όπου η θερμοκρασία των νερών τους είναι άνω 50°C , όπως των Αγιασμάτων Χίου, Ικαρίας, Κιμώλου, Πολύχνιτου κ.α.
5. **Θερμές και υπέρθερμες πηγές αερίων:** τέτοιες πηγές είναι του Αμάραντου και Κούκου Ιωαννίνων.



(δ) Ανάλογα με την χημική σύσταση των νερών τους

Η διάκριση αυτή στηρίζεται στην ποσότητα των διαλυμένων αλάτων που υπάρχουν μέσα στα θερμομεταλλικά νερά και αναφέρεται στην ηλεκτρική αγωγιμότητα των νερών, στο είδος των αλάτων, (χλωριούχο νάτριο κ.α.), στα ιχνοστοιχεία (λίθιο, μαγκάνιο κ.α.) και στα αέρια που περιέχουν τα νερά, όπως το υδρόθειο, το μεθάνιο, η αμμωνία κ.α. Σε αυτά τα αέρια οφείλεται η δυσάρεστη οσμή των νερών ορισμένων ιαματικών πηγών.

(ε) Ανάλογα με τα γεωθερμικά πεδία

Ο Ιαματικές πηγές διακρίνονται, επίσης, ανάλογα με τον τρόπο δημιουργίας των γεωθερμικών ρευστών και του τρόπου ανόδου. Έχουμε γεωθερμικά πεδία υψηλής ευθαλπείας και χαμηλής ευθαλπείας. Τα κυριότερα γεωθερμικά πεδία υψηλής ευθαλπείας βρίσκονται στην Μήλο, Σαντορίνη, Νίσυρο, Χίο, Λέσβο, Λήμνο, Σαμοθράκη και Αιδηψό. Γεωθερμικά πεδία με χαμηλή ευθαλπεία βρίσκονται στα Μέθανα, Αίγινα, Θεσσαλία, Λαγκαδά, Σέρρες, Κεσάνη, Ικαρία, Σάμο, Σουσάκι και Λιλλάντιο. Η διάκριση αυτή έχει υδρογεωλογικό μόνο ενδιαφέρον.

1.6. Οι θεραπευτικές ιδιότητες των ιαματικών πηγών

Οι θεραπευτικές ιδιότητες των ιαματικών υδάτων είναι πολλές, γι' αυτό και γίνεται ευρεία χρήση τους για θεραπευτικούς και προληπτικούς λόγους. Ο κατάλογος των ασθενειών που θεραπεύονται ή ελέγχονται ευεργετικά είναι μακρύς και αφορά ασθένειες που προσβάλλουν όλα τα συστήματα του ανθρώπινου οργανισμού.

Οι ιαματικές πηγές ενδείκνυνται για την θεραπεία των πιο κάτω παθήσεων με τη χρήση διαφόρων μεθόδων, όπως λουτροθεραπείας, εισπνοθεραπείας, ποσιθεραπείας και άλλων.

- **Παθήσεις Αναπνευστικού Συστήματος:** όπως βρογχικό άσθμα και χρόνια βρογχίτιδα. Η μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι η εισπνοθεραπεία και οι ενδεικνυόμενες ιαματικές πηγές για την θεραπεία τους, είναι της Κυλλήνης, Σμόκοβου και Θερμοπυλών.
- **Παθήσεις Ουροποιητικού, Νεφρών και Πεπτικού συστήματος:** όπως νεφρολιθίαση, χολολιθίαση, χρόνια χολοκυστίτιδα, και δυσκινησία χοληφόρων. Η μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι η ποσιθεραπεία και οι ενδυνάμυντες πηγές για την θεραπεία τους είναι Καλλιθέας Ρόδου, Λουτρακίου, Πλατύστομου, Σουρωτής, Νιγρίτας και Σιδηροκάστρου.

- **Δερματολογικές Παθήσεις:** όπως έκζεμα, κνησμοί, ψωρίαση, νεανική ακμή, ιχθύαση, βλάβες βλεννογόνων, και εγκαύματα. Η μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι η λουτροθεραπεία και ενδυκνυόμενες πηγές είναι της Υπάτης, Καϊάφα, Θέρμης, Αριδαίας, Ελευθερών Καβάλας και Τρύφου.
- **Ρευματικές Παθήσεις και Αρθροπαθήσεις:** όπως ρευματοειδής αρθρίτιδα, οστεοαρθρίτιδα και περιαρθρίτιδα. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται είναι η λουτροθεραπεία, λασποθεραπεία, και κινησιοθεραπεία. Οι πηγές για τις παθήσεις αυτές είναι των Καμένων Βούρλων, Αιδηψού, Θέρμης, Καϊάφα, Σμόκοβου, Τραϊανούπολης και Λαγκαδά.
- **Γυναικολογικές Παθήσεις:** όπως κολπίτιδες, και διαταραχές εμμήνου ρύσης. Η μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι η λουτροθεραπεία και οι πηγές για τις παθήσεις αυτές είναι Αιδηψού, Θέρμης, Λέσβου, Μεθάνων, Λουτρακίου, Αριδαίας και Αλεξανδρούπολης.
- **Νευρολογικές και Ψυχιατρικές Παθήσεις:** όπως αϋπνία, άγχος και παραλύσεις. Η μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι η λουτροθεραπεία αλλά και ο συνδυασμός διαφόρων μεθόδων. Μερικές από τις πηγές που ενδείκνυονται είναι της Αιδηψού, Ικαρίας, Καμένων Βούρλων, Κύθνου και Μεθάνων.
- **Καρδιαγγειακές Παθήσεις:** όπως φλεβίτιδα, ενδοαρτηρίτιδα και αγγειακές παθήσεις. Η μέθοδος είναι συνήθως η λουτροθεραπεία αλλά και ο συνδυασμός διαφόρων μεθόδων. Μερικές πηγές για αυτή τις παθήσεις αυτές είναι της Υπάτης, Λαγκαδά, Θέρμης, Σμόκοβου και Καϊάφα.
- **Παθήσεις Στόμαχου και Εντέρων:** η μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι η ποσιθεραπεία και οι ιαματικές πηγές είναι του Λουτρακίου, Καλλιθέας και Πλατύστομου.
- **Παθήσεις Ήπατος και Χοληδόχου Κύστης:** η μέθοδος είναι η ποσιθεραπεία και οι ενδεικνυόμενες πηγές είναι του Λουτρακίου, Κορινθίας, Καϊάφα, Πλατύστομου και Μανδρακίου (Σφακιανάκης, 2000)

1.7. Φυσικές μέθοδοι θεραπείας

Για τη χρήση των ιαματικών πηγών εφαρμόζονται διάφορες φυσικές μέθοδοι θεραπείας, που βοηθούν στην αντιμετώπιση, αποκατάσταση και πρόληψη των προαναφερομένων παθήσεων. Ανάλογα με τα φυσικά υλικά που χρησιμοποιούνται, οι μέθοδοι αυτές διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

1. **Υδροθεραπεία:** Χρησιμοποιείται το ιαματικό νερό και ανάλογα με τη μορφή του (υγρή, αέρια ή στερεά), διακρίνεται σε:
 - **Λουτροθεραπεία:** Το ιαματικό νερό βρίσκεται σε υγρή μορφή και περιλαμβάνει την βύθιση ολόκληρου του σώματος ή μέρους αυτού μέσα στο νερό, τις λούσεις με νερό, την υδρομάλαξη και τα δινόλουτρα.
 - **Εισπνοθεραπεία:** Το ιαματικό νερό βρίσκεται σε αέρια μορφή και ο ασθενής εισπνέει τους υδρομεταλλικούς ατμούς.
 - **Πηλοθεραπεία ή Λασποθεραπεία:** Το ιαματικό νερό βρίσκεται μέσα στους πηλούς ή τη λάσπη και γίνονται λασπόλουτρα ή αλείφεται η λάσπη ή ο πηλός στα πάσχοντα μέρη του σώματος .



2. **Κινησιοθεραπεία:** Γίνονται διάφορες ασκήσεις και κινήσεις μέσα στο ιαματικό νερό για την βελτίωση της κινητικότητας του σώματος και την θεραπεία των αρθρώσεων του.
3. **Υδροκινησιοθεραπεία:** Είναι ο συνδυασμός των δυο παραπάνω μεθόδων, της υδροθεραπείας και κινησιοθεραπείας
4. **Θαλασσοθεραπεία:** Είναι μέθοδος που στην θέση του ιαματικού νερού χρησιμοποιεί το θαλασσινό νερό, που επίσης έχει ευεργετικά αποτελέσματα για τον ανθρώπινο οργανισμό.
5. **Μάλαξη:** Είναι μέθοδος κατά την οποία γίνονται μαλάξεις (μασάζ) για κινητοποίηση και χαλάρωση των ιστών του σώματος.
6. **Υδρομάλαξη:** Οι μαλάξεις (μασάζ) γίνεται μέσα σε υδάτινους χώρους (πισίνες, λουτρά, κλπ.) με την πίεση του νερού.
7. **Θερμοκρνοθεραπεία:** Είναι μέθοδος χρήσης θερμών και ψυχρών επιθεμάτων εναλλάξ.

Οι παραπάνω μέθοδοι εφαρμόζονται μόνες τους, ή σε συνδυασμό με άλλες θεραπείες, όπως:

- **Μηχανοθεραπεία:** Χρησιμοποιούνται διάφορα κατάλληλα μηχανήματα για το μασάζ και την κινησιοθεραπεία.
- **Θεραπευτική Γυμναστική:** Εκτελούνται διάφορες φυσιοθεραπευτικές ασκήσεις.
- **Ηλεκτροθεραπεία:** Οι φυσιοθεραπευτικές ασκήσεις γίνονται με την βοήθεια ηλεκτρικών μηχανημάτων
- **Ακτινοθεραπεία:** Εφαρμόζονται στον ασθενή υπεριώδεις ή υπέρυθρες ακτίνες, με την χρήση ακτινοθεραπευτικών μηχανημάτων.
- **Μαγνητοθεραπεία:** Χρησιμοποιούνται μηχανήματα βασισμένα στα μαγνητικά ή ηλεκτρομαγνητικά πεδία.

Υπάρχουν και πολλές άλλες εναλλακτικές μέθοδοι θεραπείας, που σύμφωνα με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, καλύπτουν όλες της μορφές παροχών Φροντίδας Υγείας, αλλά κατά κανόνα βρίσκονται έξω από τους επίσημους φορείς υγείας.

1.8. Παράγοντες που συμβάλλουν στην ωφελιμότητα της λουτροθεραπείας

Πέραν των θεραπευτικών ιδιοτήτων που έχουν τα ιαματικά λουτρά, για την ωφελιμότητά τους συμβάλλουν και διάφοροι άλλοι παράγοντες, όπως:

(α) Η αλλαγή περιβάλλοντος:

Η αλλαγή του περιβάλλοντος καθώς και ο τρόπος διαβίωσης ενός ατόμου κατά το 25ήμερο που κάνει λουτροθεραπεία απαλλαγμένος από το άγχος της εργασίας, ή το άγχος της οικογενειακής φροντίδας φέρουν μια ψυχική ηρεμία, η οποία δρα ευεργετικά στο νευροφυτικό σύστημα, με αποτέλεσμα η λουτροθεραπεία να έχει ευεργετικά αποτελέσματα.

(β) Η ψυχολογία:

Η πίστη δηλαδή που έχει ο ασθενής, ότι με τη λουτροθεραπεία θα αποκατασταθεί το πρόβλημά του. Αυτή η πίστη του ενισχύεται ακόμα περισσότερο όταν πληροφορείται ότι άτομα με το ίδιο πρόβλημα έχουν ιαθεί.

(γ) Τα εκ του λουτρού ερεθίσματα

Το ίδιο το ιαματικό λουτρό επιδρά με διάφορα ερεθίσματα στον οργανισμό, παρέχοντάς του τις θεραπευτικές του ιδιότητες. Τα ερεθίσματα αυτά διακρίνονται σε θερμικά, χημικά και μηχανικά.

- **Θερμικά ερεθίσματα** έχουμε όταν η θερμοκρασία του ιαματικού νερού είναι μικρότερη ή μεγαλύτερη από την φυσιολογική θερμοκρασία του σώματος

μας η οποία καλείται **ουδέτερη ή αδιάφορος** και κυμαίνεται μεταξύ **33°** ως **34° C**.

Έτσι, ένα λουτρό με θερμοκρασία **21°** ως **25° C** χαρακτηρίζεται ως **δροσερό**, με θερμοκρασία **26° - 32° C** **χλιαρό**, με θερμοκρασία **33° - 34° C** **αδιάφορο** και με θερμοκρασία από **38° C** και πάνω **υπέρθερμο**. Τα θερμικά ερεθίσματα των λουτρών προκαλούν περιφερική υπεραιμία και αυξάνουν τις καύσεις στον οργανισμό, γεγονός που διαπιστώνεται από την αύξηση των αλάτων και του ουρικού οξέος που αποβάλλονται με τα ούρα. Θερμά λουτρά μικρής διάρκειας φέρνουν ευεξία και εξαφανίζουν την κόπωση. Ενώ αντίθετα λουτρά μεγαλύτερης διάρκειας προκαλούν εξάντληση.

- **Τα χημικά ερεθίσματα** προκαλούνται από τα διαλυμένα στα ιαματικά νερά στερεά συστατικά, τα οποία βρίσκονται υπό μορφή ιόντων. Αυτά κατά τη διάρκεια του λουτρού προσκολλώνται στο δέρμα και ερεθίζουν τις νευρικές ίνες, ώστε δια της νευρικής οδού το ερέθισμα να μεταφέρεται σ' ολόκληρο τον οργανισμό. Αντίθετα τα αέρια συστατικά, προσκολλώνται για λίγο στο δέρμα, στην συνέχεια απορροφώνται και διεισδύουν στο κυκλοφοριακό σύστημα, οπότε και μεταφέρονται σ' όλα τα όργανα και τους ιστούς του οργανισμού (π.χ. CO₂, H₂S, ραδόνιο).
- **Τα μηχανικά ερεθίσματα** προκαλούνται από την πίεση του ιαματικού νερού στο σώμα του λουομένου (υδροστατική πίεση). Η επίδραση της υδροστατικής πίεσης γίνεται καταφανής σε λουτρά αδιάφορης θερμοκρασίας και στα λουτρά που δεν υπάρχει θερμικός παράγοντας, όπου διαπιστώθηκε ότι η πίεση στις περιφερειακές φλέβες αυξάνεται. Η αύξηση της πίεσεως όμως είναι μικρή, όταν το ύψος του νερού του λουομένου βρίσκεται κάτω από το ύψος της καρδιάς, ενώ όταν το νερό ανεβεί πάνω από το ύψος της καρδιάς, παρατηρείται μεγαλύτερη συμπίεση του θώρακα και αύξηση της φλεβικής πίεσεως. Η υδροστατική πίεση έχει σημαντική δράση στη διούρηση (πηγή: Αγωγή Υγείας, 2002).

1.9. Διαδικασία των ιαματικών λουτρών

Πριν την έναρξη της λουτροθεραπείας, πρέπει να καθοριστούν, η διάρκεια της θερμοκρασία και η μορφή του λουτρού. Είναι υποχρεωτική η ιατρική εξέταση όχι μόνο των πασχόντων αλλά και των υγιών ακόμα ατόμων.

Η δράση της λουτροθεραπείας, βασίζεται στις φυσικές ιδιότητες του νερού (**άνωση, οσμωτική πίεση και θερμοκρασία**). Αυτές οι ιδιότητες σε συνδυασμό με την κινησιοθεραπεία, που πρέπει απαραίτητα να γίνεται μέσα στο νερό, κάνουν τη μέθοδο πολύ αποτελεσματική στην αντιμετώπιση παθήσεων του μυοσκελετικού συστήματος.

Όμως η λουτροθεραπεία σε συνδυασμό με την φυσικοθεραπεία, επιφέρει κατά την πρώτη εβδομάδα συνήθως, μεγάλες τροποποιήσεις στον οργανισμό. Γενικά, η λουτροθεραπεία πρέπει να διακόπτεται, όταν οι παροξύνσεις δεν έχουν υποχωρήσει μέχρι το 7^ο λουτρό.

Η διάρκεια του λουτρού διαρκεί από 15' έως 25'. Στην αρχή, η διάρκεια των λουτρών πρέπει να είναι μικρή και να αυξάνεται βαθμιαία. Η μέση διάρκεια μιας λουτροθεραπείας είναι μέχρι τρεις εβδομάδες. Τα λουτρά γίνονται συνήθως το πρωί ή αργά το απόγευμα και πάντοτε με κενό στομάχι.

Πολλές φορές, τις πρώτες μέρες της λουτροθεραπείας, ο ασθενής αισθάνεται αδιαθεσία, αϋπνία, κεφαλαλγία, πυρετό ή υποθερμία, oligουρία ή πιο σπάνια πολουρία. Επίσης μπορεί να παρουσιαστούν διαταραχές στο πεπτικό σύστημα που συνοδεύονται από ανορεξία, δυσκοιλιότητα ή διάρροια, επιδείνωση των αρθρικών πόνων, κρίσεις ουρικής αρθρίτιδας ή και υπατικές αντιδράσεις.

Αυτή η πρώτη φάση που χαρακτηρίζεται σαν «ιαματική κρίση» ή «λουτρική αντίδραση», ακολουθείται μια «θετική φάση» σχετικής ευεξίας. Τη δεύτερη φάση ακολουθεί μια τρίτη, που ονομάζεται «ιαματική κόπωση», η οποία πολλές φορές μπορεί να είναι παρά πολύ πρόωρη και δεν πρέπει να συγχέεται με την ιαματική κρίση».

1.10. Θεραπευτική δράση των ιαματικών υδάτων

(α) **Τα οξυανθρακούχα ύδατα** μερικών ιαματικών λουτρών, όπως π.χ. της Υπάτης, έχουν αξιόλογη δράση σε πολλές παθήσεις και διαταραχές του κυκλοφορικού συστήματος. Τα λουτρά της Υπάτης οφείλουν τη δράση τους στο CO₂ και το H₂S που περιέχουν. Πλεονέκτημα αποτελεί το ότι διαθέτουν αδιάφορο θερμοκρασία. Από έρευνες που έγιναν από το 1902 και μετά, οι οποίες στηρίχθηκαν στην διαδικασία ανταλλαγής αερίων στους πνεύμονες, αποδείχθηκε ότι κατά τη διάρκεια οξυανθρακούχου λουτρού, παρατηρήθηκε αύξηση του εκπνεομένου διοξειδίου του άνθρακος, ενώ η κατανάλωση οξυγόνου παρέμεινε αμετάβλητη. Η

αύξηση του εκπνεόμενου CO₂ αποδόθηκε στην απορρόφησή του από το δέρμα. (Hediger 1928).

Το CO₂ ακόμα επιδρά στην επιφάνεια του δέρματος και έτσι ο λουόμενος αισθάνεται μια ευχάριστη θερμότητα ακόμα και όταν η θερμοκρασία του λουτρού είναι ελάχιστα μικρότερη της θερμοκρασίας του σώματος. Αυτό οφείλεται στο ότι οι φυσαλίδες του CO₂, οι οποίες είναι κακοί αγωγοί θερμότητας, κάθονται πάνω στο δέρμα και έτσι εμποδίζεται η απώλεια θερμότητας από το σώμα. Επιπλέον η απορρόφηση του CO₂ προκαλεί διεύρυνση των τριχοειδών αγγείων του δέρματος και έχουμε πτώση της αρτηριακής πίεσης. Τα τριχοειδή αγγεία διευρυμένα λαμβάνουν μεγαλύτερο όγκο αίματος, το οποίο με τις φλέβες πηγαίνει στην καρδιά. Έτσι η καρδιά δεχόμενη μεγαλύτερη ποσότητα αίματος αυξάνει το έργο της δηλαδή τη συστολική της ενέργεια.

Ένα άλλο συστατικό που περιέχεται στα ιαματικά νερά της Υπάτης είναι το **υδρόθειο**, που έχει επίσης αξιόλογη επίδραση στον οργανισμό. Από έρευνες που έγιναν αποδείχθηκε ότι το υδρόθειο απορροφάται όπως το διοξείδιο του άνθρακα, δια μέσου του δέρματος, έχει δε ειδική δράση στις αρτηρίες, διότι το τοίχωμα αυτών περιέχει σε φυσιολογική κατάσταση μεγάλη ποσότητα θείου. Η ελάττωση του θείου στο τοίχωμα των αρτηριών έχει σαν αποτέλεσμα την απόθεση χοληστερίνης, ασβεστίου και έτσι έχουμε σκλήρυνση αυτών.

Ακόμα, το υδρόθειο και οι άλλες θειούχες ενώσεις έχουν αξιόλογη επίδραση στο δέρμα και ιδίως στις παθολογικές καταστάσεις του. Τα θειούχα λουτρά προκαλούν στην πάσχουσα επιδερμίδα διάλυση της αλλοιωμένης στιβάδας και κατόπιν απορρόφηση του υδροθείου και ανάπλαση αυτής.

Επίσης, τα θειούχα λουτρά ρυθμίζουν τις εκκρίσεις του δέρματος που οφείλονται στην ανώμαλη λειτουργία των θυλακοειδών αδένων (πηγή: *Αγωγή Υγείας*, 2002).

1.11. Καλλυντική δράση των ιαματικών υδάτων

Τα ιαματικά νερά χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια, για να αντικαταστήσουν όλο ή μέρος του νερού στις συνταγές των καλλυντικών προϊόντων. Στην Ελλάδα, ήδη από την αρχαιότητα, αλλά και μέχρι πρόσφατα, οι άνθρωποι λούζονταν στα νερά των θερμών πηγών για να ομορφύνουν αλλά και για να διατηρήσουν την υγεία τους. Υπάρχουν πολλές αναφορές στην παράδοση μας για τη δύναμη των ιαματικών νερών. Τα άλατα, τα μεταλλικά στοιχεία

και τα ιχνοστοιχεία που περιέχουν, τους δίνουν μοναδικές ιδιότητες για το δέρμα αλλά και για τον ψυχισμό.

Σήμερα, ο ρόλος των ιαματικών νερών επαναπροσδιορίζεται, όχι μόνο στην ιατρική αλλά και στην κοσμετολογία. Στη Γαλλία, τέσσερις τουλάχιστον εταιρείες κυκλοφορούν σειρές καλλυντικών προϊόντων με το όνομα της πηγής από όπου αντλούν το νερό τους. Αλλά η τάση εξαπλώνεται και σε άλλες χώρες και τείνει να γίνει μόδα. Τα καλλυντικά και δερματολογικά προϊόντα που χρησιμοποιούν τα ιαματικά ύδατα, εφαρμόζονται για την ενυδάτωση του δέρματος, την αντιμετώπιση του λιπαρότητας και της ακμής, την αντιμετώπιση της ατοπικής δερματίτιδας σε παιδιά και ενήλικες, στη θεραπεία των εκζεμάτων, της ψωρίασης, των εγκαυμάτων, κλπ.

Το νερό είναι το σημαντικότερο συστατικό των καλλυντικών προϊόντων, όπου περιέχεται σε ποσοστά μέχρι και 100%. Από τη συγκριτική μελέτη διαφόρων ιαματικών νερών αποδείχθηκαν οι θεραπευτικές και καλλυντικές ιδιότητες των ιαματικών νερών (πηγή: *Αγωγή Υγείας*, 2002).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

A

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τα τελευταία χρόνια, γίνεται μια συστηματική προσπάθεια, για την ανάπτυξη και την εξέλιξη του τουρισμού υγείας στην χώρα μας.

Ο Ιαματικός Τουρισμός σήμερα περιορίζεται πρακτικά στην εξυπηρέτηση ηλικιωμένων ατόμων, μέσω κυρίως των ασφαλιστικών τους ταμείων. Επίσης, έχει διαπιστωθεί από έρευνες που έχουν γίνει στην αγορά του τουρισμού υγείας, ότι οι ξένοι τουρίστες δεν προσελκύονται και τόσο από τις ιαματικές πηγές που διαθέτει η χώρα μας, γι' αυτό γίνονται προσπάθειες τα τελευταία χρόνια, με την συνεργασία των

κρατικών φορέων και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, να αναπτυχθούν κοντά στις λουτροπόλεις ή και αλλού, τουριστικά κέντρα με spa ή κέντρα θαλασσοθεραπείας, έτσι ώστε να προσελκύσουν και άτομα νεότερα.

1.1. Αναπτυξιακός Νόμος 3498/2006 (ΦΕΚ 230-Α) - «Ανάπτυξη ιαματικού τουρισμού»

Με το νέο Αναπτυξιακό Νόμο επιδιώκεται να εκσυγχρονισθεί η ισχύουσα από το 1920 νομοθεσία περί «Ιαματικών Πηγών», όπως αυτή τροποποιήθηκε από τους 2636/1998 (ΦΕΚ 198-Α) και 2837/2000 (ΦΕΚ 178-Α) και να τεθούν οι βάσεις για την ανάπτυξη του Ιαματικού Τουρισμού και του Θερμαλισμού, έτσι ώστε να υπάρξουν οι κατάλληλες υποδομές για την προσέλκυση καταναλωτών υψηλού εισοδηματικού επιπέδου, καθώς και εκείνων που επιζητούν βελτίωση της ευεξίας τους, συνδυασμό των ευεργετικών ιδιοτήτων των ιαματικών φυσικών πόρων με άθληση, με υπηρεσίες αισθητικής, αναζωογόνησης, αναψυχής, ακόμα και με εξειδικευμένα Κέντρα Αποκατάστασης Υγείας. Για το σκοπό αυτόν θεσπίζονται προϋποθέσεις και κίνητρα για την προσέλκυση επενδύσεων ανάπτυξης του Ιαματικού Τουρισμού σε συνεργασία με τους ΟΤΑ και τους ιδιώτες για τη δημιουργία υψηλής ποιότητας υποδομών και προσφερόμενων υπηρεσιών, καθώς και την εξασφάλιση προϋποθέσεων υγιούς ανταγωνισμού και παροχής υπηρεσιών υψηλού επιπέδου, ώστε η Ελλάδα να καταστεί τόπος ιαματικού προορισμού. Ο ανωτέρω νόμος, όπως περιγράφεται στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τ. Α' α.φ. 230, βρίσκεται στο παράρτημα 1, στο τέλος της παρούσας εργασίας.

Για πρώτη φορά επίσης, προτάθηκε νομικό πλαίσιο για το «θερμαλισμό», ως ειδική μορφή τουρισμού, που έχει στόχο την αναζωογόνηση και ευεξία του ανθρώπου με χρήση ιαματικών φυσικών πόρων, στη φυσική τους κατάσταση ή μετά από επεξεργασία ή μείξη με κοινό ή θαλασσινό νερό, σε ειδικές προς τούτο εγκαταστάσεις.

Επίσης, μέχρι σήμερα ο νόμος αφορούσε κατά κανόνα στο νερό. Με το νέο νόμο, παρέχεται η δυνατότητα αναγνώρισης, σύμφωνα με τα επιστημονικά παραδεκτά, οποιουδήποτε ρευστού ως ιαματικού φυσικού πόρου, όπως λ.χ. πηλού κατάλληλου για πηλοθεραπεία ή αέριου κατάλληλου για εισπνοθεραπεία.

Περαιτέρω, δίδεται ιδιαίτερη σημασία στον τομέα της προστασίας των ιαματικών φυσικών πόρων, δοθέντος ότι δεν αναφέρεται μόνο στην πηγή, δηλαδή στη φυσική ανάβλυση, αλλά και στην «αποθήκη» που τροφοδοτεί τη φυσική ανάβλυση,

ανάλογα με τα ιδιαίτερα υδρογεωλογικά χαρακτηριστικά της κάθε περίπτωσης, με τον καθορισμό «περιοχής προστασίας», ταυτόχρονα με την αναγνώριση του φυσικού πόρου ως ιαματικού.

Επίσης, περιέχει πρόβλεψη για διαπίστωση των ενδείξεων και των αντενδείξεων των ιαματικών φυσικών πόρων, καθώς και για καταγραφή (monitoring) των διακυμάνσεων της ποσότητας και της ποιότητας αυτών, ώστε να προστατεύονται επαρκώς οι φυσικοί πόροι, οι καταναλωτές, αλλά και οι υποψήφιοι επενδυτές, οι οποίοι, πλέον, έχουν τη δυνατότητα να ανατρέχουν στις πληροφορίες του «Μητρώου Ιαματικών Φυσικών Πόρων και Ιαματικών Πηγών» που δημιουργείται, ώστε να σχεδιάσουν τις επενδύσεις με βάση πραγματικά δεδομένα. Παράλληλα παρέχεται η δυνατότητα αναγνώρισης ευρύτερων περιοχών, στις οποίες αφθονούν υδροθερμικοί φυσικοί πόροι και συντρέχουν και άλλοι παράγοντες, όπως φιλικό περιβάλλον, ως «θερμαλιστικών πάρκων».

Έτσι, δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για το συνδυασμό Ιαματικού Τουρισμού, Θερμαλισμού και Κέντρων Αποκατάστασης Υγείας, ώστε να επιτυγχάνεται πλήρης αξιοποίηση των ιαματικών φυσικών πόρων. Ταυτόχρονα, προβλέπεται, σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία και λοιπούς φορείς (ΟΤΑ, κλπ.), η δημιουργία εξειδικευμένου επιστημονικού, διοικητικού και νοσηλευτικού προσωπικού, η «δια βίου» συνεχής εκπαίδευση του και προσφέρονται φορολογικά κίνητρα για την ειδίκευση των υπηρετούντων γιατρών στις διάφορες χρήσεις των φυσικών πόρων, σε αναγνωρισμένες σχολές του εξωτερικού ή σε διεθνούς φήμης λουτροπόλεις.

Με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο δεν υπήρχαν ενιαίοι κανόνες τιμολόγησης του ιαματικού φυσικού πόρου, ούτε προβλεπόταν η δημιουργία «φορέα διανομής» εκεί που η διαθέσιμη ποσότητα ιαματικού φυσικού πόρου το επιτρέπει. Με το νέο νόμο δίνεται η δυνατότητα δημιουργίας «φορέα διανομής», ενώ ορίζεται ενιαία τιμολόγηση του ιαματικού φυσικού πόρου για όσους είναι συνδεδεμένοι με το ίδιο δίκτυο διανομής και καθορίζονται ενιαία κριτήρια τιμολόγησης.

1.2. Σύγχρονες ιαματικές εγκαταστάσεις (SPA)

Επειδή ο ανταγωνισμός είναι μεγάλος γι' αυτό δημιουργούνται συγκροτήματα που διαθέτουν γενική και ειδική υποδομή, το κατάλληλο περιβάλλον, τον κατάλληλο εξοπλισμό, και άλλους παράγοντες που βοηθούν στην εξέλιξη των ιαματικών πηγών

που διαθέτει η χώρα μας, με τα λεγόμενα κέντρα τουρισμού υγείας δηλαδή τα SPA, αλλά και στην ανάπτυξη αυτής της μορφής του τουρισμού.

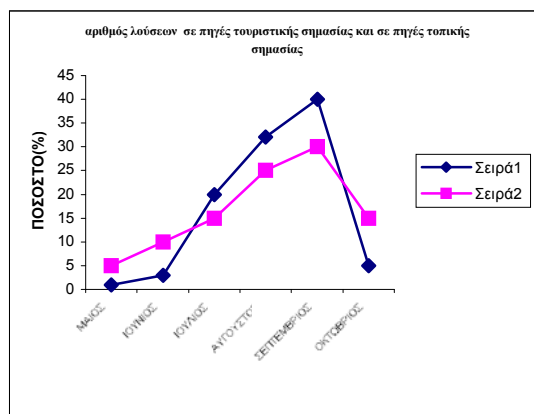
Σύγχρονη χαρακτηρίζεται μια Ιαματική τουριστική εγκατάσταση, όταν διαθέτει όλα τα σύγχρονα μέσα της υδροθεραπείας και των άλλων φυσικών μεθόδων που την υποστηρίζουν, όταν στεγάζεται σε σύγχρονες θεραπευτικές και τουριστικές εγκαταστάσεις και όταν είναι στελεχωμένη με το απαραίτητο επιστημονικό, τεχνικό και εργατικό προσωπικό, για να μπορεί να ικανοποιήσει τις σύγχρονες θεραπευτικές και τουριστικές ανάγκες των πελατών της.

1.3. Η αγορά του ιαματικού τουρισμού στην Ελλάδα

Η ζήτηση για τον ιαματικό τουρισμό στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα, ιδίως στις μεγάλες λουτροπόλεις. Το μεγαλύτερο ποσοστό των λουομένων προσέρχεται κατά πρώτον το μήνα Σεπτέμβριο και ακολουθεί ο μήνας Αύγουστος αντίθετα με ότι συμβαίνει στον υπόλοιπο τουρισμό του οποίου ο μήνας αιχμής είναι ο μήνας Αύγουστος.

Από εκτιμήσεις προέκυψε ότι κατά την διάρκεια όλου του εξαμήνου, Μάιος – Οκτώβριος, που λειτουργούν συνήθως οι πηγές, το 40% των λούσεων κατά μέσο όρο πραγματοποιήθηκε κατά τον μήνα Σεπτέμβριο του έτους 1995 στις μεγάλες πηγές, το άλλο 32% κατά μήνα Αύγουστο, το 20% περίπου κατά μήνα Ιούλιο, το 5% τον μήνα Οκτώβριο και μόλις το 3% τον μήνα Ιούνιο ενώ κατά τον μήνα Μάιο το αντίστοιχο ποσοστό ήταν ελάχιστο (*γράφημα σειρά 1*).

Αντίθετα, για τις πηγές Τοπικής Σημασίας τα αντίστοιχα ποσοστά φαίνονται πιο εξομαλυσμένα δηλαδή βρέθηκε ότι το ποσοστό των λούσεων που πραγματοποιήθηκε κατά το μήνα Σεπτέμβριο του 1995 αναλογούσε στο 30% του συνόλου των λούσεων όλου του έτους, το 25% κατά το μήνα Αύγουστο και το 15% κατά το μήνα Ιούλιο, το 15% κατά το μήνα Οκτώβριο, το 10% κατά τον μήνα Ιούνιο και το υπόλοιπο 5% κατά τον μήνα Μάιο (*γράφημα σειρά 2*). Η διαφορά αυτή που παρατηρήθηκε μεταξύ των πηγών Τουριστικής και Τοπικής Σημασίας περισσότερο αποδίδεται στον τόπο προέλευσης των λουομένων. Οι μικρές πηγές προτιμούνται περισσότερο από τον τοπικό πληθυσμό και λιγότερο από τον πληθυσμό της υπόλοιπης χώρας γιατί απαιτούν μικρότερη μετακίνηση των ατόμων ενώ τις μεγάλες λουτροπόλεις τις επισκέπτονται συνήθως άτομα από άλλα μέρη της Ελλάδας που συνδυάζουν την υδροθεραπεία με τις καλοκαιρινές διακοπές τους.



Όσον αφορά την ηλικία και το φύλο των λουομένων παρατηρείται ότι συνήθως είναι άτομα της τρίτης ηλικίας και οι γυναίκες αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό (περίπου το 60-65%). Ο αριθμός ατόμων που χρησιμοποιεί τις ιαματικές πηγές αναλογεί στο 1,4% (1993) του ελληνικού πληθυσμού, ενώ το ποσοστό αυτό ήταν μεγαλύτερο, γύρω στο 1,7% κατά τα έτη 1961 και 1971 (Σφακιανάκης, 2000).

B

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΛΟΥΤΡΟΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΛΟΥΤΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

2.1. Αιδηψός

Τα παραπάνω μπορούμε να καταλάβουμε καλύτερα, αν παρατηρήσουμε την εξέλιξη σε μερικές περιοχές της Ελλάδας, που διαθέτουν σημαντικές ιαματικές πηγές, όπως π.χ. στην Αιδηψό. Τα νερά της Αιδηψού αναβλύζουν από πηγές που βρίσκονται πάνω σε ρωγμή του φλοιού του γης. Ξεκινώντας από την Υπάτη το νερό και περνώντας από διάφορες περιοχές της Ελλάδας, φτάνει στη Λιχάδα, περνάει από τα Γιάλτρα, την Αιδηψό και τη λίμνη Ευβοίας, για να συνεχίσει και σε άλλες περιοχές της χώρας μας.

Οι πηγές της Αιδηψού καλύπτουν έκταση 300.000 τ.μ. (600 μ. από ανατολή προς δύση και 500 μ. από βορρά προς νότο). Είναι περίπου 60 πηγές, με θερμοκρασία από 34 έως 71,2 βαθμούς Κελσίου. Άλλες σχηματίζουν ορμητικούς πίδακες και

υδρατμούς και άλλες αναβλύζουν ήρεμα. Τα λουτρά της Αιδηψού θεωρούνται από τα πιο θερμά στην Ευρώπη και η αξιοποίησή τους ξεκίνησε το 1887 και από τότε έχουν εξελιχθεί πολύ.



Το 1897 χτίστηκε στην Αιδηψό το «THERMAE SYLLA SPA», που σήμερα έχει γίνει ένα από τα καλύτερα και πιο σύγχρονα spa που υπάρχουν στην Ευρώπη. Το «THERMAE SYLLA SPA» είναι κτισμένο πάνω σε μια ομάδα από τις φυσικές ιαματικές θερμομεταλλικές πηγές, όπου το νερό αναβλύζει μέσα από πετρώματα και από βάθος 3.000 μέτρων, σε θερμοκρασία περίπου 70 βαθμούς Κελσίου. Η λουτροθεραπεία εκεί συνδυάζει τις παραδοσιακές μεθόδους με τις νέες πρότυπες μεθόδους ιαματικών εφαρμογών, που παρουσιάστηκαν το Νοέμβριο του 1997, στο Συνέδριο EUROKUR στη Βιέννη, στο Διεθνές Συνέδριο της SITH στην Ιαπωνία, και στο Διεθνές Συνέδριο Ιατρικής Λουτροθεραπείας που έγινε στο ίδιο το «THERMAE SYLLA SPA» το 1999.

Το παράδειγμα του «THERMAE SYLLA SPA» ακολούθησαν πολλά ξενοδοχεία της Αιδηψού, τα οποία εντάχθηκαν σε διάφορα προγράμματα και ανακαινίσθηκαν, εκμεταλλευόμενα το γεγονός ότι οι περιοχή έχει τις περισσότερες ιαματικές πηγές και το μεγαλύτερο όγκο νερού.

Έτσι, το 2001 η Αιδηψός είχε 580.000 λούσεις. Υπάρχουν γύρω στα 17 ιδιωτικά υδροθεραπευτήρια και πέντε με έξι πισίνες με μεικτό νερό, δηλαδή θαλασσινό και ιαματικό, που εφαρμόζεται γίνεται και κινησιοθεραπεία.

Η λουτρόπολη της Αιδηψού φιλοξενεί 30.000 με 40.000 κόσμο ανά έτος, από τους οποίους οι 35.000 είναι ηλικιωμένοι. Ο Δήμαρχος της Αιδηψού, σε συνέντευξή του ανέφερε ότι, μπορεί ο μέχρι τώρα ιαματικός τουρισμός να ήταν «τρίτης ηλικίας», όμως πλέον με τα spa και τις αξιόλογες υποδομές, έχει γίνει ιαματικός

τουρισμός και για νέους, που δεν ενδιαφέρονται μόνο για θεραπεία και αποκατάσταση της υγείας τους, αλλά και για την διατήρηση και αναζωογόνηση του οργανισμού τους.Λουτράκι

Άλλο ένα μέρος της Ελλάδας, με σημαντικές ιαματικές πηγές, είναι το Λουτράκι, όπου έχει θαυμάσιες κλιματολογικές συνθήκες, με θερμοκρασία μεταξύ 15 με 30 βαθμών Κελσίου, τις περισσότερες μέρες του χρόνου ηλιοφάνεια και υγρασία 50-70.

2.2. Λουτράκι

Τα ιαματικά νερά Λουτρακίου, χρησιμοποιούνται και για υδροθεραπεία και για ποσιμοθεραπεία. Για την ένταξη του προγράμματος στον Αναπτυξιακό νόμο κατατέθηκε πρόταση που προέβλεπε ανανέωση του μηχανολογικού εξοπλισμού του παλαιού κτιρίου των Ιαματικών Πηγών και κατασκευή ενός νέου, σε διπλανό χώρο, όπου θα εξυπηρετούσε 2000 επισκέπτες την ημέρα.

Στο πρότυπο Δημοτικό Υδροθεραπευτήριο «Θέρμαι», άνθρωποι όλων των ηλικιών δέχονται τις φροντίδες εξειδικευμένου προσωπικού (γιατρών, φυσικοθεραπευτών, λουτρονόμων, γυμναστών κ.α.), μέσα σε προσεγμένους χώρους, με σύγχρονα όργανα γυμναστικής, φυσικοθεραπείας, παραφινόλουτρα, σάουνα, θερμοθεραπεία με laser, χειρομασάζ, ηλεκτρομασάζ, κλπ. Το «νερό – δώρο» του Λουτρακίου, έχει σταθερή θερμοκρασία 30,4⁰ C και η διεγερτική του ενέργεια οφείλεται στο ανθρακικό οξύ και στο χλωριούχο νάτριο. Ενδείκνυται για την ηρεμία του νευρικού συστήματος, για την αποβολή από τον οργανισμό των νεκρών κυττάρων και των τοξινών, για σύσφιξη και αναζωογόνηση του δέρματος. Η Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης του Λουτρακίου, έχει αποκτήσει σημαντική φήμη.



Το Λουτράκι είναι μέλος του Συνδέσμου «ROYAL SPA», ο οποίος έχει αναλάβει την προώθηση marketing της περιοχής. Σκοπός των ιδυόντων, είναι η προσέλκυση νεότερων και υψηλότερου οικονομικού επιπέδου επισκεπτών. Οι τουριστικοί επιχειρηματίες της περιοχής στηρίζουν αυτή την προσπάθεια προσφέροντας ελκυστικές τιμές για μεμονωμένους επισκέπτες, αλλά και για τουριστικά πρακτορεία.

2.3. Λουτρά Καϊάφα



Άλλη μια περιοχή της Ελλάδας με ιαματικές πηγές που έχουν εξελιχθεί, είναι του Γερανίου Καϊάφα, νοτιανατολικά του Πύργου Ηλείας. Η υδροθεραπεία εκεί ενδείκνυται για ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, δερματικές και γυναικολογικές παθήσεις και η ποσιθεραπεία για ηπατοπάθειες και παθήσεις του

ουροποιητικού συστήματος. Πρέπει να σημειωθεί ότι η περιοχή Καϊάφα είναι χαρακτηρισμένη ως περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και περιλαμβάνεται στον εθνικό κατάλογο της NATURA 2000 και η ΕΤΑ ΑΕ προχώρησε στην εκπόνηση Προμελέτης Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, η οποία υπεβλήθη στο ΥΠΕΧΩΔΕ. Στόχος της είναι η δημιουργία ενός σύνθετου και ολοκληρωμένου συγκροτήματος υψηλών προδιαγραφών που θα περιλαμβάνει ξενοδοχειακές μονάδες, θερμολιστικό κέντρο, κέντρο θαλασσοθεραπείας, και ναυταθλητικές εγκαταστάσεις με τρόπο που θα σέβεται και θα αναδεικνύει την παγκοσμίως σπάνια ομορφιά της περιοχής εξασφαλίζοντας παράλληλα τους πόρους για τη συντήρησή της.

2.4. Λουτρά Κυλλήνης



Οι πηγές βρίσκονται μέσα σε δάσος ευκαλύπτων και θεραπεύουν το αναπνευστικό βρογχικό άσθμα, το εμφύσημα, τις χρόνιες βροχίτιδες και την αναπνευστική ανεπάρκεια.

2.5. Λουτρά Μεθάνων

Στα Μέθανα τα θειούχα χλωρονατριούχα νερά αναβλύζουν από τις ρωγμές του εδάφους που δημιουργήθηκαν από εκρήξεις ηφαιστείου.



2.6. Λουτρά Σμοκόβου



Τα νερά εδώ έχουν θερμοκρασία από 40,2 - 41,6⁰ C. Στις αίθουσες ρινοπλύσεων πηγαίνουν πολλοί εργαζόμενοι από την Πτολεμαΐδα, που αντιμετωπίζουν αναπνευστικά προβλήματα από τα μολυσματικά έργα της ΔΕΗ.

2.7. Λουτρά Λαγκαδά

Κατασκευάστηκαν το 900 π.Χ., από το βυζαντινό γιατρό Ιουστινιανό,



δίπλα στη λίμνη Κορώνεια, που πήρε το όνομά της από την μητέρα του Ασκληπιού. Τα νερά είναι φθοριούχα, θειονατριούχα διττανθρακικά, αλκαλικών γαιών. Σήμερα η λουτρόπολη του Λαγκαδά, διαθέτει υδροθεραπευτήριο με δύο ομαδικούς λουτήρες και 60 ατομικούς, από τους οποίους οι 23 είναι εξοπλισμένοι με υδρομασάζ. Ακόμη έχει φυσιοθεραπευτήριο, ιατρείο, 2 πισίνες ολυμπιακών προδιαγραφών, γήπεδα μπάσκετ, τένις, βόλλεϋ, πάρκα.

2.8. Σύγχρονο κέντρο πηλοθεραπείας στην Πικρολίμνη Κιλκίς



Η λίμνη έχει έκταση 4.500 στρεμμάτων και οι θειούχες λάσπες της περιέχουν σημαντική ποσότητα θειούχων αλάτων και νιτρικών αλάτων, που όταν θερμαίνονται απορροφώνται από τον οργανισμό, επιδρώντας στις απολήξεις των νεύρων. Στις όχθες της λίμνης, εδρεύει το πρώτο σύγχρονο κέντρο πηλοθεραπείας των Βαλακανίων, που φροντίζει για την υγεία, την ομορφιά και επιδρά καταπραϊντικά σε μυοσκελετικά προβλήματα, ρευματισμούς, αρθριτικά, οσφυαλγία, ισχιαλγία, δισκοκήλη, δερματοπάθειες, ακμή, σαλπγγίτιδες κ.α.

2.9. Ιαματικές πηγές Θερμοπυλών – Υπάτης

Τα θειούχα νερά που αναβλύζουν από τις πηγές σχηματίζουν καταρράκτη. Θεραπεύουν τις σαλπγγίτιδες και τα προβλήματα ορμονικής φύσεως των γυναικών.



2.10. Ιαματικές πηγές Καλλιδρόμου Αμφισσας ή Ψωρονέρια

Είναι ιδανικές για την θεραπεία των αρθρικών, δερματοπαθειών και ψωριάσεων.

2.11. Ιαματικά λουτρά Πλατυστόμου

Βρίσκονται σε υψόμετρο 420 μέτρων, στο βουνό Όρθρη. Γίνονται λουτροθεραπείες με νερά αλκαλικής θειοπηγής (32,1⁰ C) και ποσιθεραπεία με θειούχο νερό ψυχρής πηγής (25⁰ C) ή και τα δύο μαζί. Θεραπεύουν την παχυσαρκία,

αρθριτικά, χολολιθίαση, ελαφρές μορφές ηπατικής ανεπάρκειας, νεφρολιθίαση, κυστίτιδα, δυσπεψία και δυσκοιλιότητα.

2.12. Λουτρόπολη Πόζαρ Αριδαίας – Έδεσσα

Βρίσκεται στην υγρή και ανήλιαγη χαράδρα του όρους Καϊμακτσαλάν. Τα νερά είναι κατάλληλα και για λουτροθεραπεία και ποσιθεραπεία και ιδανικά για τις νεφρολιθιάσεις.

2.13. Ιαματικά υδρόλουτρα Σιδηροκάστρου

Στα ιαματικά υδρόλουτρα του Σιδηροκάστρου, παραθερίζουν χειμώνα και καλοκαίρι πολλοί νέοι, αθλητικοί σύλλογοι και επαγγελματίες χορευτές, η δε πληρότητα κατά την λουτρική περίοδο φθάνει μέχρι και το 90%. Οι παλιοί ομαδικοί λουτήρες είναι τύπου χαμάμ και διακοσμούνται με βιτρώ με βυζαντινά σχέδια. Η θερμοκρασία των νερών είναι 39-40⁰ C. Στο σύγχρονο υδροθεραπευτήριο εξυπηρετούνται άτομα με ειδικές ανάγκες και κινητικά προβλήματα (τετραπληγικοί κλπ.), αφού υπάρχουν ανυψωτικά και τροχήλατα μηχανήματα και ράμπες για την εξυπηρέτησή τους. Επίσης, υπάρχουν όργανα διαθερμίας, υπερήχων, έλξης, παραφινοθεραπείας, λουτρά πεταλούδας με υδρομασάζ, σάουνα και πισίνα ανοιχτή και κλειστή.

2.14. Ιαματικές Πηγές Θέρμων, Πολύχνιτου, Μόλυβου Μυτιλήνης

Οι ιαματικές αυτές πηγές βρίσκονται πάνω από ενεργά ηφαίστεια. Συντελούν στην περιποίηση του σώματος, στην γαλήνη της ψυχής και την διαύγεια του πνεύματος.

2.15. Ιαματικές Πηγές στην Ικαρία



Οι ιαματικές πηγές της Ικαρίας θεωρούνται μεταξύ των πλέον ραδιενεργών πηγών του κόσμου, μετά από μία πηγή στη Βοημία και μία στη Βαυαρία. Το ραδόνιο

εισπνεόμενο επιδρά ευεργετικά στις νευρίτιδες και νευραλγίες. Συντελεί επίσης στην αποβολή του ουρικού οξέος θεραπεύει την ουρική αρθρίτιδα, ενώ η παρουσία οιστρογόνων στα νερά ωφελεί στις γυναικολογικές παθήσεις.

2.16. Κρηνίδες & Ελευθερές Καβάλας – Παρανέστι Δράμας – Κοινότητα Θερμών στα Πομακοχώρια

Στις Κρηνίδες, τα νερά έχουν δημιουργήσει «ιαματικούς βούρκους» και εκατοντάδες λουόμενοι κάνουν λασποθεραπεία. Ο άργιλος και το θείο που περιέχονται, απορροφούν τα νεκρά κύτταρα και αναζωογονούν το δέρμα και όλο τον οργανισμό.

Στις Ελευθερές, πηγάζουν αλκαλικά και χλωρονατριούχα θερμά ύδατα που φτάνουν στους 40-43 βαθμούς.

Έξω από το παρθένο δάσος Φρακτού, στην οροσειρά της Δυτικής Ροδόπης, μέσα στην πυκνή και σπάνια βλάστηση του Καρά Ντερέ (Μαύρο Ρέμα), και πίσω από μια βουνοπλαγιά, «στα παραγκόλουτρα», 10 χλμ. από το Παρανέστι Δράμας, όπου ο ήλιος ζαλίζει τον επισκέπτη από την αντανάκλαση που κάνει το φως του στις λαμαρινοσκεπές, ανακαλύπτονται φυσικές γούρνες, κρυμμένες στις παράγκες που η διαπεραστική μυρωδιά του θείου αναμειγνύεται έντονα με την μυρωδιά των βασιλικών.

Και τέλος, αναφέρουμε τα δημοτικά λουτρά που δημιουργήθηκαν στον οικισμό «Θέρμια» στα Πομακοχώρια, γιατί αν και οι επιστήμονες αρνούνται την δειγματοληψία του νερού, εφόσον η πηγή δεν υπόκειται στον σύνδεσμο, η θερμοκρασία του φθάνει στους 47⁰ C και θεραπεύει τις δερματοπάθειες.

Μετά από το μικρό αυτό οδοιπορικό που κάναμε στις λουτροπόλεις, τα λουτρά και τις ιαματικές πηγές στην Ελλάδα και λαμβάνοντας υπόψη τη συνέντευξη του κ. Κ. Μπαθρέλου* στο περιοδικό «Αρμονία» (2005), μάθαμε για την σχέση ιατρικής και ιαματικών πηγών, ότι:

1) Η ιατρική υδρολογία ή ιατρική υδροκλιματολογία είναι εξειδίκευση μετά την ιατρική, με αντικείμενο τα ιαματικά νερά. Μελετά την βιολογική τους δράση, καθορίζει τις θεραπευτικές ενδείξεις και αντενδείξεις τους και μελετά τη σωστή εφαρμογή της λουτροθεραπείας.

* Ο κ. Κ. Μπαθρέλος είναι απόφοιτος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Μιλάνου, με εξειδίκευση στην ιατρική υδρολογία. Για 10 χρόνια μελέτησε την βιολογική δράση και αποτελεσματικότητα των ιαματικών

νερών, στο Ινστιτούτο του πανεπιστημίου της Παβία, παράλληλα με συνεχή παρακολούθηση συνεδρίων και σεμιναρίων του Ευρωπαϊκού γίνεσθαι περί υδροθεραπείας (σπας, δημόσια υδροθεραπευτήρια κλπ.) και είναι άριστος γνώστης των ελληνικών ιαματικών πηγών (πηγή: Περιοδικό «Αρμονία», 2005)

2) Για την εφαρμογή λουτροθεραπείας, πρέπει να υπάρχει στενή συνεργασία με το γιατρό και να γίνεται αναφορά για φάρμακα τα οποία λαμβάνουμε, ώστε να προλαμβάνεται ο κίνδυνος αντενδείξεων.

3) Και κυριότερο: *Όταν ξεκινάμε για ιαματικά λουτρά, η στενοχώρια πρέπει να μένει στο σπίτι!!!*

Γ Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΩΝ SPA

Γύρω στο 1995, με έδρα τις Βρυξέλλες, συγκροτήθηκε η «Ευρωπαϊκή Ένωση Ιαματικών Πηγών», στην οποία συμμετείχε και ο «Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας». Εκεί αναφέρθηκαν οι προοπτικές του ιαματικού τουρισμού, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και τα προβλήματα που αντιμετώπιζε η κάθε χώρα. Η ελληνική αντιπροσωπεία αναφέρθηκε στην κατάσταση του ελληνικού ιαματικού τουρισμού και είχε αναπτύξει προτάσεις για την Ευρωπαϊκή Ένωση Ιαματικών Πηγών, όπου είχαν γίνει αποδεκτές με ενδιαφέρον.

Πρόσφατα η «Διεθνής Ένωση SPA» σε συνεργασία με την «Επιτροπή Τουρισμού του Καναδά» διενήργησε έρευνα για τις τάσεις στο χώρο των spa, τα χαρακτηριστικά των επισκεπτών αλλά και τα κίνητρα τους για επίσκεψη σε spa. Βρέθηκε ότι οι συνηθέστεροι λόγοι επίσκεψης σε ένα spa, είναι η διάθεση χαλάρωσης και μείωσης του στρες, η νοητική και συναισθηματική τόνωση, ενώ πολλές θεραπείες ενδείκνυνται και για αντιμετώπιση προβλημάτων, όπως η παχυσαρκία.

Αξίζει να αναφερθεί πως ένας στους δέκα επισκέπτες αντιλαμβάνεται τις επισκέψεις του στο spa, ως κομμάτι του νέου τρόπου ζωής, που έχει πλέον υιοθετήσει. Πολλοί από αυτούς που επισκέπτονται spas, επιθυμούν και κατά τη διάρκεια των διακοπών τους, να έχουν ανάλογες εμπειρίες, με αποτέλεσμα αρκετές φορές κριτήριο επιλογής κάποιου προορισμού να είναι η ύπαρξη ενός κέντρου spa.

Το «CARNIVAL VICTORY», το οποίο είναι ένα από τα μεγαλύτερα κρουαζιερόπλοια στον κόσμο και πραγματοποιεί κρουαζιέρες στον Καναδά, στις Μπαχάμες και την Καραϊβική, συνδυάζει μια κρουαζιέρα με σωματική εξάσκηση και κούρες ομορφιάς ή ιαματικά λουτρά. Προσφέρει μια μεγάλη γκάμα από εξοπλισμό γυμναστηρίου και ιαματικών προϊόντων. Το ενδέκατο κατάστρωμα του πλοίου, το «SPA DECK», είναι αφιερωμένο στα ιαματικά λουτρά και το δωδέκατο, το «SUN DECK» διαθέτει σάουνα, υδρομασάζ, όργανα γυμναστικής και μασάζ.

Στην Ελλάδα έχει γίνει μια στροφή των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων προς τη θαλασσοθεραπεία, ως αποτέλεσμα των τάσεων που περιγράφηκαν παραπάνω. Έτσι, μέσα στα τελευταία χρόνια, έχουν κάνει την εμφάνισή τους πολλά κέντρα

θαλασσοθεραπείας, τα οποία είναι υψηλών προδιαγραφών και μπορούν να ανταγωνιστούν και αρκετά ευρωπαϊκά κέντρα θαλασσοθεραπείας, ενώ είναι και ανταγωνιστικά σε σχέση με τις τιμές των ευρωπαϊκών.

Το 2006, στην πρώτη διεθνή έκθεση για τον τουρισμό υγείας και αισθητικής (*Spa Expo – 16 έως 19 Νοεμβρίου 2006*), που συγκέντρωσε τους σημαντικότερους συντελεστές που ειδικεύονται σε διακοπές υγείας και ομορφιάς στη χώρα μας και στις γειτονικές χώρες (ξενοδόχους Spa, επιχειρήσεις εξοπλισμού και υποστηρικτικών υπηρεσιών Spa, tour operators και τουριστικά γραφεία και τον ειδικό τύπο), ο πρόεδρος της διοργανώτριας **Helexpo**, κ. Α. Θωμόπουλος, είπε: *«Θεωρούμε αυτονόητη τη δραστηριοποίησή μας σε εκείνες τις τουριστικές αγορές που παρουσιάζουν μεγάλη δυναμική. Αριθμούν πλέον πολλές δεκάδες οι ελληνικές επιχειρήσεις που αποφάσισαν να επενδύσουν στην αγορά των Spa και να δημιουργήσουν εγκαταστάσεις διεθνών προδιαγραφών. Επίσης βλέπουμε μια αλματώδη ανάπτυξη του τουρισμού υγείας και ομορφιάς και στις γειτονικές μας χώρες όπως λ.χ. με τον εκσυγχρονισμό των ιαματικών λουτρών της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας ή τη δημιουργία μερικών spa παγκόσμιας κλάσης στην Κύπρο».*

3.1. Τι είναι η θαλασσοθεραπεία

Η θαλασσοθεραπεία είναι χαλάρωση και αναζωογόνηση ψυχής και σώματος, που στηρίζεται στις προληπτικές, θεραπευτικές, χαλαρωτικές και τονωτικές ιδιότητες του θαλασσινού νερού. Η φροντίδα γίνεται τόσο με αυτό καθαυτό το θαλασσινό νερό, που βρίσκεται σε θερμοκρασία 31-36 βαθμών Κελσίου (μπάνια, ντους, πισίνες), όσο και με θεραπείες σχετικές με παράγωγα της θάλασσας, όπως τα φύκια, η λάσπη ή ακόμα και με καλλυντικά που έχουν ως βάση τα παραπάνω συστατικά. Το θαλασσινό νερό, η λάσπη και τα φύκια είναι πλούσια σε ιχνοστοιχεία που είναι απαραίτητα στον ανθρώπινο οργανισμό. Όσο για τη συγκεκριμένη θερμοκρασία, βοηθάει για τη διείσδυσή τους στο σώμα.

Θαλασσοθεραπεία μπορεί κάποιος να κάνει στα οργανωμένα κέντρα που βρίσκονται δίπλα στη θάλασσα και τα οποία αντλούν και ανανεώνουν το νερό τους από καθαρές θάλασσες. Σε καμιά περίπτωση δεν μπορείς να κάνεις θαλασσοθεραπεία σε κέντρα που δεν βρίσκονται δίπλα στη θάλασσα.

Οι ειδικοί θεωρούν πως το ιδανικό πρόγραμμα κρατά ένα εξάημερο. Υπάρχουν όμως και προγράμματα γουικέντ για χαλάρωση, ομορφιά κ.λπ. Επίσης, προσφέρονται και ημερήσια προγράμματα για το στρες, το αδυνάτισμα, τη χαλάρωση

ή κάποιες ειδικές περιποιήσεις. Η καταλληλότερη εποχή για spa είναι η άνοιξη, η οποία είναι η καλύτερη εποχή για ένα πρόγραμμα θαλασσοθεραπείας που σε κρατά σε φόρμα για ένα εξάμηνο περίπου. Ακολουθεί το φθινόπωρο, που σε προετοιμάζει για έναν εύκολο χειμώνα.

Ένα πρόγραμμα σε κέντρο θαλασσοθεραπείας σε ξεκουράζει (αποβολή στρες και άγχους, καταπολέμηση της κόπωσης), σε αναζωογονεί (τόνωση των φυσικών και ψυχικών δυνάμεων με ειδικά προγράμματα ομορφιάς και γυμναστικής, απώλεια περιττών κιλών, καταπολέμηση της κυτταρίτιδας) και προλαμβάνει και θεραπεύει παθήσεις του κυκλοφορικού, καρδιαγγειακές, οστεοαρθρίτιδες και ρευματισμούς.

3.2. Ξενοδοχεία SPA & RESORTS στην Ελλάδα

Η Grecotel, η μεγαλύτερη ξενοδοχειακή αλυσίδα της χώρας, δημιούργησε το πιο εκτεταμένο δίκτυο spa υπό την επωνυμία Elixir. Στα ξενοδοχεία της Grecotel λειτουργούν συνολικά εννιά «Elixir Thalasso Spas» και «Elixir Fitness Galleries».

Το μεγαλύτερο και πολυτελέστερο όλων είναι το Κέντρο Ιαματικών Λουτρών και Θαλασσοθεραπείας που εγκαινιάστηκε το 2004 στο «Grecotel Olympia Riviera Resort» της Κυλλήνης. Προς τιμήν της Αρχαίας Ολυμπίας, το μοναδικό αυτό spa με 4.500 τ.μ. αφιερωμένα στην αναζωογόνηση πνεύματος και σώματος, θυμίζει αρχαιοελληνικό ναό και είναι ορατό από όλους τους χώρους του συγκροτήματος των τεσσάρων ξενοδοχείων. Το κέντρο διαθέτει, μεταξύ άλλων, την κεντρική πισίνα και τις λοιπές εγκαταστάσεις της θαλασσοθεραπείας, τριάντα δωμάτια για ατομικές περιποιήσεις, γυμναστήρια, χαμάμ και σάουνες καθώς και υπαίθριους χώρους για μασάζ, ασκήσεις γιόγκα και χαλάρωση.

Επίσης, στο ίδιο συγκρότημα, ξεκίνησε το 2006, η λειτουργία μιας εξειδικευμένης μονάδας Ayurveda. Βασισμένη στις αρχές της παραδοσιακής ινδικής ιατρικής όπως διαμορφώθηκε σε μια πορεία 5.000 ετών, η Ayurveda προσφέρει θεραπείες που προάγουν έναν ισορροπημένο τρόπο ζωής και προσαρμόζονται στις ανάγκες κάθε ατόμου. Υπάρχει μεγάλη γκάμα από μεμονωμένες περιποιήσεις καθώς και πακέτα με διάρκεια από μία έως 28 ημέρες.



Κέντρα θαλασσοθεραπείας που προσφέρουν ολοκληρωμένα προγράμματα αναζωογόνησης και ευεξίας λειτουργούν και σε άλλα ξενοδοχεία της Grecotel. Πρώτο εγκαινιάστηκε το «Grecotel Daphnila Bay Thalasso» της Κέρκυρας. Αργότερα προστέθηκαν τα «Thalasso Spa», στο «Grecotel Club Marine Palace» του Ρεθύμνου, καθώς και το «Grecotel Kos Imperial Thalasso» της Κω, με δυο κλειστές πισίνες διακοσμημένες με ψηφιδωτά από Murano και φύλα χρυσού (μια για θαλασσοθεραπεία και μια για ασκήσεις σε θαλασσινό νερό).

Παράλληλα με τα κέντρα θαλασσοθεραπείας, η Grecotel δημιούργησε τα «Elixir Fitness Galleries» με πλήρως εξοπλισμένα γυμναστήρια και εγκαταστάσεις για περιποιήσεις ομορφιάς και ευεξίας. «Elixir Fitness Galleries» λειτουργούν στο «Grecotel Mykonos Blu», στο «Athens Imperial», στο «Grecotel Egnatia Grand» της Αλεξανδρούπολης, ενώ πρόσφατα εγκαινιάστηκε το «Larissa Imperial» με το δικό του Elixir Spa.

Το σημαντικότερο spa της Grecotel στην περιοχή της Αττικής είναι το «Elixir Spa 007» στο «Grecotel Cape Sounio». Η σχεδίαση και εσωτερική διακόσμηση αυτού του χώρου έχει εμπνευστεί από τις ταινίες του Τζέιμς Μποντ και η γκάμα των προσφερόμενων υπηρεσιών κυμαίνεται από απλά μασάζ μέχρι ολοκληρωμένα προγράμματα περιποιήσεων για ζευγάρια. Ξεκίνησαν επίσης μαθήματα γιόγκα με θέα στον αρχαίο ναό του Ποσειδώνα.

Μια από τις μεγαλύτερες τουριστικές επενδύσεις που έγιναν στη χώρα μας ήταν αυτή του συγκροτήματος Πόρτο Καρράς στη Χαλκιδική. Εκεί λειτούργησε το 2004 το κέντρο



θαλασσοθεραπείας και spa του «Porto Carras Grand Resort», το οποίο καταλαμβάνει συνολική έκταση 4.700 τ.μ. Στελεχωμένο με 25 άτομα, το κέντρο διαθέτει ιατρό, φυσιοθεραπευτές, αισθητικούς, μασέρ και προσωπικό υποδοχής. Ατομικές περιποιήσεις για το πρόσωπο και το σώμα προσφέρονται σε 30 ειδικά διαμορφωμένα δωμάτια. Η γκάμα τους φτάνει από το σιάτσου και το ταϊλανδέζικο μασάζ μέχρι τις υδροθεραπείες. Το «Porto Carras Thalassotherapy & Spa» είναι από τα λίγα ελληνικά spa που προσφέρουν περιποιήσεις για ζευγάρια στην ειδικά διαμορφωμένη VIP Suite.

Επίσης διαθέτει γυμναστήριο, χαμάμ, σάουνα, εσωτερική πισίνα, μπουτίκ προϊόντων αισθητικής και κομμωτήριο.



Σε ξεχωριστή πτέρυγα στεγάζονται οι εγκαταστάσεις της θαλασσοθεραπείας αποτελούμενες από τέσσερις διαφορετικές πισίνες με θαλασσινό νερό. Το «Porto Carras Thalassotherapy & Spa» προσφέρει πολλά εναλλακτικά πακέτα θεραπειών διάρκειας έως πέντε ημερών, που είναι

προσαρμοσμένα στις ειδικότερες απαιτήσεις των πελατών. Τα πακέτα μπορούν να έχουν αναζωογονητικό, χαλαρωτικό και θεραπευτικό χαρακτήρα. Τα θεραπευτικά πακέτα μεγαλύτερα των πέντε ημερών γίνονται υπό την επίβλεψη και καθοδήγηση του ιατρού του κέντρου.

Αξιοσημείωτη είναι η δουλειά που γίνεται και σε ένα άλλο ξενοδοχείο της Βόρειας Ελλάδας, το πρόσφατα ανακαινισμένο και αναβαθμισμένο το «Dion Palace Beauty & Spa Conference Center». Ευρισκόμενο στην παραλία του Λιτόχωρου στην Πιερία, το ξενοδοχείο είναι το πρώτο της περιοχής που επένδυσε όχι μόνο στη δημιουργία εγκαταστάσεων, αλλά κυρίως στην απόκτηση τεχνογνωσίας και στην εξειδίκευση. Εδώ προσφέρονται προηγμένες θεραπείες αισθητικής και περιποιήσεις που σπανίως απαντώνται σε ελληνικά spa.

Οι ατομικές περιποιήσεις προσφέρονται σε έντεκα δωμάτια, στα οποία εφαρμόζονται θεραπείες προσώπου και σώματος, όπως απολεπίσεις, υδροθεραπείες και διάφορα είδη μασάζ (αρωματοθεραπεία, μασάζ με ηφαιστειογενείς πέτρες κ.α.). Στις πιο εξειδικευμένες θεραπείες συγκαταλέγεται το



LPG Endermologie για την κυτταρίτιδα, η Nuvola για τις περιδέσεις με φύκια, σοκολάτα ή σταφύλια, το Vichy Shower για μασάζ βροχής, η Genius για υδροθεραπείες και λουτρά με θαλάσσια συστατικά, αιθέρια έλαια ή γάλα σε συνδυασμό με χρωματοθεραπεία, το Scottish Shower για σύσφιξη και τόνωση, καθώς και το πρόγραμμα Aphrodite αντιγήρανσης σώματος και προσώπου.

Ακόμη πιο αποτελεσματικές μέθοδοι αισθητικής προσφέρονται από πλαστικό χειρουργό συμπεριλαμβανομένης της τεχνικής Cosmecanique για σύσφιξη

προσώπου, του Dermabression για δερμαπόξεση, καθώς επίσης των Botox, Restylane, μεσοθεραπείας κ.α., για την άμεση και αναίμακτη κάλυψη μικροατελειών. Αυτές οι τεχνικές αισθητικής συμπληρώνουν τα ολιγοήμερα ή πολυήμερα προγράμματα του spa που στοχεύουν στην ξεκούραση, την ευεξία, την απώλεια βάρους και τη σύσφιξη σώματος.

Ιδιαίτερη μνεία κάνουμε στα κέντρα θαλασσοθεραπείας της Κρήτης, αφού αυτά, πέρα από τις τυπικές θεραπείες (υγείας και ομορφιάς/αναζωογόνησης), που προαναφέρθηκαν, συμβάλλουν ενεργά στην ιατρική αποκατάσταση, αλλά και στην πρόληψη παθήσεων της σπονδυλικής στήλης.

Πρόσφατα, δημιουργήθηκαν και δύο ανεξάρτητα κέντρα αιμοκάθαρσης στην Κρήτη, ένα εκ των οποίων έχει τουριστικό προσανατολισμό. Το 1998, τα ξενοδοχεία “ Maris” σε συνεργασία με την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης, εξέτασαν την δημιουργία ενός ξενοδοχειακού – νοσοκομειακού συγκροτήματος/θερέτρου υγείας στην Κρήτη, το οποίο θα περιελάμβανε 3 ιατρικά κέντρα, οφθαλμιατρικής, σπονδυλικής στήλης και πλαστικής χειρουργικής και πολυτελή ξενοδοχειακή μονάδα.

Τα κέντρα θαλασσοθεραπείας στην Κρήτη, πέρα από τις τυπικές θεραπείες (υγείας και ομορφιάς/αναζωογόνησης), που προαναφέρθηκαν, συμβάλλουν ενεργά στην ιατρική αποκατάσταση, αλλά και στην πρόληψη παθήσεων σπονδυλικής στήλης. Για παράδειγμα, στα πλαίσια της θαλασσοθεραπείας των “Thalasso Maris Hotels”, λειτουργεί Ινστιτούτο Σπονδυλικής Στήλης, που διαθέτει το διαγνωστικό και θεραπευτικό μηχάνημα “Med-x”, μοναδικό στην Ελλάδα και από τα λίγα στην Ευρώπη, που δίνει λύσεις σε όσους χρειάζονται να απαλλαγθούν από προβλήματα που σχετίζονται με παθήσεις της σπονδυλικής στήλης, από την πιο απλή μορφή οσφυαλγίας, ραχιαλγίας ή αυχεναλγίας, έως τις πιο εξειδικευμένες θεραπείες ασκήσεις σωστής στάσης, διατατικές ασκήσεις και ειδική ενδυνάμωση μυών.



Κρήτη, ένα εκ των οποίων έχει τουριστικό προσανατολισμό. Το 1998, τα ξενοδοχεία “ Maris” σε συνεργασία με την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης, εξέτασαν την δημιουργία ενός ξενοδοχειακού –

νοσοκομειακού συγκροτήματος/θερέτρου υγείας στην Κρήτη, το οποίο θα περιελάμβανε 3 ιατρικά κέντρα, οφθαλμιατρικής, σπονδυλικής στήλης και πλαστικής χειρουργικής και πολυτελή ξενοδοχειακή μονάδα.



Thalasso Maris Hotels”, λειτουργεί Ινστιτούτο Σπονδυλικής Στήλης, που διαθέτει το διαγνωστικό και θεραπευτικό μηχάνημα “Med-x”, μοναδικό στην Ελλάδα και από τα λίγα στην Ευρώπη, που δίνει λύσεις σε όσους χρειάζονται να απαλλαγθούν από προβλήματα που σχετίζονται με παθήσεις της σπονδυλικής στήλης, από την πιο απλή μορφή οσφυαλγίας, ραχιαλγίας ή αυχεναλγίας, έως τις πιο εξειδικευμένες θεραπείες ασκήσεις σωστής στάσης, διατατικές ασκήσεις και ειδική ενδυνάμωση μυών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

1. Η πελατεία του τουρισμού Υγείας

Τουρισμό Υγείας όπως έχει αναφερθεί παραπάνω, κάνουν διάφοροι άνθρωποι για διάφορους λόγους, ο καθένας ανάλογα με τις ανάγκες και επιθυμίες του. Με μια βασική ταξινόμηση, και σύμφωνα με όσα στην εξέλιξη της εργασίας μας αναφέραμε, τα άτομα αυτά χωρίζονται σε δυο βασικές κατηγορίες: 1) Σε άτομα που διαλέγουν τον ιαματικό - θερμαλιστικό τουρισμό για λόγους αποκλειστικά υγείας, και 2) Σε άτομα που διαλέγουν τον τουρισμό αυτό για λόγους ξεκούρασης / χαλάρωσης / ομορφιάς / αναζωογόνησης / ψυχαγωγίας / διατήρησης καλής υγείας.

Τα άτομα της πρώτης περίπτωσης, είναι άτομα μέσης ή τρίτης ηλικίας ή άτομα νέα με κινητικά ή αναπνευστικά προβλήματα υγείας και οι συνοδοί τους. Προτιμούν τον ιαματικό τουρισμό, γιατί πρωταρχική σημασία γι' αυτούς έχει η ανακούφιση της υγείας τους και επιπλέον, στους χώρους αυτούς συναντούν άτομα που αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα, οπότε βρίσκουν συμπαράσταση και κατανόηση.

Αντίθετα, τα άτομα της δεύτερης περίπτωσης, δεν είναι μόνο άνθρωποι μέσης ή τρίτης ηλικίας ή κινητικά αδύναμα άτομα, αλλά νέοι, που τους ενδιαφέρει η διατήρηση και βελτίωση της υγείας τους, που τους προσφέρει ο ιαματικός τουρισμός σε συνδυασμό με τις διακοπές και την ψυχαγωγία και που τους προσφέρουν τα Spa.

Στον τουρισμό υγείας επίσης αντιμετωπίζονται ανάγκες που ικανοποιεί η συμβατική Ιατρική, ανάγκες δηλαδή που μπορούν να αντιμετωπιστούν στα νοσοκομεία, ιατρεία και στα αστικά κέντρα υγείας, αλλά οι άνθρωποι που έχουν τις ανάγκες αυτές προτιμούν παράλληλα με την αντιμετώπιση τους, να κάνουν και τις διακοπές τους. Ένα μεγάλο μέρος της τουριστικής πελατείας του τουρισμού υγείας είναι άτομα με ειδικές ανάγκες, καθώς και γυναίκες.

Όσον αφορά την προέλευση των τουριστών του ιαματικού τουρισμού, οι τουρίστες στην πλειονότητα τους είναι ημεδαπής προέλευσης. Είναι γεγονός ότι οι ξένοι τουρίστες δεν έρχονται για να χρησιμοποιήσουν τις ιαματικές πηγές π.χ. στο Λουτράκι ή στην Αιδηψό, αλλά έρχονται για τα spa ή την θαλασσοθεραπεία, και έτσι το ξενοδοχείο που θα επιλέξουν πρέπει να τους παρέχει αυτές τις υπηρεσίες.

Σπουδαίος προορισμός για τουρισμό υγείας, έχει αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια η Κρήτη, όπου πολλοί ξένοι τουρίστες έρχονται για θαλασσοθεραπεία σε ξενοδοχεία τα οποία λειτουργούν σαν ανεξάρτητα ιδιωτικά κέντρα υγείας και διαθέτουν σύγχρονα μηχανήματα και κατάλληλο προσωπικό για την προσέλκυσή τους. Επίσης ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας που προσελκύει στην Κρήτη τους τουρίστες, είναι ότι μπορούν να συνδυάσουν τον τουρισμό υγείας με πολλές άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού στα παραπάνω κέντρα (πολιτιστικό, περιβαλλοντικό, αθλητικό, συνεδριακό κλπ.).

2. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του τουρισμού υγείας

Από την μέχρι τώρα ανάπτυξη της εργασίας μας, διαπιστώθηκε ότι ο τουρισμός υγείας είναι ένας από τους δυναμικότερους κλάδους του τουρισμού και αυτό βασίζεται στο αυξημένο ενδιαφέρον τον ανθρώπων για την υγεία και την υγιεινή. Σε αυτό το σημείο θα αναφέρουμε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα από την ανάπτυξη του Ιαματικού Τουρισμού στην Ελλάδα και τους παράγοντες που επιδρούν γι' αυτά.

Πλεονεκτήματα

- Ένας από τους θετικούς παράγοντες είναι η μακρά παράδοση και η ιστορική καταξίωση του ιαματικού τουρισμού. Αυτό βοηθάει σημαντικά γιατί από παλιά ήταν γνωστές οι θεραπευτικές ικανότητες του ιαματικού τουρισμού και έτσι οι άνθρωποι δεν γνωρίζουν αυτήν την μορφή τουρισμού για πρώτη φορά, αλλά την βρίσκουν σε μια πιο σύγχρονη, αναπτυγμένη, και εξελιγμένη μορφή, αφού και οι συνθήκες της ζωής την σημερινή εποχή έχουν αλλάξει.
- Πρόκειται για μορφή τουρισμού η οποία μπορεί να αναπτύσσεται σε όλη την διάρκεια του χρόνου δίνοντας έτσι τη δυνατότητα για επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Καμία εποχή του έτους δεν είναι απαγορευτική για τον τουρισμό υγείας, γιατί τόσο οι μέθοδοι της εναλλακτικής ιατρικής όσο και των φυσικών μεθόδων δεν περιορίζονται από της καιρικές συνθήκες.
- Σε πολλές περιπτώσεις λόγω των απαιτήσεων της θεραπευτικής αγωγής, είναι αναγκαία η συστηματική επίσκεψη σε τέτοια κέντρα και πηγές, γεγονός που συμβάλλει στη δημιουργία μόνιμης ή επαναλαμβανόμενης πελατείας.

- Υφίσταται τις λιγότερες αρνητικές επιδράσεις από τυχόν δυσμενείς διεθνείς οικονομικές συγκυρίες
- Η ζήτηση και χρήση υπηρεσιών υγείας από τους τουρίστες είναι υψηλών προδιαγραφών, οπότε συμβάλλει στην ανάπτυξη των θέσεων εργασίας, τόσο σε εξειδικευμένο ιατρικό προσωπικό όσο και σε ξενοδοχειακό.
- Η υποστήριξη του από δημόσιους φορείς, και το ενδιαφέρον διεθνών ασφαλιστικών εταιριών και φορέων να εντάξουν στα προγράμματα τους τις Ελληνικές Ιαματικές πηγές σαν τουριστικούς προορισμούς.
- Η ένταξη του ιαματικού τουρισμού στον κοινωνικό τουρισμό και η χρηματοδότηση του από τους ασφαλιστικούς φορείς, όπως το ΙΚΑ κ.α.
- Το ενδιαφέρον των επενδυτών να αναπτύξουν κέντρα υγείας έτσι ώστε να προσελκύουν και άτομα νεότερης ηλικίας με τα προγράμματα ομορφιάς, αδυνατίσματος, χαλάρωσης και αναζωογόνησης, σε περιοχές ιαματικών πηγών.

Μειονεκτήματα

- Η πελατεία του ιαματικού τουρισμού περιορίζεται σε άτομα μέσης και τρίτης ηλικίας και γι' αυτό δίνεται περισσότερη έμφαση στα κέντρα υγείας ή αλλιώς spa, ώστε να προσελκύουν και άτομα μικρότερης ηλικίας.
- Η ελλειμματική υποδομή του ιαματικού τουρισμού, οι παλιές λουτρικές εγκαταστάσεις και η ελλιπής οργάνωση και ειδίκευση προσωπικού, καθώς και η παραμελημένη εκπαίδευση στην υδρολογία, που δεν διδάσκεται συστηματικά στα περισσότερα πανεπιστήμια
- Στον μεγάλο ανταγωνισμό ανάμεσα στα κέντρα τουρισμού υγείας και στα αλλά τουριστικά θέρετρα που βρίσκονται στις παραλίες ή στα όρη των χωρών του εξωτερικού τα οποία προσφέρουν φθηνότερα πακέτα διακοπών με εναλλακτικές ευκαιρίες αναψυχής.
- Δεν υπάρχει άρτιο οδικό σύστημα, αφού αρκετές περιοχές με κέντρα τουρισμού υγείας, δεν βρίσκονται κοντά σε αστικές περιοχές.
- Η χημική θεραπεία των ασθενειών με τη χρήση φαρμάκων και το χαρακτηρισμό της υδροθεραπείας ως απαρχαιωμένης μεθόδου. Στην Αμερική και την Αγγλία οι γιατροί είναι τελείως αρνητικοί για την αποτελεσματικότητα της υδροθεραπείας ως θεραπευτικής μεθόδου ενώ στις άλλες χώρες υπάρχει μια ενδιάμεση κατάσταση.

- Λόγω των διάφορων υποδομών και έργων που αναπτύσσονται ή έχουν μπει στο πρόγραμμα για ανάπτυξη, πολλές φορές δεν δίνεται προσοχή στο φυσικό περιβάλλον και τους φυσικούς του πόρους, με αποτέλεσμα να καταστρέφεται στο «βωμό» του κέρδους.

Συνοψίζοντας με βάση τα παραπάνω πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, μπορούμε με βεβαιότητα να πούμε, ότι με τη λήψη κατάλληλων μέτρων από τους αρμόδιους φορείς και με την εξυγίανση του τουριστικού κλάδου, ο τουρισμός υγείας στην Ελλάδα θα λάβει την θέση που του αξίζει στην παγκόσμια τουριστική αγορά.

3. Περιβαλλοντική και Οικολογική μέριμνα

Ο τουρίστας γενικά, αλλά ειδικότερα ο τουρίστας υγείας, αναζητάει τον προορισμό, που θα καλύψει τις τουριστικές ανάγκες υγείας, που έχει, σε συνδυασμό όμως, με ένα όμορφο φυσικό περιβάλλον.

Η αλόγιστη χρήση των φυσικών πόρων από τον τουρισμό, όμως, μπορεί να μεταβάλλει και να καταστρέψει όχι μόνο το περιβάλλον, αλλά και την γενικότερη οικολογική ισορροπία μιας περιοχής.

Η ανάπτυξη του τουρισμού συχνά επιδρά αρνητικά και καταστρέφει τα ευαίσθητα οικοσυστήματα, με την εκτεταμένη αποψίλωση δασών, την εγκατάσταση σύγχρονων κατασκευών, ξένων προς το παραδοσιακό οικιστικό περιβάλλον, τη μόλυνση του υδροφόρου ορίζοντα ή την καταστροφή της χλωρίδας και πανίδας εκτεταμένων περιοχών, με ότι αυτά συνεπάγονται για το μέλλον της περιοχής.

Το τουριστικό κοινό του ιαματικού τουρισμού υγείας παρουσιάζει αρκετές ιδιομορφίες, σε σχέση με το κοινό των άλλων μορφών τουρισμού. Γι' αυτό πρέπει να ληφθεί ειδική μέριμνα φροντίδας από τους αρμόδιους κρατικούς, και άλλους, φορείς που εμπλέκονται στο τουρισμό υγείας, για την προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων της χώρας μας.

Ο μαζικός τουρισμός, με όλες τις συνακόλουθες αρνητικές επιπτώσεις που αναφέρθηκαν στο πρώτο κεφάλαιο, δεν ενδείκνυται για τις περιοχές αυτές, αφού οι τουρίστες υγείας είναι άτομα με βεβαρυσμένη ή ευαίσθητη υγεία, που μάλλον θα ενοχληθούν από την μαζική προσέλευση ατόμων αδιάφορων προς το πρόβλημά τους, που αναζητούν άλλους τρόπους ψυχαγωγίας που επιβαρύνουν το φυσικό περιβάλλον (ηχορύπανση, κλπ.).

Ήδη, με τον νέο αναπτυξιακό νόμο, έχουν τεθεί οι προδιαγραφές για την κατασκευή των σύγχρονων υδροθεραπευτηρίων και Spa, τα οποία θα πρέπει να

κατασκευάζονται σύμφωνα με τους κανόνες περιβαλλοντικής προστασίας. Γιατί είναι γεγονός, ότι η ανάπτυξη του ιαματικού – θερμαλιστικού τουρισμού μπορεί να δίνει έμφαση στην ποιότητα των ιαματικών πηγών, αλλά εγκυμονούν και κινδύνους για μια άναρχη οικοδομική και πολεοδομική δραστηριότητα.

Τα παραπάνω, είναι απόρροια, της ανάγκης ανάπτυξης των απαραίτητων εγκαταστάσεων και υποδομών που αναπτύσσονται κοντά στα λουτρά (π.χ. εστιατόρια, κέντρα ψυχαγωγίας και αναψυχής, αθλητισμού κ.λ.π.), για τα οποία θα πρέπει να υπάρξει έλεγχος από την μεριά της πολιτείας, ώστε να προληφθούν και να αποφευχθούν ενδεχόμενες ασυδοσίες, που θα αποσκοπούν αποκλειστικά στο κέρδος, αδιαφορώντας για την καταστροφή του περιβάλλοντος.

Οι περιοχές των ιαματικών πηγών είναι, κατά το πλείστον και περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Η καταστροφή του περιβάλλοντος αυτού, επιβαρύνει όχι μόνο τις περιοχές, αλλά επιδρά και αρνητικά στην αισθητική και ψυχολογία των τουριστών και του ντόπιου πληθυσμού.

Ο σημαντικότερος στόχος του τουρισμού υγείας, στο πλαίσιο μιας στρατηγικής για την βιωσιμότητα και ανάπτυξή του, θα πρέπει να είναι, αφενός η προστασία και διαφύλαξη του περιβάλλοντος του τουριστικού προορισμού και αφετέρου η ικανότητα εξυπηρέτησης των τουριστών.

4. Κατευθύνσεις πολιτικής για την ανάπτυξη του τουρισμού

Από την μέχρι τώρα πορεία της εργασίας μας, έγινε κατανοητό, ότι ο τουρισμός υγείας, με τις ειδικότερες μορφές του (θεραπευτικός, ιαματικός, θερμαλισμός, κλιματοθεραπεία, θαλασσοθεραπεία, κλπ.), είναι ένας κλάδος του τουρισμού στην χώρα μας, που ναι μεν έχει φτωχό παρελθόν, αλλά μπροστά του, με τις κατάλληλες προϋποθέσεις, διαγράφεται ένα λαμπρό μέλλον.

Οι ελληνικές λουτροπόλεις, έχουν όλες τις προϋποθέσεις να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν σε τουριστικούς προορισμούς υγείας, 12μηνης διάρκειας, αφού η Ελλάδα, με τα χιλιόμετρα των ακτών της, τα νησιώτικα συμπλέγματα, το υπέροχο και ήπιο κλίμα της, είναι ιδανικός τόπος για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού.

Στο Αναπτυξιακό Συνέδριο Νομού Δράμας (28-29/1/2006) «Περιβάλλον – Τουρισμός – Πολιτισμός» ο ιαματικός τουρισμός – θερμαλισμός, ορίστηκε ως: *«το αντίθετο του μαζικού τουρισμού»*, που συγκροτείται από ποιοτικά στοιχεία, σχεδιάζεται τοπικά, ελέγχεται σε όλες του τις διαστάσεις, θέτει σε κίνηση πολλαπλές

δραστηριότητες, εμπεριέχει αξίες, αναδεικνύει τις ιδιαιτερότητες της περιοχής, τη φύση, την τοπική ιστορία και τον πολιτισμό»

Έτσι, η βελτίωση των εγκαταστάσεων των λουτροπόλεων, με σύγχρονες υποδομές και τεχνολογικό εξοπλισμό κατάλληλο για την αξιοποίηση των θεραπευτικών ιδιοτήτων των ιαματικών πηγών, με την ταυτόχρονη ένταξη των πηγών, σε εγκαταστάσεις τέτοιες, που να συνδυάζουν και άλλες δραστηριότητες και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως αθλητισμό για όλες τις ηλικίες, πολιτιστικές δραστηριότητες, εγκαταστάσεις αναψυχής για νέους και παιδιά, πάρκα πράσινου κλπ., κρίνεται αναγκαία, ώστε να επιτευχθεί ο βασικός στόχος του τουρισμού υγείας, δηλαδή, η ανάδειξη των πηγών σε παραθεριστικά κέντρα τουρισμού υγείας για όλες τις εποχές και για όλες τις ηλικίες.

Επομένως, βασικός στόχος της πολιτείας θα πρέπει να είναι η προσέλκυση επενδυτών, ώστε να αναπτυχθούν και στην Ελλάδα σύγχρονα κέντρα τουρισμού υγείας, όπως γίνεται με ταχείς ρυθμούς στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Τα κέντρα αυτά προσφέρονται για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών του τουριστικού προϊόντος και παρουσιάζουν τελευταία αυξημένη ζήτηση. Ήδη έχει υπάρξει ενδιαφέρον από ξένους και Έλληνες επενδυτές για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών της Ελλάδας και τη μετατροπή τους σε σύγχρονα κέντρα τουρισμού υγείας.

Τα απαιτούμενα έργα υποδομής για τις λουτροπόλεις και γενικά τους τόπους έλξης επισκεπτών, σε όλη σχεδόν τη διάρκεια του έτους, θα πρέπει να είναι ευρείας κλίμακας, εφόσον οι δημιουργούμενοι χώροι προορίζονται, εκτός από τη θεραπεία διαφόρων ασθενειών και για ταυτόχρονη ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων.

Τα ήδη υπάρχοντα κέντρα, λουτροθεραπείας – θαλασσοθεραπείας, που έχουν δημιουργηθεί σε πολλές λουτροπόλεις, έχουν προσελκύσει ένα αρκετά σημαντικό αριθμό οικονομικά εύρωστων επισκεπτών, όλων των ηλικιών, επί 12μηνου βάσεως. Αυτά εγκαταστάθηκαν σε περιοχές με ήδη αναπτυγμένη υποδομή για τις ανάγκες του τουρισμού και ξεκίνησαν με σημαντικό πλεονέκτημα, συγκριτικά με περιοχές που δεν έχουν αναδειχθεί ακόμα σε τουριστικά κέντρα υγείας. Τα μη καθιερωμένα τουριστικά κέντρα, παρόλα τα φυσικά πλεονεκτήματα που διαθέτουν, αποτελούν άγνωστους ακόμα τουριστικούς προορισμούς, γι' αυτό θα πρέπει να διαθέσουν πολύ καλό εξοπλισμό και να δημιουργήσουν τις κατάλληλες υποδομές, ώστε να μπορέσουν να ανταγωνιστούν με επιτυχία τα ήδη καθιερωμένα.

Βασικό αίτημα για τα παραπάνω, είναι η ευχέρεια πρόσβασης, δηλαδή η εξυπηρέτηση από οργανωμένο δίκτυο μεταφορών (αεροδρόμια, λιμάνια, δρόμους, κλπ). Γενικότερα, η σωστή και οργανωμένη υποδομή μεταφορών εκτός των άλλων συμβάλλει και στην αξιοποίηση του φυσικού δυναμικού των πηγών λόγω της μεγαλύτερης έκτασης και προβολής που θα αποκτήσουν. Η πλήρης αξιοποίηση μετά από αξιολόγηση της θεραπευτικής ικανότητας αλλά και της δυναμικότητας των ιαματικών πηγών στην Ελλάδα, θα αποτελέσουν τομέα αναπτυξιακών και επενδυτικών πρωτοβουλιών, προς όφελος της οικονομίας σε εθνικό αλλά και σε τοπικό επίπεδο. Η αξιοποίηση των πηγών είτε από ιδιώτες είτε από τους ΟΤΑ, θα συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη τόσο σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, όσο και σε εθνικό. Έτσι:

- Θα υπάρξει εισροή περισσότερου συναλλάγματος εφόσον θα έχουμε τουρισμό μακράς παραμονής, μη εποχιακό.
- Θα δημιουργηθούν νέες θέσεις απασχόλησης
- Θα υπάρξει ανάπτυξη της τοπικής αγοράς (τράπεζες, καταστήματα, εστιατόρια, κλπ.).
- Θα υπάρχει ζήτηση αγαθών για περισσότερους μήνες το χρόνο και εξομάλυνση της εποχικότητας των τουριστικών δραστηριοτήτων κατά την διάρκεια των θερινών μηνών και θα αποφέρει έσοδα για τις τοπικές αρχές.
- Θα βελτιωθεί βελτίωση ο τομέας μεταφορών.
- Θα υπάρξει ζήτηση για εγκαταστάσεις και ειδική υποδομή (ιατρική) υψηλού επιπέδου για τον εξοπλισμό των υδροθεραπευτηρίων και των ιατρικών μονάδων.

Βέβαια, πριν από κάθε δραστηριότητα για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών, χρειάζεται να ληφθούν μέτρα για την προστασία του τοπίου και την εξασφάλιση της ποιότητας του περιβάλλοντος. Όπως έχουμε αναφέρει και πιο πάνω, η προστασία των ιαματικών νερών και των φυσικών πόρων, που εντάσσονται γενικότερα στο υδάτινο δυναμικό της χώρας, πρέπει να αποτελεί το σπουδαιότερο μέλημα του Κράτους, των επενδυτών και κατ' επέκταση και των τουριστών.

Ένας άλλος τομέας που υστερεί η Ελλάδα, είναι στο marketing και την διαφήμιση, με αποτέλεσμα οι ιαματικές πηγές της Ελλάδας, να παραμένουν άγνωστες σε ένα μεγάλο τουριστικό κοινό. Παρόλα αυτά όμως, όπως έχει αναφερθεί σε διεθνή συνέδρια και από ξένους ειδικούς, η Ελλάδα έχει πολύ καλές ιαματικές πηγές, που

μπορούν να συνδυαστούν με το τον θαλάσσιο τουρισμό, οι δε λουτροπόλεις της να αποτελέσουν πρότυπο για τις ανάλογες περιοχές της Μεσογείου.

Επομένως, συμπερασματικά θα λέγαμε για τις ελληνικές λουτροπόλεις ότι ο σημερινός προορισμός τους που είναι κυρίως μόνο για θεραπευτικούς σκοπούς θα έπρεπε να επεκταθεί. Πρωταρχικός σκοπός είναι να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες που προσφέρουν, ώστε να διευρυνθεί το πεδίο των δραστηριοτήτων τους και να αποτελέσουν κέντρα έλξης τουριστών όλων των ηλικιών για όλους τους μήνες του χρόνου. Οι περισσότερες πηγές συνδυάζουν βουνό, θάλασσα και θερμό κλίμα. Αυτά αποτελούν ιδανικό συνδυασμό και έχουν πολλά περιθώρια αξιοποίησης και ανάδειξης τους σε αξιόλογα τουριστικά κέντρα υγείας, για τουρισμό μακράς παραμονής για όλες τις ηλικίες.

5. Φορείς διαχείρισης και ανάπτυξης Ιαματικών Πηγών στην Ελλάδα

Την επιστασία των ιαματικών πηγών τουριστικής σημασίας έχει ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ) ο οποίος ελέγχει τη λειτουργία τους, εκδίδει τις νόμιμες άδειες και καθορίζει τις τιμές. Στην περίπτωση των ιαματικών πηγών τοπικής σημασίας που ανήκουν στον Ε.Ο.Τ, ανήκει στη διακριτική ευχέρεια του οργανισμού το δικαίωμα να τις λειτουργήσει με αυτεπιστασία, να τις εκμισθώσει σε ιδιώτες ή να τις παραχωρήσει στην Τοπική Αυτοδιοίκηση με σχετική σύμβαση.

Οι Ο.Τ.Α έχουν συστήσει το Σύνδεσμο Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας (ΣΔΚΙΠΕ) με έδρα τη Θεσσαλονίκη, ο οποίος διαχειρίζεται τις 53 ιαματικές πηγές τοπικής σημασίας και ο οποίος προβαίνει σε ενέργειες να αποκτήσει και τον έλεγχο των υπολοίπων πηγών.

Βασικός για τον τουρισμό υγείας είναι ο αναπτυξιακός Νόμος 3299/2004 που παρέχει κίνητρα με την μορφή επιχορηγήσεων για παραγωγικές επενδύσεις, στις οποίες υπάγεται και η δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων αξιοποίησης Ιαματικών πηγών, Κέντρων Θαλασσοθεραπείας, Κέντρων Τουρισμού Υγείας, καθώς και η αγορά εξοπλισμού τους, ανάλογα με την περιοχή στην οποία βρίσκονται, όπως προαναφέραμε και όπως έχει δημοσιευθεί στο ΦΕΚ/24-12-2006, α.φ. 230, τευχ. Α΄.

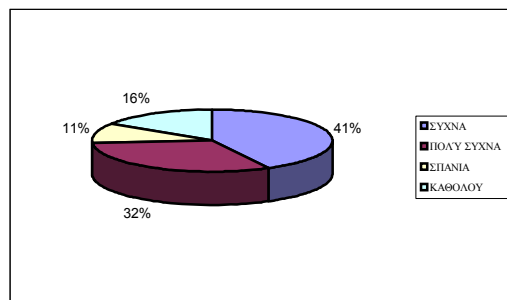
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΕΡΕΥΝΑ

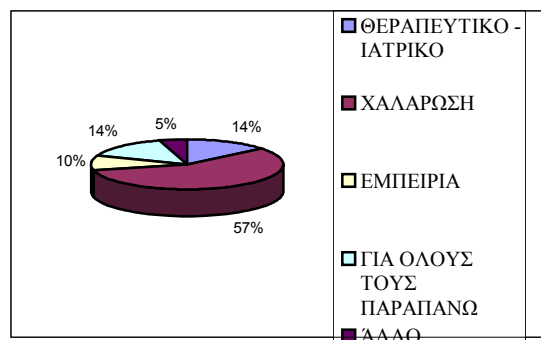
Το Μάιο του 2007 διενεργήσαμε μία έρευνα μεταξύ 40 ατόμων (15 άνδρες και 25 γυναίκες), μεταξύ των πελατών και υπαλλήλων του ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ ASTORIA – ΚΑΨΗΣ. Χωρίσαμε τα άτομα σε 4 ηλικιακές ομάδες (18-25, 25-35, 35-50 και 50+ ετών).

Οι απαντήσεις που μας έδωσαν σε συγκεκριμένες ερωτήσεις που υποβάλλαμε, απεικονίζονται στα παρακάτω γραφήματα:

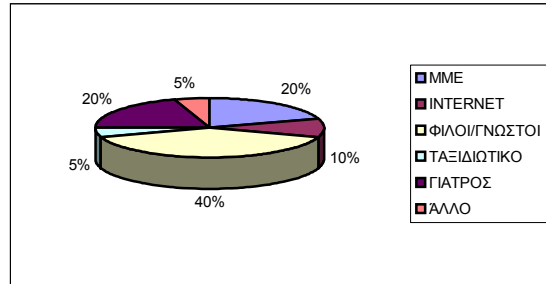
Ερώτηση 1^η : Έχετε επισκεφθεί ποτέ Spa Resort; (συχνά – πολύ συχνά – σπάνια – καθόλου)



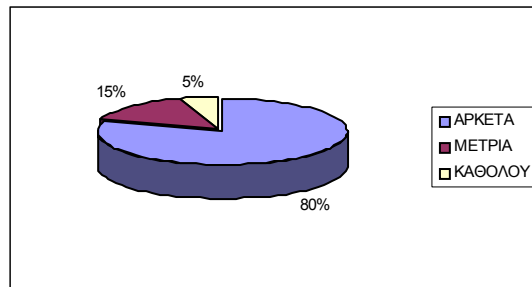
Ερώτηση 2^η : Για ποιο λόγο το επισκεφθήκατε; (θεραπευτικό/ ιατρικό – χαλάρωση – εμπειρία – για όλους τους παραπάνω – άλλο)



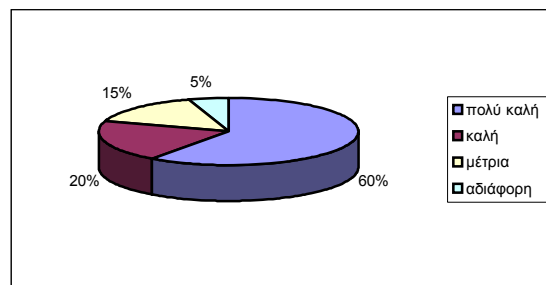
Ερώτηση 3^η : Ποιος σας σύστησε το κέντρο; (ΜΜΕ – Ιντερνέτ – φίλοι/γνωστοί – ταξιδιωτικό γραφείο – γιατρός – άλλο)



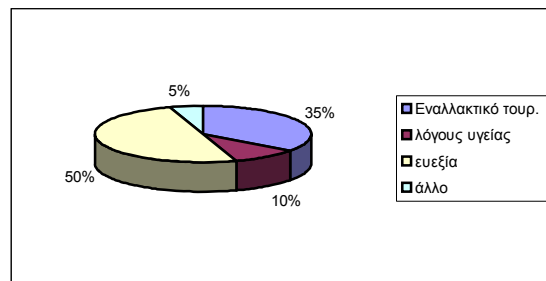
Ερώτηση 4^η : Θεωρείτε τις θεραπείες που προσφέρει το συγκεκριμένο πακέτο διακοπών αποτελεσματικές; (αρκετά – μέτρια – καθόλου)



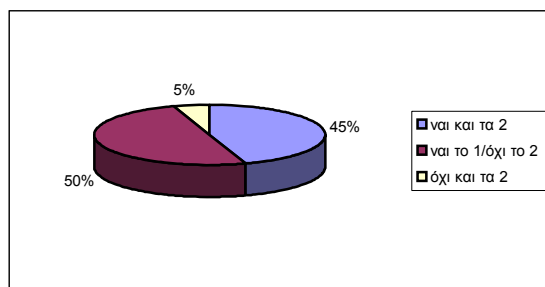
Ερώτηση 5^η : θεωρείτε την εμπειρία που αποκομίσατε (πολύ καλή – καλή – μέτρια – αδιάφορη)



Ερώτηση 6^η : θα συστήνατε σε κάποιον να επιλέξει ως τουριστικό προορισμό ένα Spa Resort (για εναλλακτικό τουρισμό – για λόγους υγείας – για ευεξία – άλλο)



Ερώτηση 7^η : Από όσο γνωρίζετε θεωρείτε ότι η Ελλάδα διαθέτει τις κατάλληλες 1) υποδομές και 2) προϋποθέσεις για να αναπτύξει αυτό το είδος τουρισμού; (ναι και τα 2 – ναι το 1/όχι το 2 – όχι και τα 2)

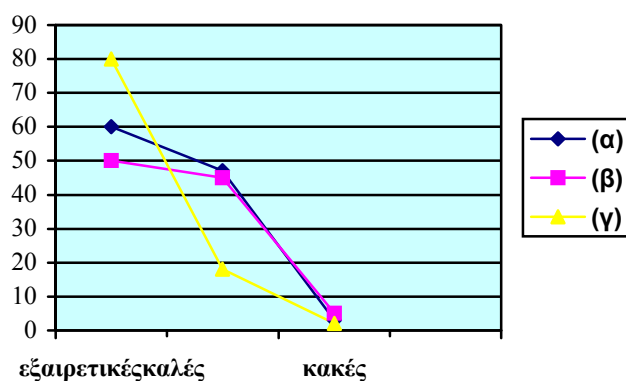


Ερώτηση 8^η : Πόσο ευχαριστημένοι είστε

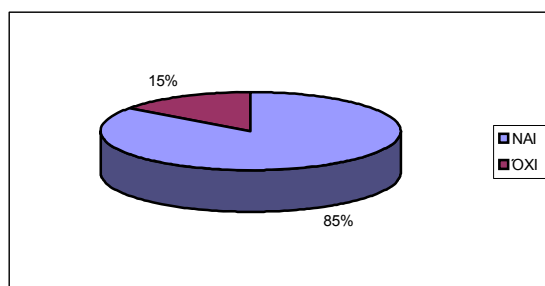
(α) από τις θεραπείες (εξαιρετικές – καλές – κακές)

(β) από τις παρεχόμενες υπηρεσίες (εξαιρετικές – καλές – κακές)

(γ) από το περιβάλλον και τον εξοπλισμό (εξαιρετικές – καλές – κακές)



Ερώτηση 9^η : Οι επισκέψεις στα Spa Resorts θεωρούνται σήμερα είδος πολυτελείας;
(ΝΑΙ – ΟΧΙ)



Από τα αποτελέσματα της έρευνας, διαπιστώσαμε ότι:

1) Τα Spa Resorts είναι αρεστά στις ηλικίες (25-35) για λόγους ομορφιάς και περιποίησης, στις ηλικίες (35-50) για χαλάρωση/ξεκούραση, οι ηλικίες (18-25) τα χρησιμοποιούν σπάνια ή για εμπειρία ή για εξαιρετικές περιπτώσεις περιποίησης και στις ηλικίες 50 και άνω δεν είναι πολύ δημοφιλή καθώς προτιμούν τα ιαματικά λουτρά.

2) Όσοι τα έχουν επισκεφθεί αποκόμισαν εξαιρετικές εντυπώσεις σε θέματα περιποίησης, εξοπλισμού και υπηρεσιών.

3) Δεν υπάρχει πολλή διαφήμιση και περισσότερο τα κέντρα γίνονται γνωστά από τους γνωστούς/φίλους.

4) Τέλος, το 85% των ερωτηθέντων συμφωνεί ότι τα Spa Resorts είναι είδος πολυτελείας, ενώ μόνο το 15% τα θεωρεί αναγκαία για λόγους υγείας.

Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήσαμε βρίσκεται στο ΠΑΡΑΤΗΜΑ 1

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο παραδοσιακός Ιαματικός τουρισμός στην χώρα μας αλλά και διεθνώς αντιμετωπίζει προβλήματα. Οι παραδοσιακές λουτρικές εγκαταστάσεις έχουν ελλειμματική έως και μη λειτουργική υποδομή, ο εξοπλισμός τους είναι ανεπαρκής όπως και η στελέχωση του ιδίως σε επιστημονικό προσωπικό. Απευθύνεται σε μεγάλο ποσοστό σε άτομα τρίτης ηλικίας με προβλήματα υγείας και χαμηλό εισόδημα. Επίσης προσφέρει ελάχιστα προϊόντα τα οποία δεν έχουν ενδιαφέρον αλλά και ζήτηση από τουρίστες μικρότερης ηλικίας.

Είναι γεγονός ότι ο Τουρισμός Υγείας με τα σημερινά δεδομένα, είναι μια καινούργια τουριστική δραστηριότητα, που παρουσιάζει διεθνώς δυναμική και συνεχή αύξηση. Βασικό ρόλο σ' αυτό είχε, ότι κατάφερε να εκμεταλλευτεί τα πλεονεκτήματα του ιαματικού τουρισμού, σε συνδυασμό με άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, αλλά και να δημιουργήσει νέα τουριστικά προϊόντα και προγράμματα, που απευθύνονται σε όλες τις ηλικίες και που ικανοποιούν όλες τις ανάγκες.

Για να αποκομίσει η Ελλάδα ένα σημαντικό μερίδιο στην αγορά του Τουρισμού Υγείας, όπως άλλωστε της αξίζει, από την βιβλιογραφική ανασκόπηση και από την έρευνα που διεκπεραιώσαμε κατά την διάρκεια της συγγραφής της εργασίας μας, έχουμε να προτείνουμε τα παρακάτω:

- Δημιουργία Ιατρικών και Ιαματικών Κέντρων με πολυτελή ξενοδοχειακή υποστήριξη.
- Δημιουργία κέντρων Λουτροθεραπείας, Λουτροπόλεων, βελτίωση και ανάπτυξη των παλαιών, διαφοροποίηση και συνδυασμός με άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

- Δημιουργία κέντρων Θαλασσοθεραπείας σε επιλεγμένες περιοχές της χώρας σε συνδυασμό είτε με τα υδροθεραπευτήρια είτε με παραθαλάσσια τουριστικά συγκροτήματα.
- Σχεδιασμός μοντέλων υγειονομικών υπηρεσιών, προσαρμοσμένων στη ζήτηση με υποδομές που συνδέονται δικτυακά και με σκοπό την μεταφορά της τεχνογνωσίας και της πληροφορίας.
- Ανάπτυξη προγραμμάτων για εκπαίδευση. Απαιτείται ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης, επιμόρφωσης, εξειδίκευσης του προσωπικού, βασισμένο στις επιμέρους ανάγκες κάθε λουτροθεραπευτικού κέντρου, όπως και ανάπτυξη προγραμμάτων ανταλλαγής ιατρικού, νοσηλευτικού και λοιπού προσωπικού μεγάλων υγειονομικών μονάδων, με σκοπό την εκπαίδευση τους σε εξειδικευμένα κέντρα του εξωτερικού.
- Αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών για την καλύτερη εξυπηρέτηση και ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών
- Στενή συνεργασία μεταξύ διεθνών οργανισμών, όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, για κοινό σχεδιασμό και υλοποίηση του στόχου ανάπτυξης του τουρισμού υγείας.
- Δίκτυο υπηρεσιών οργάνωσης και λειτουργίας του κλάδου. Σχήματα και φορείς ιδιοκτησίας και διαχείρισης ιαματικών πηγών και οργάνωση της λειτουργίας, όπως και προγράμματα χρηματοδότησης για την δημιουργία εγκαταστάσεων και προμήθεια κατάλληλου εξοπλισμού, καθώς και ειδικές υπηρεσίες θεραπευτικής και ιατρικής αγωγής.
- Ενίσχυση του τουρισμού υγείας μέσω Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και χορήγηση κινήτρων από το Ελληνικό κράτος.
- Κατάλληλη πολιτική μάρκετινγκ. Με το μελετημένο και σωστό σχεδιασμό διάφορων θεραπευτικών προγραμμάτων-πακέτων και την σωστή διαχείριση στην ζήτηση και πρόσφορα στην αγορά.
- Ανάλογο πρόγραμμα προβολής και διαφήμισης του τουρισμού υγείας στην χώρα μας. Τα κύρια οφέλη στους τόπους ιαματικών πηγών και τουριστικών κέντρων υγείας θα προέλθουν όχι μόνο από τις δαπάνες για θεραπευτική αγωγή, αλλά και από δαπάνες σε καταλύματα, εστιατόρια, καταστήματα, αθλητικά κέντρα, συνεδριακά κέντρα, κλπ. Γι' αυτό παίζει σημαντικό ρόλο και η τοπική αυτοδιοίκηση.

- Ανάλογη διαφήμιση και σε άλλα προγράμματα (βοτανολογίας, υγιεινής και μεσογειακής διατροφής), εφόσον η χώρα μας διαθέτει απεριόριστο πλούτο βοτάνων που κάνουν καλό στον ανθρώπινο οργανισμό, καθώς και το ελαιόλαδο που έχει γίνει διεθνώς γνωστό για τις ευεργετικές ιδιότητες του, με ιδιαίτερη αναφορά στην Μεσογειακή κουζίνα.
- Εκσυγχρονισμός των τοπικών υπηρεσιών, καθαριότητα, προστασία του περιβάλλοντος χώρου, της πανίδας και χλωρίδας της χώρας μας, προστασία των πολιτιστικών μνημείων, διαφύλαξη και αναπαραγωγή των παραδόσεων, ηθών και εθίμων, που αποτελούν τον Εθνικό μας πλούτο.
- Βελτίωση των υπηρεσιών στον τομέα μεταφορών, όπως αεροδρόμια, λιμάνια, και οδικές αρτηρίες και Κυκλοφοριακή Αγωγή.
- Υπηρεσίες και προγράμματα που να προσελκύσουν το ενδιαφέρον όλων των ηλικιών, αλλά και να καλύψουν τις ανάγκες που έχουν τα άτομα νεότερης ηλικίας, όπως χαλάρωση, ομορφιά, αδυνάτισμα κλπ.
- Ιδιαίτερη προσοχή σε κάθε κατασκευή και εκσυγχρονισμός των ήδη υπαρχόντων υποδομών του τουρισμού υγείας. Εναρμόνισή τους με το φυσικό περιβάλλον, αξιοποίηση εναλλακτικών μορφών ενέργειας και διαχείριση των αποβλήτων.

Πιστεύουμε ότι οι παραπάνω προτάσεις μπορούν να υλοποιηθούν, με την προϋπόθεση ότι για την επίτευξή τους, απαιτούνται δυναμικές πρωτοβουλίες, συντονισμός και οργανωμένες ενέργειες από όλους τους φορείς, δηλαδή τον ΕΟΤ, τους ΟΤΑ, το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, αλλά και από τους ιδιώτες επιχειρηματίες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Ελλάδα έχει όλες τις προϋποθέσεις για να αναπτύξει ποιοτικό Τουρισμό Υγείας, καθώς συνδυάζει το υπέροχο μεσογειακό περιβάλλον με τον φυσικό πλούτο, την παράδοση στην υγιεινή διατροφή, ένα αρκετό καλό επίπεδο εκπαίδευσης και καταξιωμένο διεθνώς ιατρικό προσωπικό.

Θα είναι πράγματι κρίμα να παραμείνουμε απαθείς, απέναντι σε αυτή την εξέλιξη. Εάν δεν μπορέσουμε αναπτύξουμε και να προβάλλουμε αυτό τον τομέα, όλο αυτό το τουριστικό κοινό που ενδιαφέρεται για τον τουρισμό υγείας και που τα τελευταία χρόνια γίνεται όλο και μεγαλύτερο, θα κατευθυνθεί μοιραία σε άλλους τουριστικούς προορισμούς.

Καλό λοιπόν θα ήταν αντί να τα βάζουμε με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, δηλαδή ότι γίνονται αποδέκτες περισσότερων τουριστών για τις ανάλογες υπηρεσίες, λόγω φθηνότερου κόστους, να αναπτύξουμε και εμείς τέτοιου είδους υπηρεσίες.

Το μέλλον αυτής της αγοράς διαγράφεται λαμπρό, αν σκεφτούμε ότι οι τουρίστες υγείας, δεν υπολογίζουν ούτε χρόνο, ούτε κόπο, ούτε χρήμα, αρκεί να έχουν την επιθυμητή βελτίωση στην υγείας τους.

Αυτό άλλωστε μας το μαρτυρούν και οι αριθμοί προσέλευσης τουριστών στις Ευρωπαϊκές χώρες, που όπως η Γερμανία, δραστηριοποιούνται πολύ σ' αυτό το κομμάτι της τουριστικής αγοράς.

Με την ανάπτυξη και βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας, η Ελλάδα θα ωφεληθεί ποικιλοτρόπως. Θα υπάρξει καλύτερευση της εικόνας της χώρας μας στο εξωτερικό, αφού οι τουρίστες δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην υπάρχουσα υποδομή υγείας, για την αγορά των διακοπών τους.

Πιθανή αύξηση των αφίξεων για τουρισμό υγείας στην Ελλάδα, θα επιδράσει θετικά στην οικονομία της χώρας και παράλληλα με την αύξηση του εγχώριου προϊόντος θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας, τόσο στο χώρο του τουρισμού όσο της υγείας, ενώ επιπρόσθετα θα συνεισφέρει στην ανταλλαγή γνώσεων και εκπαίδευσης, πάνω σε θέματα τουρισμού και υγείας.

Επίσης η αναβάθμιση και εξειδίκευση του τουρισμού υγείας με διάφορα προγράμματα, θα συντελέσει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και στον ενδιαφέρον όλων των ηλικιών.

Έτσι λοιπόν οι ξενοδοχειακές μονάδες, σε συνεργασία με κρατικούς φορείς και υπηρεσίες υγείας, θα πρέπει το ταχύτερο δυνατό να κινηθούν προς αυτή την κατεύθυνση. Θα πρέπει να υπάρξει γενναία συνεργασία μεταξύ όσων ενδιαφέρονται και ασχολούνται με τον τουρισμό, δηλαδή τις ξενοδοχειακές μονάδες (Spa & Resorts), τον ΕΟΤ, τους ΟΤΑ, το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, τους ιδιώτες επενδυτές, αλλά και τα νοσοκομεία, ώστε να εκμεταλλευτούμε με το καλύτερο δυνατό τρόπο όλα τα συγκριτικά μας πλεονεκτήματα.

BIBΛIOΓPAΦIA

Ελληνική βιβλιογραφία

- Αλεξανδράκη – Κριτσωτάκη (1998): *ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ* (Σημειώσεις ΤΕΙ)
- Ανδριώτης Κ. (2006): *ΑΕΙΦΟΡΙΑ - ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ* (Σημειώσεις ΤΕΙ)
- Γκιόκας Μ. (1999): «Η ξενοδοχία παρ' Έλλησιν του Ν. Λέκκα», στο Λαλούμης Δ. – Ρούπας Β. (2000): «Διοίκηση τουριστικών επιχειρήσεων», εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα.
- Ηγουμενάκης Ν. (1991): «Τουριστική Οικονομία» Τόμος Α', Έκδοση Β', Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα
- Ηγουμενάκης Ν. (1997): «Τουριστική Οικονομία» Τόμος Α', Έκδοση Β', Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα
- Καλιφιώτης Σ. (1976): «Εισαγωγή εις την θεωρία του Τουρισμού», Εκδόσεις Τυροβολά, Αθήνα
- Λαλούμης Δ. (1998): «Διοίκηση τουριστικών επιχειρήσεων», εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα.
- Λαλούμης Δ. – Ρούπας Β. (2000): «Διοίκηση τουριστικών επιχειρήσεων», εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα.
- Λύτρας Π. (1983): Τουριστική Ανάπτυξη, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Λύτρας Π. (1988): «Τουριστική Ψυχολογία», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα
- Ροδιτάκης Χ. (2003): *ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ* (σημειώσεις ΤΕΙ) Σφακιανάκης Ε. (2000): «Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού», Εκδόσεις ΕΛΛΗΝ, Αθήνα

- Σωτηριάδης Μ. (1994): «Τουριστική Πολιτική», Εκδόσεις ΤΥΠΟΚΡΕΤΑ – Γ. Καζανάκης, Ηράκλειο
- Χιλιαδάκης, (1948): «Η ομηρική φιλοξενία και ο τουρισμός στην αρχαία Ελλάδα», στο Καλφιώτης Σ. (1976): «Εισαγωγή εις την θεωρία του Τουρισμού», Εκδόσεις Τυροβολά, Αθήνα
- «Τουρισμός και Ανάπτυξη Υπηρεσιών Υγείας στην Περιφέρεια Κρήτης», 4^ο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο Management Υπηρεσιών Υγείας (24-26 Οκτωβρίου 2002), Χερσόνησος
- «Ιαματικός Τουρισμός – Θερμαλισμός στα Θερμιά Παρανεστίου», Αναπτυξιακό Συνέδριο Νομού Δράμας (28-29 Ιανουαρίου 2006)
- «Πρακτικά 2^ο Συνεδρίου για τα Θερμομεταλλικά νερά», Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας (7-9/10/1988), Θεσσαλονίκη
- «Στρατηγικές κατευθύνσεις για ανταγωνιστικές τουριστικές επενδύσεις στην Ελλάδα», SETE: 5th Conference Tourism & Development
- «Αγωγή Υγείας 2002 – Ιαματικά Λουτρά», 1^ο Γυμνάσιο Σκύδρας
- Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ)
- ΣΔΚΙΠΕ (Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας)
- ΙΤΕΠ (Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων)
- ΦΕΚ 24-10-2006/ τεύχος Α' αρ. φύλλου 230 Νόμος 3498: «Ανάπτυξη Ιαματικού Τουρισμού και λοιπές διατάξεις»
- WTTC – Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού – Στατιστικά
- «Θεραπευτικός Τουρισμός», Αντωνιάδου Χ., εφημερίδα «η σημερινή» (26/2/2007)
- «Θερμαλισμός και Ιαματικός Τουρισμός – Σύγχρονη Εξέλιξη στην Ελλάδα και το εξωτερικό», Κοκάλας Θ. (Travel Days News, 2007)
- «Τουρισμός Υγείας» Helexpro, Spa. - Κουμέλης Θ. (Travel Days News, 2007)
- «Τουρισμός Υγείας στην Ελλάδα» - Μεταξωτός Ν. (Travel Days News, Μάιος 2007)
- «Ο ιατρικός Τουρισμός στην Πράξη» (27/9/2005) Μπίμπη Μ. (Travel Days News, 2007)
- «Τουρισμός Υγείας με αρκετό μέλλον» εφημερίδα Φιλελεύθερος, (13/4/2007)
- Τουρισμός 2005 – έκδοση ΕΟΤ
- Τουρισμός 2006 – έκδοση ΕΟΤ

- *Τουρισμός 2007* – έκδοση ΕΟΤ
- *Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό - «Εναλλακτικός Τουρισμός δραστηριοτήτων»,* (Travel Days News, Μάιος 2007)
- «*Ελληνική Οικονομία και Τουρισμός*», Δελτίο Τύπου ΙΤΕΠ, Μάιος 2003, τεύχος 15
- «*Η μαγεία των Ελληνικών Λουτροπόλεων*», Έκδοση ΣΔΚΠΠΕ
- *Περιοδικό Εναλλακτικός Τουρισμός* (Φεβρουάριος–Μάρτιος 2007, τευχ. 2)

Παραπομπές

- Ηγουμενάκης Ν., 1991, σελ. 59-160
- Ηγουμενάκης Ν., 1997, σελ. 157
- Καλιφιώτης Σ., 1976, σελ. 26-67
- Λύτρας Π., 1983, σελ. 212-218
- Λύτρας Π., 1988, σελ. 66-77
- Σφακιανάκης Ε., 2000, σελ. 69-105
- Σωτηριάδης Μ., 1994, σελ. 181-190

Ηλεκτρονικές Διευθύνσεις:

- www.gnto.gr/index_gr.html (Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού)
- www.world-tourism.org (Παγκόσμια Οργάνωση Τουρισμού)
- www.itep.gr (Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων)
- www.poet.gr (Πανελλήνια Ομοσπονδία Επιχειρήσεων Τουρισμού)
- www.thermalsprings.gr (Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών)
- www.gnto.gr/pages.php?pageID=410&langID (Θεραπευτικός – Ιαματικός τουρισμός)
- www.in.gr/ ταξίδια και τουρισμός
- www.gbrhellas.gr (JBR Hellas LTD – Σύμβουλοι Τουριστικών Επενδύσεων)
- www.ANEW.gr (Περιοδικό Αρμονία)
- www.arthritis.org.gr (Ελληνική Εταιρεία Αντιρευματικού Αγώνα)
- www.e-natural.gr (Περιβαλλοντικό portal)
- www.env.gr (Περιβαλλοντικό portal)
- www.in.gr/ ταξίδια και τουρισμός

